

Puutarha-alan perustutkinto

Puutarha-alan perustutkinto

Puutarha-alan perustutkinnon suorittaneella on laaja-alainen puutarha-alan perusosaaminen ja syvempää osaamista kukka- ja puutarhakaupasta, puutarhatuotannosta tai viheralalta. Hän tunnistaa monipuolisesti puutarha-alan kasvit ja niiden kasvuun vaikuttavat tekijät viheralueilla, avomaalla, kasvihuoneessa tai kukka- ja puutarhakaupassa. Hän osaa tuottaa laadukkaita ja turvallisia kukka- ja puutarhakaupan tai viheralan palveluita tai puutarhatuotteita noudattaen alan lainsäädäntöä, määräyksiä ja sopimuksia.

Kukka- ja puutarhakaupan osaamisalan suorittanut puutarhuri osaa esitellä, myydä ja hinnoitella kukka- ja puutarhakaupan tuotteita, tarvikkeita ja palveluja. Hän osaa neuvoa asiakkaita ja hinnoitella ja myydä sidontatöitä ja muita alan tuotteita. Hän osaa käsitellä kasveja varmistaen niiden myyntikelpoisuuden.

Puutarhatuotannon osaamisalan suorittanut puutarhuri osaa työskennellä kasvimaalla tai avomaalla kasvattaen puutarha-alan tuotteita asiakkaille. Hän osaa valita tuotantotavan, viljelymenetelmät ja tehokkaat työtavat.

Viheralan osaamisalan suorittanut puutarhuri osaa rakentaa ja ylläpitää turvallisia ja viihtyisiä ympäristöjä. Hän tuntee viherrakentamisen materiaalit ja osaa käsitellä niitä oikein. Hän osaa tulkita viherrakentamisen ja ylläpidon asiakirjoja ja noudattaa alan laatuvaatimuksia. Hän osaa käyttää viheralueiden rakentamisessa ja ylläpidossa käytettäviä koneita ja laitteita.

Puutarha-alan perustutkinnon suorittanut puutarhuri voi toimia kukka- ja puutarhakaupassa tuotteiden ja palveluiden myyntitehtävissä, viljelijänä puutarhatuotannossa tai viherrakentamisen tai viheralueiden ylläpitotehtävissä.

Perusteen nimi	Puutarha-alan perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	OPH-2846-2017
Koulutuskoodit	Puutarha-alan perustutkinto (361201)
Osaamisalat	Viheralan osaamisala (1777) Puutarhatuotannon osaamisala (1776) Kukka- ja puutarhakaupan osaamisala (1775)
Tutkintonimikkeet	Puutarhuri (10078)
Voimaantulo	01.08.2018

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	4
2.1. Asiakkaiden neuvominen puutarhamyymälässä, 15 osp (106000).	4
2.2. Asiakkaiden palveleminen ja myymälätyöskentely kukka- tai puutarhakaupassa, 60 osp (106001).	10
2.3. Erityisviheralueiden ylläpitäminen, 10 osp (106002).	19
2.4. Hautausmaiden viheralueista huolehtiminen, 10 osp (106003).	23
2.5. Huippuosajana toimiminen, 15 osp (400010).	27
2.6. Kasviryhmän tuottaminen, 10 osp (106008).	31
2.7. Kukkasidontatyökokonaisuuksien tekeminen, 15 osp (106009).	38
2.8. Kukkasidontatöiden tekeminen, 10 osp (106010).	44
2.9. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013).	49
2.10. Puutarhakasvien tuottaminen, 60 osp (106011).	58
2.11. Puuvartisten kasvien hoitaminen, 10 osp (106012).	68
2.12. Somistaminen, tekstaaminen ja piirtäminen, 10 osp (106013).	72
2.13. Taimitarhakasvien tuottaminen, 15 osp (106014).	77
2.14. Tilojen tai tapahtumien koristelu ja näyttelytoiminta, 10 osp (106015).	86
2.15. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011).	91
2.16. Työskentely puutarha-alalla, 25 osp (106016).	94
2.17. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012).	101
2.18. Viheralan koneiden ja laitteiden käyttäminen, 10 osp (106017).	161
2.19. Viheralueiden kivitöiden tekeminen, 15 osp (106018).	166
2.20. Viheralueiden puutöiden tekeminen, 10 osp (106019).	170
2.21. Viheralueiden rakentaminen ja ylläpitötöiden tekeminen, 60 osp (106020).	174
2.22. Viherrakentamisen kasvien käyttäminen pihasuunnittelussa, 10 osp (106021).	184
2.23. Vihersisustuskasvien istutus- ja huoltotyöt, 10 osp (106022).	188
2.24. Viljelytekniikan hyödyntäminen, 10 osp (106023).	194
2.25. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014).	199
2.26. Yrittäminen puutarha-alalla, 20 osp (106024).	222
2.27. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009).	228
2.28. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008).	230
3. Arviointiasteikko.	234

1. Tutkinnon muodostuminen

Puutarha-alan perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osaamispistettä) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä). Ammatillisista tutkinnon osista pakollisia on 105 osaamispistettä ja valinnaisia 40 osaamispistettä.

Puutarha-alan perustutkinnossa on kolme osaamisalaa, joissa kaikissa on sama tutkintonimike:

- puutarhatuotannon osaamisala, puutarhuri
- viheralan osaamisala, puutarhuri
- kukka- ja puutarhakaupan osaamisala, puutarhuri.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT   145 OSP
Pakolliset tutkinnon osat   105 osp
Työskentely puutarha-alalla, 25 osp, P
Yrittäminen puutarha-alalla, 20 osp, P
Puutarhatuotannon osaamisala   60 osp
Puutarhakasvien tuottaminen, 60 osp, P
Viheralan osaamisala   60 osp
Viheralueiden rakentaminen ja ylläpitöiden tekeminen, 60 osp, P
Kukka- ja puutarhakaupan osaamisala   60 osp
Asiakkaiden palveleminen ja myymälätyöskentely kukka- tai puutarhakaupassa, 60 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat   40 osp
Taimitarhakasvien tuottaminen, 15 osp
Kasviryhmän tuottaminen, 10 osp <i>Opiskelija voi valita tutkinnon osan useamman kerran kohdennettuna eri kasviryhmisiin.</i>
Viljelyteknologian hyödyntäminen, 10 osp
Hautausmaiden viheralueista huolehtiminen, 10 osp
Erytisviheralueiden ylläpitäminen, 10 osp <i>Opiskelija voi valita tutkinnon osan useamman kerran kohdennettuna eri erityisalueisiin.</i>
Viheralueiden kivitöiden tekeminen, 15 osp
Viheralueiden puutöiden tekeminen, 10 osp
Viheralan koneiden ja laitteiden käyttäminen, 10 osp
Viherrakentamisen kasvien käyttäminen pihasuunnittelussa, 10 osp
Puuvartisten kasvien hoitaminen, 10 osp
Kukkasidontatöiden tekeminen, 10 osp
Kukkasidontatyökokonaisuuksien tekeminen, 15 osp
Tilojen tai tapahtumien koristelu ja näyttelytoiminta, 10 osp
Somistaminen, tekstaaminen ja piirtäminen, 10 osp
Vihersisustuskasvien istutus- ja huoltotyöt, 10 osp
Asiakkaiden neuvominen puutarhamyymälässä, 15 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yrityksessä toimiminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa   5-15 osp
<i>Tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamis pisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i>

<p>Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta   5-15 osp</p> <p><i>Tutkintoon voi sisällyttää tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 15 osaamispistettä.</i></p>
<p>Korkeakouluopinnot   5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i></p>
<p>Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja   1-25 osp</p>
<p>YHTEISET TUTKINNON OSAT   35 OSP</p> <p><i>Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuus on vähintään 11 osaamispistettä, matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen laajuus on vähintään 6 osaamispistettä ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuus on vähintään 9 osaamispistettä. Lisäksi yhteisiin tutkinnon osiin tulee sisältyä valinnaisia osaamistavoitteita opiskelijan valitsemasta yhdestä tai useammasta yhteisestä tutkinnon osasta ja tutkinnon osan osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että yhteisten tutkinnon osien 35 osaamispisteen laajuus täyttyy.</i></p>
<p>Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, P</p>
<p>Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp, P</p>
<p>Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp, P</p>
<p>Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet   9 osp</p> <p><i>Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla tutkinnon perusteissa määrättyjä tai koulutuksen järjestäjän päättämiä muita valinnaisia osaamistavoitteita, jotka tukevat kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä tavoitteita. Valinnaisiin osaamistavoitteisiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita.</i></p>

2. Tutkinnon osat

2.1. Asiakkaiden neuvominen puutarhamyymälässä, 15 osp (106000)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa yleisimmät myynnissä olevat puutarhamyymälän kasvit
- esitellä kasvien kasvupaikkavaatimukset
- esitellä työpaikkansa tuotevalikoimaa
- neuvoa asiakasta myymälän lajitelmassa olevien tuotteiden valinnassa, käytössä ja hoidossa sekä pihan rakentamiseen liittyvissä ongelmissa kestäviä arvoja edistäen
- tehdä kasvien ja tarvikkeiden valintaan liittyviä ehdotuksia asiakkaalle istutussuunnitelmien perusteella
- palvella asiakkaita
- suunnitella tuotevalikoiman kehittämistä ja ostojen ajoitusta valitsemansa tuoteryhmän osalta
- seurata tuotteiden riittävyttä vastuualueellaan ja tiedottaa esimiehelleen puutteista
- tuottaa selkeää informaatiomateriaalia asiakkaita varten
- etsiä tietoa puutarhakauppaan liittyvästä lainsäädännöstä, määräyksistä ja kansainvälisistä sopimuksista ja tuntee taimikauppaan liittyvää tietojen arkistointia ja vastuukysymyksiä
- noudattaa ympäristön ja työyhteisön kannalta kestävän toiminnan periaatteita.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valmistelee työtehtäviä alkuohjauksen jälkeen yrityksen ohjeiden mukaisesti • työskentelee alkuohjauksen jälkeen päivittäisen työajan puitteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistelee työtehtäviä yrityksen ohjeiden mukaisesti • suunnittelee päivittäisen työajan jakamisen eri työtehtävien välille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistelee työtehtäviä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti yrityksen ohjeiden mukaisesti • suunnittelee itsenäisesti päivittäisen työajan jakamisen eri työtehtävien välille • tekee työtehtävät tarvittaessa tärkeysjärjestyksessä

Puutarhamyymälän töiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kysyy neuvoa ollessaan epävarma • työskentelee alkuohjauksen jälkeen yrityksen ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti • tekee vastuullaan olevat työt, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yrityksen ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti • kysyy neuvoa uusissa tilanteissa • tekee vastuullaan olevat työt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee itsenäisesti yrityksen ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti • toimii saamiensa valtuuksiensa mukaisesti • toimii vastuullisesti ja ottaa työssään huomioon seuraavan työvaiheen ja asiakkaan

Oman työn arvioiminen ja kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi alkuohjauksen jälkeen työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä muuttaa työskentelytapojaan saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä muuttaa työskentelytapojaan saamansa palautteen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä kehittää itsenäisesti työskentelytapojaan

Kestävällä tavalla toimiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissä vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa asiakaspalvelutyöhön kestäväällä tavalla esittelee ohjeesta tuotteita ja palveluja ympäristö- ja muista kestävästä kehityksen näkökohdista lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissä vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa asiakaspalvelutyöhön kestäväällä tavalla esittelee tuotteita ja palveluja ympäristö- ja muista kestävästä kehityksen näkökohdista lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa asiakaspalvelutyöhön kestäväällä tavalla esittelee tuotteita ja palveluja vertaillen eri ympäristö- ja muita kestävästä kehityksen näkökohtia lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Asiakkaiden neuvominen, tuotteiden ja palveluiden myyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee asiakkaalle myymälän tuotevalikoiman tuttuja tuotteita tai palveluita • opastaa asiakasta tuotevalikoiman keskeisimpien tuotteiden tai palvelujen käytössä • toimii alkuohjauksen jälkeen kassalla ja ottaa vastaan maksun käteisellä tai pankkikortilla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa asiakkaan tarpeet ja tarjoaa asiakkaan tarpeiden mukaisia ratkaisuja tuotevalikoimasta • opastaa asiakasta tuotevalikoiman keskeisimpien tuotteiden tai palvelujen käytössä asiakkaiden tarpeiden mukaisesti • käyttää kassaa huolellisesti ohjeiden mukaan tavanomaisissa tilanteissa ja vastaanottaa maksut kaikilla yleisesti käytössä olevilla maksuvälineillä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa asiakkaan tarpeet ja tarjoaa asiakkaan tarpeiden mukaisia ratkaisuja tuotevalikoimasta sekä valmistautuu neuvontaan etsien tuotetietoja etukäteen • tekee lisämyyntiä aktiivisesti ja asiakaslähtöisesti • opastaa asiakasta tuotteen tai palvelun käytössä hänen erilaisten tarpeidensa mukaisesti • käyttää kassaa huolellisesti ohjeiden mukaan myös vaihtelevissa tilanteissa ja vastaanottaa maksut kaikilla yleisesti käytössä olevilla maksuvälineillä

Istutussuunnitelman tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ehdotuksia kasvivalinnoista kirjallisuutta apuna käyttäen • etsii hintatietoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ehdotuksia kasvivalinnoista kasvupaikkavaatimusten perusteella kirjallisuutta apuna käyttäen • hinnoittelee kasvit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee istutussuunnitelman tarvittaessa kirjallisuutta apuna käyttäen kasvien ominaisuudet ja kasvupaikkavaatimukset huomioon ottaen • laskee hinta-arvion ja tekee vertailulaskelmia

Informaatiomateriaalin tuottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen jälkeen tekee pienimuotoista informaatiomateriaalia asiakkaita varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee pienimuotoista informaatiomateriaalia asiakkaita varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee selkeää informaatiomateriaalia asiakkaita varten

Tuotevalikoiman kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> informoi esimiestään havaitsemistaan puutteista tuotevalikoimassa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee tuotevalikoiman kehittämistä ja tekee kehitysehdotuksia sekä suunnittelee tuotteiden esille laittoa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää tuotevalikoimaa ottaen huomioon ostojen ajoituksen ja laittaa tuotteet esille myyvästi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät puutarhamyymälän kasvit ja niiden tieteelliset suvut
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät puutarhamyymälän kasvit, nimeää ne tieteellisellä nimellä ja tunnistaa yleisimmät lajikkeet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät puutarhamyymälän kasvit, nimeää ne tieteellisellä nimellä ja tunnistaa yleisimmät lajikkeet.

Tuotetietouden soveltaminen asiakaspalvelussa (esim. kasvit, lannoitteet, kasvinsuojeluaineet, siemenet, kasvualustat, kivimateriaalit, pientyövälineet ja -koneet)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> esittelee asiakkaalle myymälän tavallisimpia tuotteita ja pyytää asiantuntevaa apua tarvittaessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tuotetuntemuksen tietoja asiakaspalvelussa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa monipuolisesti tuotetuntemuksen tietoja asiakaspalvelussa

Asiakasinformaation tuottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen tekstin asettelun perustietopohjaa ja yrityksen ohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tekstin asettelun perustietopohjaa ja yrityksen ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa tekstin asettelun perustietopohjaa ja yrityksen ohjeita

Tiedon hakeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ongelmatilanteissa tiedot osoitetusta tietolähteestä • noudattaa puutarhakauppaan liittyviä määräyksiä ja osaa kysyä niistä neuvoja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ongelmatilanteissa tietoja tutuista tietolähteistä • noudattaa puutarhakauppaan liittyviä määräyksiä ja osaa etsiä niistä lisätietoja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ongelmatilanteissa tehokkaasti hyväkseen luotettavia tietolähteitä • noudattaa puutarhakauppaan liittyviä määräyksiä ja osaa etsiä niistä lisätietoja itsenäisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee usein toistuvat ongelmat puutarhamyymälään liittyvissä töissään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee tavanomaiset ongelmat puutarhamyymälään liittyvissä töissään ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee yleisimmät ongelmatilanteet puutarhamyymälään liittyvissä töissään ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä toimii asiallisesti käyttäessään yhteisiä koneita ja työvälineitä noudattaa saamiaan ohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä sekä toimii työyhteisön jäsenenä toimii asiallisesti käyttäessään yhteisiä koneita ja työvälineitä työskentelee vastuullisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä, salassapitomääräyksiä ja muita velvollisuuksia toimii asiallisesti ja muuten huomioon ottaen käyttäessään yhteisiä koneita ja työvälineitä ja toimii luotettavana kumppanina toimii vastuullisesti ja ylläpitää yrityksen ulkoista kuvaa omalla käyttäytymisellään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa alkuohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjeistettuna työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää työn edellyttämää suojavaatetusta ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä puutarhakauppaan liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.2. Asiakkaiden palveleminen ja myymälätyöskentely kukka- tai puutarhakaupassa, 60 osp (106001)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- palvella asiakkaita kukkakaupassa tai puutarhamyymälässä
- neuvoa asiakkaita kasvien valinnassa, käytössä ja hoidossa
- hyödyntää tietolähteitä
- myydä ja pakata kukkakaupan tai puutarhamyymälän tuotteita ja etsiä niistä lisätietoja sekä edistää kestävien arvojen mukaisia tuotevalintoja
- tehdä tavallisimpia kukkasidontatöitä ja kirjoittaa töihin liittyvät korttitekstit

- ottaa vastaan ja välittää tilauksia sekä huolehtia tilausten toimittamisesta
- tunnistaa myymälän kasvit ja hoitaa niitä
- tunnistaa alalla käytettävät luonnonkasvit ja -materiaalit
- vastaanottaa, tarkastaa, sekä hinnoitella tuotteita
- laittaa tuotteet esille
- huolehtia myymälän siisteydestä
- toimia työyhteisössä ja arvostaa omaa työtään
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- ylläpitää työkykyä
- käyttää työtehtäväänsä kuuluvia suojaimia
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnitteleminen kukka- tai puutarhakaupan asiakaspalvelussa ja myymälätyöskentelyssä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valmistelee työtehtäviä alkuohjauksen jälkeen yrityksen ohjeiden mukaisesti • tekee ajoittain ohjattuna työtehtävät tärkeysjärjestyksessä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistelee työtehtäviä yrityksen ohjeiden mukaisesti • tekee työtehtävät tärkeysjärjestyksessä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja valmistelee työtehtäviä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti yrityksen ohjeiden mukaisesti • tekee työtehtävät tärkeysjärjestyksessä ja kehittää omaa työskentelyään

Asiakaspalvelun ja myymälätyöskentelyn toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee ohjatusti asiakaspalvelun eri vaiheissa yrityksen ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti • kysyy neuvoa ollessaan epävarma • tekee vastuullaan olevat työt, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee pääosin itsenäisesti asiakaspalvelun eri vaiheissa laaditun suunnitelman mukaisesti • kysyy neuvoa uusissa tilanteissa • tekee vastuullaan olevat työt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee laaditun suunnitelman mukaisesti asiakaspalvelun eri vaiheissa joustuen tilanteiden vaatimusten mukaisesti • toimii saamiensa valtuuksiensa mukaisesti • toimii vastuullisesti ja ottaa työssään huomioon seuraavat työvaiheet ja toiset työntekijät

Sidontatöiden toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • alkuohjauksen jälkeen tekee tavanomaisia sidontatöitä • arvioi omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tavanomaisia sidontatöitä • arvioi omaa työtään ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee joutuisasti ja itsenäisesti tavanomaisia sidontatöitä • arvioi omaa työtään ja osaa muuttaa toimintatapojaan saamansa palautteen perusteella

Kestävällä tavalla toimiminen kukka- tai puutarhakaupassa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissä vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa asiakaspalvelutyöhön kestäväällä tavalla • esittelee ohjeesta tuotteita ja palveluja ympäristö- ja muista kestävästä kehityksen näkökohdista • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa työtehtävissä vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa asiakaspalvelutyöhön kestäväällä tavalla • esittelee tuotteita ja palveluja ympäristö- ja muista kestävästä kehityksen näkökohdista • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa työkokonaisuuksissa vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa asiakaspalvelutyöhön kestäväällä tavalla • esittelee tuotteita ja palveluja vertaillen ympäristö- ja muita kestävästä kehityksen näkökohtia • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja taloudellisuuden sekä kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Asiakkaiden palveleminen kukka- tai puutarhakaupan töissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiakkaan tarpeita ja palvelee häntä • ilmaisee itseään selkeästi sekä suullisesti että kirjallisesti äidinkielellään ja käyttää yleisimpiä ammatillisia käsitteitä • neuvoo asiakkaita kasvien valinnassa, käytössä ja hoidossa ammattikirjallisuutta tai ohjausta apuna käyttäen kasvibiologian huomioon ottaen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiakkaan tarpeita ja palvelee häntä kohteliaasti • ilmaisee itseään selkeästi sekä suullisesti että kirjallisesti äidinkielellään ja käyttää ammatillisia käsitteitä • neuvoo asiakkaita kasvien valinnassa, käytössä ja hoidossa tarvittaessa ammattikirjallisuutta apuna käyttäen kasvibiologian huomioon ottaen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiakkaan tarpeita ja palvelee häntä aktiivisesti ja kohteliaasti tehden lisämyyntiä • ilmaisee itseään selkeästi sekä suullisesti että kirjallisesti äidinkielellään ja käyttää ammatillisia käsitteitä sujuvasti • neuvoo asiakkaita kasvien valinnassa, käytössä ja hoidossa asiakaslähtöisesti tarvittaessa ammattikirjallisuutta apuna käyttäen kasvibiologian huomioon ottaen

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Alakohtainen kielitaidon hallinta suomenkielisillä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita suomen kielellä ja selviytyy auttavasti palvelutilanteista ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen ruotsin kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen joustavasti ruotsinkielellä ja yhdellä vieraalla kielellä

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Alakohtainen kielitaidon hallinta ruotsinkielisillä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita ruotsi kielellä ja hoitaa palvelutilanteen suomen kielellä ja selviytyy auttavasti palvelutilanteesta yhdellä vieraalla kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita ruotsin kielellä ja hoitaa palvelutilanteen joustavasti suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen yhdellä vieraalla kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita ruotsin ja suomen kielellä ja hoitaa palvelutilanteen joustavasti yhdellä vieraalla kielellä

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Alakohtainen kielitaidon hallinta muunkielisillä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa palvelutilanteen suomen tai ruotsin kielellä sekä selviytyy auttavasti palvelutilanteista yhdellä muulla kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa palvelutilanteen suomen tai ruotsin kielellä sekä yhdellä vieraalla kielellä ja selviytyy auttavasti toisella kotimaisella kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita suomen tai ruotsin kielellä, hoitaa palvelutilanteen joustavasti toisella kotimaisella kielellä ja yhdellä vieraalla kielellä

Kielitaidon hyödyntäminen asiakaspalvelussa Alakohtainen kielitaidon hallinta vieraskielisessä koulutuksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa palvelutilanteen koulutuskielen lisäksi suomen tai ruotsin kielellä sekä auttaa palvelutilanteessa eteenpäin yhdellä muulla kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa palvelutilanteen koulutuskielen lisäksi suomen tai ruotsin kielellä sekä yhdellä muulla kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee asiakkaita koulutuskielen lisäksi suomen tai ruotsin kielellä sekä hoitaa palvelutilanteen joustavasti yhdellä muulla kielellä

Tuotteiden myyminen kukka- ja puutarhamyymälässä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • alkuohjauksen jälkeen ottaa vastaan tilauksia yleisesti käytössä olevilla menetelmillä • myy asiakkaan tarvitseman tuotteen, selvittää hinnan ja ottaa vastaan maksut yleisimmillä maksuvälineillä ja kirjoittaa tarvittaessa kuitin • alkuohjauksen jälkeen toimittaa asiakkaan valituksen käsiteltäväksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • myy asiakkaan tarvitseman tuotteen, tietää hinnan, ottaa vastaan maksut yleisimmillä maksuvälineillä ja kirjoittaa tarvittaessa kuitin • ottaa vastaan tilauksia yleisesti käytössä olevilla menetelmillä • toimittaa asiakkaan valituksen käsiteltäväksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • myy asiakkaan tarvitseman tuotteen, tietää tai laskee hinnan, ottaa vastaan maksut yleisimmillä maksuvälineillä ja kirjoittaa tarvittaessa kuitin • ottaa vastaan itsenäisesti tilauksia yleisesti käytössä olevilla menetelmillä • toimittaa itsenäisesti asiakkaan valituksen käsiteltäväksi

Kukkakaupassa ja puutarhamyymälässä työskenteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee päivittäin toistuvat työt ja huolehtii elävän materiaalin kunnossapidosta ja tilojen siisteydestä, lajittelee jätteet sekä välttää hävikkiä • ohjauksen jälkeen ottaa vastaan, tarkastaa ja käsittelee tavaratoimituksen ja ilmoittaa esimiehelleen virheellisyyksistä • hoitaa alkuohjauksen jälkeen myymälän tuotevalikoimaa ja pitää myymälätilaa järjestyksessä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee myymälän työt, huolehtii elävän materiaalin kunnossapidosta ja tilojen siisteydestä, lajittelee jätteet sekä välttää hävikkiä • ottaa vastaan, käsittelee ja tarkastaa tavaratoimituksen ja ilmoittaa esimiehelleen virheellisyyksistä • hoitaa ohjeiden mukaan myymälän tuotevalikoimaa ja pitää myymälätilaa järjestyksessä ja viihtyisänä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee joutuisasti myymälän työt, huolehtii elävän materiaalin kunnossapidosta ja tilojen siisteydestä, lajittelee jätteet sekä välttää hävikkiä • ottaa vastaan, käsittelee ja tarkastaa tavaratoimituksen itsenäisesti ja ilmoittaa esimiehelleen virheellisyyksistä • hoitaa itsenäisesti myymälän tuotevalikoimaa kehittäen sitä sekä pitää myymälätilaa järjestyksessä, viihtyisänä ja houkuttelevana

Sidontatöiden tekeminen (kimppu, asetelma, surulaite) ja pakkaaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kukka- tai puutarhamyymälän tavallisimpia sidontatöitä, ajoittain ohjattuna • kirjoittaa töihin liittyvät korttitekstit ajoittain ohjattuna • pakkaa sidontatyöt olosuhteiden mukaan alkuohjauksen jälkeen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kukka- tai puutarhamyymälän tavallisimpia sidontatöitä • kirjoittaa töihin liittyvät korttitekstit • pakkaa sidontatyöt olosuhteiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kukka- tai puutarhamyymälän tavallisimpia sidontatöitä joutuisasti • kirjoittaa itsenäisesti töihin liittyvät korttitekstit • pakkaa nopeasti sidontatyöt olosuhteiden mukaan.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Kasvien tunnistaminen kukka- tai puutarhakaupan töissä**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat kukka- tai puutarhakaupan kasvit ja osaa niiden tieteelliset suvut • tunnistaa alalla käytettäviä luonnonkasveja ja -materiaaleja ja ottaa työssään huomioon niiden keräämiseen liittyvät määräykset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa tavallisimmat kukka- tai puutarhakaupan kasvit sekä osaa niiden tieteelliset nimet • tunnistaa tavallisimmat alalla käytettävät luonnonkasvit ja -materiaalit ja ottaa työssään huomioon niiden keräämiseen liittyvät määräykset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa myös harvinaisempia kukka- tai puutarhakaupan kasveja sekä osaa niiden tieteelliset nimet ja osaa etsiä lisätietoja eri tietolähteistä • tunnistaa myös harvinaisempia alalla käytettäviä luonnonkasveja ja -materiaaleja ja ottaa työssään huomioon niiden keräämiseen liittyvät määräykset

Kasvibiologian tietojen soveltaminen kukka- tai puutarhakaupan töissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kasvibiologian tietoja käytännön töissä ajoittain apua kysyen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kasvibiologian tietoja käytännön töissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kasvibiologian tietoja käytännön töissä ja osaa etsiä lisätietoja

Sommittelu- ja väriopin soveltaminen kukka- tai puutarhakaupan töissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommittelu- ja väriopin tietoja tarvittaessa apua kysyen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommittelu- ja väriopin tietoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommittelu- ja väriopin tietoja monipuolisesti

Tuotteiden hinnoitteleminen kukka- tai puutarhakaupan töissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ohjeistettuna osaa laskea alennukset ja arvonlisäveron.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee alennukset ja arvonlisäveron.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee alennukset ja arvonlisäveron itsenäisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmaratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa • pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua • keskustelee toisten aloitteesta toiminnastaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa • toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä • keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet • tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän • keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuullisuuteen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa vaaratekijöitä ja välttää niitä • käyttää ohjeiden mukaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • välttää omia ja muiden työntekijöiden tapaturmavaaroja • käyttää ohjeiden mukaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti ja turvallisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoii mahdollisen vaaran olemassaolon, tuntee ammattitautivaarat • käyttää ohjeiden mukaisia suojavarusteita, työskentelee ergonomisesti ja turvallisesti sekä ymmärtää ergonomian merkityksen elinikäiseen työkykyyn.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä ajankohtaisia kukka- tai puutarhamyymälän töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.3. Erityisviheralueiden ylläpitäminen, 10 osp (106002)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- ylläpitää erityisviheralueita ja niihin liittyviä rakenteita
- tehdä alueen erityispiirteiden mukaisia ylläpitotöitä (esim. pystyleikkuu, puiden kaato, rakenteiden kunnostaminen)
- käyttää erityisalueiden ylläpidossa tarvittavia koneita ja laitteita
- toimia työssään alueen erityispiirteiden vaatimalla tavalla (esim. golfin pelisäännöt ja tapakulttuuri)

- lajitella jätteitä ja huolehtia kierrätyksestä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Erityisviheralueiden ylläpitotöiden suunnitteleminen ja töiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään tutuissa tilanteissa • arvioi työnsä onnistumista • tekee suunnitelmien mukaisia ylläpitotöitä tarvitseen ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään ja selviytyy muuttuvissa tilanteissa • arvioi työnsä onnistumista • tekee suunnitelmien mukaisia ylläpitotöitä tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee työsuunnitelman itsenäisesti ja kehittää työtapojaan • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee arviotaan • tekee suunnitelmien mukaisia ylläpitotöitä tehokkaasti ja järjestelmällisesti ja tekee myös muita kuin annettuja työtehtäviä

Kestävällä tavalla toimiminen erityisviheralueilla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen ekologisesti kestäviä ylläpitomenetelmiä • käyttää alkuohjauksen jälkeen vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ekologisesti kestäviä ylläpitomenetelmiä • käyttää vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää ekologisesti kestäviä ylläpitomenetelmiä • valitsee ja käyttää vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Erityisviheralueiden koneiden ja työvälineiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää koneita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa tarviton ajoittain ohjausta • tekee työkohteen järjestely- ja viimeistelytyötä, tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää koneita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa • tekee ohjeiden mukaisia järjestely- ja viimeistelytyötä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet ja työvälineet ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa • tekee järjestely- ja viimeistelytyötä itsenäisesti

Erityisviheralueiden kasvillisuuden hoitaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa kasvillisuutta tutuissa työtilanteissa, tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa kasvillisuutta tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa kasvillisuutta vaihtelevissa työtilanteissa

Erityisviheralueiden rakenteiden ylläpitäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää alueen rakenteita tutuissa työtilanteissa, tarviten ajoittain ohjausta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää alueen rakenteita tutuissa työtilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää alueen rakenteita vaihtelevissa työtilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Erityisviheralueiden kasvillisuuden tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät erityisviheralueen kasvit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa erityisviheralueen kasvit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa erityisviheralueen kasvit ja tietää niiden kasvupaikkavaatimukset

Erityisalueen jätehuolto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee jätteet alkuohjauksen jälkeen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee jätteet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee jätteet ja selvittää alueen toiminnan ympäristövaikutukset.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa apua sen ratkaisemiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja ratkaisee sen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo rakentavasti esille oman näkökantansa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessaan ja käyttäytymisessään huomioon alueen erikoisluonteen noudattaa työaikoja ja työohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessaan ja käyttäytymisessään huomioon alueen erikoisluonteen noudattaa työaikoja ja työohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessaan ja käyttäytymisessään huomioon alueen erikoisluonteen noudattaa työaikoja ja työohjeita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden sekä tiedottaa havaitsemistaan vaaroista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja tekemällä ko. erityisalueen ajankohtaisia töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.4. Hautausmaiden viheralueista huolehtiminen, 10 osp (106003)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- rakentaa ja ylläpitää hautausmaiden viheralueita
- ylläpitää hautausmaiden kalusteita ja laitteita
- käyttää hautausmaiden viheralueilla tarvittavia koneita ja työvälineitä
- toimia työssään alueen erityispiirteiden vaatimalla tavalla
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Hautausmaan viheralueiden rakentamisen ja ylläpitötöiden suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään tutuissa tilanteissa • arvioi työnsä onnistumista ohjattuna • tekee suunnitelmien mukaisia rakentamis- ja ylläpitotöitä tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään ja selviytyy muuttuvissa tilanteissa • arvioi työnsä onnistumista • tekee suunnitelmien mukaisia rakentamis- ja ylläpitotöitä tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään, selviytyy muuttuvissa tilanteissa ja kehittää työtapojaan • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee arviotaan • tekee suunnitelmien mukaisia rakentamis- ja ylläpitotöitä tehokkaasti ja järjestelmällisesti ja tekee myös muita kuin annettuja työtehtäviä

Kestävällä tavalla toimiminen hautausmaan työtehtävissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjauksen jälkeen vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee, kompostoi ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee, kompostoi ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee, kompostoi ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta**Kasvillisuusalueiden rakentaminen hautausmaalle**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa nurmikon ja istuttaa kasveja tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa nurmikon ja istuttaa kasveja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • rakentaa nurmialueita ja istuttaa kasveja

Hautausmaan kasvillisuusalueiden hoitaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa kasvillisuutta tutuissa työtilanteissa, tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa kasvillisuutta tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hoitaa kasvillisuutta vaihtelevissa työtilanteissa

Hautausmaan kalusteiden ja kulkuväylien ylläpitäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää hautausmaan kalusteita ja kulkuväyliä tutuissa työtilanteissa, tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää hautausmaan kalusteita ja kulkuväyliä tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää hautausmaan kalusteita ja kulkuväyliä vaihtelevissa työtilanteissa

Hautausmaan koneiden ja työvälineiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää koneita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää koneita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet ja työvälineet ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Hautausmaan kasvillisuuden tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät hautausmaan kasvit
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa hautausmaan kasvit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa hautausmaan kasvit ja tietää niiden kasvupaikkavaatimukset

Hautausmaan jätehuoltosuunnitelman mukainen toiminta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee jätteet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee jätteet ja hoitaa kompostia.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee jätteet ja hoitaa kompostia sekä tuntee hautausmaatoiminnan ympäristövaikutukset.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa apua sen ratkaisemiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja ratkaisee sen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo esille oman näkökantansa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessaan ja käyttäytymisessään huomioon alueen erikoisluonteen noudattaa työaikoja ja työohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessaan ja käyttäytymisessään huomioon alueen erikoisluonteen noudattaa työaikoja ja työohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessaan ja käyttäytymisessään huomioon alueen erikoisluonteen noudattaa työaikoja ja työohjeita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden sekä tiedottaa havaitsemistaan vaaroista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä hautausmaan rakentamiseen tai ylläpitoon liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.5. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (400010)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään
- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- toimia alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Arviointi

Opiskelija arvioi ja kehittää omaa osaamistaan ja työympäristöään.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan • kehittää osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman • sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa • toimii luontevasti osana tiimiä ja sopeutuu työyhteisöön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä • tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittämistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle • toimii aktiivisesti osana tiimiä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle • uudistaa aktiivisesti omaa osaamistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • ennakoii muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itseään kehittäen huippuosaamista vaativissa tehtävissä • arvioi työympäristöään ja antaa siihen kehitysehdotuksia ja palautetta • toimii huippuammattilaisena tiimissä ja jakaa aktiivisesti osaamistaan muille.

Opiskelija työskentelee alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja • työskentelee huolellisesti • hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa • toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti • toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden ohjeiden mukaan • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa • työskentelee huolellisesti, luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa • toimii oma-aloitteisesti aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden itsenäisesti • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa • työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti • hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta • työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita

	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan • ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita sekä havaitsee ja ilmoittaa työhönsä liittyvät vaarat • varmistaa asiakkaiden ja muiden käyttäjien turvallisuuden aktiivisesti ja muuttuvissa tilanteissa • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen.
--	--

Opiskelija huomioi huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • havaitsee poikkeamia • selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset • toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille sekä korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa • asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa • toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi.

Opiskelija toimii alan verkostoissa ja yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävästi vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja tutustuu alansa toimijoihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä sujuvasti yhdellä itselleen vieraalla kielellä • tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja osaa hyödyntää verkostoja työssään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.6. Kasviryhmän tuottaminen, 10 osp (106008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella valitun kasviryhmän tuotantoprosessit valittua tuotantotapaa noudattaen
- suunnitella työnsä
- tehdä kasviryhmäkohtaisia viljely-, sadonkorjuu-, varastointi-, kauppakunnostus- tai jatkojalostustöitä
- huoltaa ja käyttää tuotantoketjun koneita, laitteita ja työvälineitä
- tehdä muistiinpanot viljelytoimenpiteistään
- seurata alan kehitystä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Valitun kasviryhmän viljelyn suunnitleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi viljelyä tuotantotavan mukaisesti tutuissa tilanteissa ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi viljelyä tuotantotavan mukaisesti ja selviytyy muuttuvissa tilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi viljelyä tuotantotavan mukaisesti sekä selviytyy muuttuvissa tilanteissa ja kehittää työtapojaan

Valitun kasviryhmän tuottaminen tai jatkojalostaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa tuotantosuunnitelmaa tuotantotavan mukaisesti tutussa työympäristössä työskentelee jatkojalostusprosesseissa asiantuntijan avustuksella ja noudattaa hygieniaohjeita työskentelee tavallisimmissa työtehtävissä arvioi työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa tuotantosuunnitelmaa tuotantotavan mukaisesti ohjeita käyttäen työskentelee jatkojalostusprosesseissa ohjeiden mukaisesti ja noudattaa hygieniaohjeita työskentelee kasvien viljelytöissä huomioiden kehitysasteet ja olosuhteet arvioi työnsä onnistumista ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee sujuvasti työvaiheesta toiseen tuotantosuunnitelman ja tuotantotavan mukaisesti kehittämällä työtään työskentelee jatkojalostusprosesseissa omatoimisesti ohjeiden mukaisesti ja noudattaa hygieniaohjeita työskentelee kasvien viljelytöissä huomioiden kehitysasteet ja olosuhteet viljelykokonaisuudessa tekee havaintoja kasvustoista sekä työn laadusta ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää

Valitun kasviryhmän tuottaminen kestävän kehityksen mukaisesti (esim. tasapainoinen lannoitus; lajikkeen valinta, kestävyys ja monimuotoisuus; viljelymenetelmät, torjunta-aineiden käyttömäärää vähentävät toimenpiteet ja koneiden yhteiskäyttö)	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen ekologisesti kestäviä materiaaleja, tuotteita, välineitä ja menetelmiä • noudattaa ohjeiden mukaan viljelykasvien ravinnesuosituksia • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm. orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovia ja pakkausmateriaaleja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ekologisesti kestäviä materiaaleja, tuotteita, välineitä ja menetelmiä • noudattaa viljelykasvien ravinnesuosituksia ja ymmärtää sen merkityksen • lajittelee ja kierrättää mm orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovia ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää ekologisesti kestäviä materiaaleja, tuotteita, välineitä ja menetelmiä • noudattaa ja toimii viljelykasvien ravinnesuositusten mukaisesti ja ymmärtää sen merkityksen kestävän kehityksen kannalta • lajittelee ja kierrättää mm orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovia ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Valitun kasviryhmän viljelysuunnitelman laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna tai asiantuntijan avulla viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti ohjeita käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti huomioiden

Kasvualustan viljelykunnan arvioiminen ja ylläpitäminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet alkuohjauksen jälkeen viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee ajoittain ohjattuna kasvualustan viljelykuntoa • tekee ajoittain ohjattuna tarvittavat kasvualustan viljelykuntoa ylläpitävät toimenpiteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet ohjeiden mukaan viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee kasvualustan viljelykuntoa • tekee ohjeiden mukaan tarvittavat kasvualustan viljelykuntoa ylläpitävät toimenpiteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee kasvualustan viljelykuntoa • tekee tarvittavat kasvualustan viljelykuntoa ylläpitävät toimenpiteet

**Valitun kasviryhmän viljely-, varastointi-,
kauppakunnostus- tai jatkojalostustöiden tekeminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tuotantotavan mukaiset työt ja työhön liittyvät kirjaukset ajoittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tuotantotavan mukaiset työvaiheet ja tarvittavat kirjaukset oikeassa järjestyksessä ja on työssään huolellinen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tuotantotavan mukaiset työvaiheet ja tarvittavat kirjaukset oikein ja työskentelee sujuvasti, omatoimisesti sekä huolellisesti

Tuotantoon liittyvien koneiden ja laitteiden käyttäminen sekä huoltaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää koneita, laitteita ja työvälineitä turvallisesti tutuissa työtilanteissa tarpeen ajoittain ohjausta • tekee ohjeiden mukaan koneiden päivittäiset huoltotyöt.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeesta tuotantoketjuun kuuluvat koneet, laitteet ja työvälineet sekä käyttää niitä turvallisesti tutuissa työtilanteissa • tekee koneiden päivittäiset huoltotarkistukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tuotantoketjuun kuuluvat koneet, laitteet ja työvälineet sekä käyttää niitä turvallisesti vaihtelevissa työtilanteissa • tekee itsenäisesti koneiden päivittäiset huollot ja huoltotarkistukset huoltokirjojen ohjeita noudattaen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasviryhmän kasvien tunnistaminen ja tiedon hankkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään viljelykasveja etsii lisätietoja tuotantomenetelmistä, kauppakunnostamisesta sekä jatkojalostamisesta ajoittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään viljelykasveja ja osaa niiden tieteelliset suvut etsii lisätietoja tuotantomenetelmistä, kauppakunnostamisesta sekä jatkojalostamisesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään viljelykasveja eri kehitysvaiheissa ja osaa niiden tieteelliset nimet etsii lisätietoja tuotantomenetelmistä, kauppakunnostamisesta ja jatkojalostamisesta sekä soveltaa tietoa omaan työskentelyyn

Valitun kasviryhmän viljelytekniikan valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> huomioi viljelykasvin viljelyominaisuudet ja valitsee ohjauksen jälkeen tuotantomenetelmään soveltuvan viljelytekniikan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet sekä vertailee ja valitsee soveltuvan viljelytekniikan tuotantomenetelmän mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet ja ymmärtää niiden vaikutuksen sadonmuodostukseen sekä vertailee ja valitsee soveltuvan viljelytekniikan tuotantomenetelmän mukaisesti

Viljelyn kannattavuuden arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja laskee keskeisiä tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää, laskee ja vertailee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä

Laatu- ja ympäristöjärjestelmien noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sääntöjä ja vaatimuksia ajoittain ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sääntöjä ja vaatimuksia ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii sääntöjen ja vaatimusten edellyttämällä tavalla.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua selviytyy muuttuvista valintatilanteista neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työyhteisön sääntöjen mukaan • toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa • pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua • arvioi toimintaansa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee ja kuuntelee sekä omaksuu annetut ohjeet • sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa • toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä • keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon toisten mielipiteet omissa ratkaisuissaan • toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet • tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän • keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä ja arvostaa omaa työtään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä sekä viihtyy ja arvostaa omaa työtään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyvyn kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita pitää oman työympäristönsä siistinä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti pitää työympäristönsä siistinä ja ylläpitää omalla toiminnallaan hyvää siisteyttä ja järjestystä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti sekä kehittää omaa turvallista työskentelyä ylläpitää ja kehittää työympäristön toimivuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja tekemällä ajankohtaisia kasvin viljelyyn, sadon käsittelyyn/jatkojalostukseen liittyviä töitä, tilojen puhtaana- ja kunnossapitotöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.7. Kukkasidontatyökokonaisuuksien tekeminen, 15 osp (106009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- esitellä, myydä ja hinnoitella sidontatyökokonaisuuksia
- tehdä erilaisia sidontatöitä
- tunnistaa kukkakaupan kasvit
- ostaa kukkia ja materiaaleja myymälän täydennykseksi
- pakata sidontatöitä
- osaa tekstata käsin sekä tietotekniikkaa apuna käyttäen sidontatöihin liittyvät kortit
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Sidontatöiden esitteleminen ja suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee asiakkaalle tarkoituksenmukaisia sidontatöitä ja sidontatyökokonaisuuksia alkuohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee ja suunnittelee asiakaslähtöisesti sidontatöitä ja sidontatyökokonaisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee ja suunnittelee itsenäisesti asiakaslähtöisiä sidontatöitä ja sidontatyökokonaisuuksia

Sidontatyökokonaisuuksien toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee sidontatyökokonaisuuksia alkuohjauksen jälkeen • arvioi omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee sidontatyökokonaisuuksia • arvioi omaa työtään ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee joutuisasti ja itsenäisesti sidontatyökokonaisuuksia • arvioi omaa työtään ja osaa muuttaa toimintatapojaan saamansa palautteen perusteella

Kestävällä tavalla toimiminen sidontatyökokonaisuuksien toteuttamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissä vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa työhön kestäväällä tavalla toimii kustannustietoisesti ja kestävää toimintatapaa noudattaen lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissä vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa työhön kestäväällä tavalla toimii kustannustietoisesti käytettävissä olevat resurssit ja kestävää toimintatapaa noudattaen lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa työhön kestäväällä tavalla toimii tehokkaasti ja kustannustietoisesti käytettävissä olevat resurssit huomioiden ja kestävää toimintatapaa noudattaen lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Sidontatyökokonaisuuksien myyminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> esittelee ja tarjoaa asiakkaalle tavanomaisia sidontatöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa asiakkaan tarpeet ja tarjoaa asiakkaan tarpeiden mukaisia sidontatöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa asiakkaan tarpeet ja tarjoaa asiakkaan tarpeiden mukaisia sidontatöitä tehden lisämyyntiä aktiivisesti ja asiakaslähtöisesti

Sidontamateriaalin valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee alkuohjauksen jälkeen sidontatyöhön tarkoituksenmukaisen materiaalin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee sidontamateriaalin välttämättä hävikkiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee sidontatyöhön tarkoituksenmukaisen materiaalin itsenäisesti välttämättä hävikkiä

Sidontatyökokonaisuuksien tekeminen ja töiden pakkaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • alkuohjauksen jälkeen tekee erilaisia sidontatöitä ja sidontatyökokonaisuuksia • tekstaa alkuohjauksen jälkeen sidontatöihin liittyvät kortit • pakkaa sidontatyöt alkuohjauksen jälkeen lahja- tai erikoispakkauksiin • pitää oman palvelupisteensä siistinä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee erilaisia sidontatöitä ja sidontatyökokonaisuuksia • tekstaa sidontatöihin liittyvät kortit • pakkaa sidontatyöt olosuhteiden vaatimusten mukaan lahja- tai erikoispakkauksiin • huolehtii myymälän siisteydestä ohjeistuksen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee joutuisasti ja itsenäisesti erilaisia sidontatöitä ja sidontatyökokonaisuuksia • tekstaa sidontatöihin liittyvät kortit sekä käsin että tietotekniikkaa hyödyntäen • pakkaa sidontatyöt olosuhteiden vaatimusten mukaan itsenäisesti ja joutuisasti lahja- tai erikoispakkauksiin • huolehtii aktiivisesti myymälän siisteydestä

Sidontatyökokonaisuuksien hinnoitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee ohjeiden mukaan sidontatyökokonaisuuksien hinnat ja pyytää apua tarvittaessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee ohjeiden mukaan sidontatyökokonaisuuksien hinnat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laskee ohjeiden perusteella itsenäisesti sidontatyökokonaisuuksien hinnat

Täydennysostojen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee alkuohjauksen jälkeen täydennysostoja yrityksen toimintatapojen mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee täydennysostoja yrityksen toimintatapojen ja ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee täydennysostoja valtuuksiensa mukaisesti.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen ja niiden hoitovaatimusten selvittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät kukkakaupan kasvit ja nimeää ne joko suomalaisella tai tieteellisellä nimellä selvittää yleisimpien kasvien hoitovaatimukset lähdemateriaaliin tukeutuen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee yleisimpiä kukkakaupan kasveja ja nimeää ne sekä suomalaisella että tieteellisellä nimellä selvittää yleisimpien kukkakaupakasvien hoitovaatimukset ja osaa etsiä lisätietoja niistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa harvinaisempiakin kukkakaupan kasveja ja nimeää ne sekä suomalaisella että tieteellisellä nimellä selvittää kasvien hoitovaatimukset ja etsii tietoja niistä ja uutuuksista

Sidontatekniikoiden valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa yleisimmät käytössä olevat sidontatekniikat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee työhön tarkoituksenmukaisen sidontatekniikan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee työhön tarkoituksenmukaisen sidontatekniikan tiedostaen valintansa taloudelliset ja ekologiset vaikutukset

Sommittelu- ja väriopin soveltaminen sidontatyökokonaisuuksien toteuttamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen jälkeen soveltaa sommittelu- ja värioppia sidontatöissään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommittelu- ja värioppia sidontatöissään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommittelu- ja värioppia sidontatöissään monipuolisesti ja luovasti

Sidontatöihin liittyvän kulttuurin soveltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> esittelee erilaisiin tilaisuuksiin paikallisesti sopivia sidontatöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa tapakulttuuria ja valitsee tilaisuuksiin sopivia sidontatöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee erilaisia tapakulttuureja ja etsii niistä lisätietoja sekä valitsee tilaisuuksiin sopivia sidontatöitä

Sidontatyökokonaisuuksien hinnoitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjattuna sidontatyökokonaisuuden arvonlisäverollisen hinnan noudattaen annettuja hinnoitteluperiaatteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee sidontatyökokonaisuuden arvonlisäverollisen hinnan noudattaen annettuja hinnoitteluperiaatteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee sidontatyökokonaisuuden arvonlisäverollisen hinnan noudattaen annettuja hinnoitteluperiaatteita.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ja kuuntelee sekä omaksuu annetut ohjeet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon toisten mielipiteet omista ratkaisuissaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa eettisesti kestäviä periaatteita noudattaa vaitiolovelvollisuutta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää alan tuotevastuusta ja noudattaa eettisesti kestäviä periaatteita noudattaa vaitiolovelvollisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää alan tuotevastuusta, tuntee määräyksiä ja noudattaa eettisesti kestäviä periaatteita noudattaa vaitiolovelvollisuutta

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen jälkeen noudattaa työturvallisuusohjeita, ml. tietoturva ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita pitää oman työympäristönsä siistinä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjeiden mukaisia työturvallisuusohjeita, ml. tietoturva ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita pitää työympäristönsä siistinä ja ylläpitää omalla toiminnallaan hyvää siisteyttä ja järjestystä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita, ml. tietoturva, on varustautunut työn edellyttämällä suojavaatetuksella ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja pitää työympäristönsä siistinä sekä ylläpitää ja kehittää työympäristönsä toimivuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä kukkasidontatöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.8. Kukkasidontatöiden tekeminen, 10 osp (106010)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä sidontatöitä
- valita materiaalin sidontatöihin
- tunnistaa yleisimmät kukkasidonnassa käytettävät kasvit
- hoitaa kukkasidonnassa käytettäviä kasveja
- pakata sidontatöitä
- seurata alansa kehitystä
- ottaa huomioon työskentelyn turvallisuuden

- tehdä yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa
- edistää kestävän kehityksen mukaisia toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Sidontatöiden esitteleminen ja suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee asiakkaalle sopivia sidontatöitä alkuohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee ja suunnittelee asiakaslähtöisesti sidontatöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittelee ja suunnittelee itsenäisesti asiakaslähtöisiä sidontatöitä

Sidontatöiden toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee sidontatöitä alkuohjauksen jälkeen • arvioi omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee sidontatöitä • arvioi omaa työtään ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee joutuisasti ja itsenäisesti sidontatöitä • arvioi omaa työtään ja osaa muuttaa toimintatapojaan saamansa palautteen perusteella

Kestävällä tavalla toimiminen kukkasidontatöitä valmistettaessa

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa alkuohjauksen jälkeen kukkasidontatöissä vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa kukkasidontatöissä vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suosittelee asiakkaalle pienemmän ympäristökuorman aiheuttavia tuotteita lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta**Materiaalin valitseminen ja hyödyntäminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen jälkeen valitsee ja käsittelee sidontamateriaalia ja välttää hävikkiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee ja käsittelee työhön soveltuvaa sidontamateriaalia ja välttää hävikkiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee itsenäisesti ja käsittelee työhön soveltuvaa sidontamateriaalia ja välttää hävikkiä

Kukkasidontatöiden tekeminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> sitoo kimppuja ja tekee asetelmia ja alkuohjauksen jälkeen surulaitteita ja arvioi työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> sitoo kimppuja ja tekee asetelmia ja surulaitteita, arvioi työtään ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> sitoo joutuisasti kimppuja asiakaspalvelutilanteessa, tekee asetelmia ja surulaitteita sekä arvioi ja kehittää osaamistaan

Kukkasidontatöiden pakkaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • alkuohjauksen jälkeen pakkaa sidontatöitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa sidontatöitä olosuhteiden vaatimusten mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • pakkaa sidontatöitä joutuisasti olosuhteiden vaatimusten mukaan.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen ja hoitovaatimusten selvittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät kukkakaupan kasvit ja osaa tieteelliset suvut sekä niiden hoitovaatimukset kirjallisuutta apuna käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät kukkakaupan kasvit ja osaa tieteelliset suvut ja yleisimmät lajit sekä niiden hoitovaatimukset ja osaa etsiä lisätietoja niistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät kukkakaupan kasvit ja osaa niiden tieteelliset nimet ja hoitovaatimukset sekä osaa etsiä lisätietoja niistä

Kukkasidontatekniikoiden valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osaa yleisimmät käytössä olevat sidontatekniikat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaisen sidontatekniikan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaisen sidontatekniikan tiedostaen valintansa taloudelliset ja ekologiset vaikutukset

Sommittelu- ja väriopin soveltaminen kukkasidontatöitä toteutettaessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee väri- ja sommitteluopin peruskäsitteitä ja osaa soveltaa niitä tarvittaessa apua kysyen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa töissään väri- ja sommitteluopin perusasioita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa töissään väri- ja sommitteluopin perusasioita monipuolisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuullisesti yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaan hakee oman alansa tietoja yleisimmistä tietolähteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> omaksuu työpaikan käytänteet hakee omaa alaa koskevaa tietoa ja hyödyntää sitä toiminnassaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> havainnoi työtapojen ja sidontatöiden toimivuutta, kokeilee ja tarvittaessa toteuttaa joitakin asioita uudella tavalla hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön sääntöjen mukaan ja kysyy ongelmatilanteissa neuvoa kokeneemmalta hakee asiantuntija-apua tarvittaessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kysyy ongelmatilanteissa rohkeasti neuvoja ja osallistuu aktiivisesti ryhmän työskentelyyn hakee asiantuntija-apua ja tietoa päätöksensä tueksi tarvittaessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja ryhmän toiminnassa ja ottaa kiinnostuneena ohjeita vastaan hakee itsenäisesti asiantuntija-apua tarvittaessa ja etsii aktiivisesti tietoa sekä tekee yhteistyötä alan muiden toimijoiden kanssa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen jälkeen toimii laatujärjestelmän tai muiden sovittujen käytänteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii laatujärjestelmän tai muiden sovittujen käytänteiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa laatujärjestelmää tai muita sovittuja periaatteita sekä arvostaa omaa työtään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta pitää oman työympäristönsä siistinä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta pitää työympäristönsä siistinä ja ylläpitää omalla toiminnallaan hyvää siisteyttä ja järjestystä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tilannekohtaisesti työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta sekä huolehtii työergonomiasta pitää työympäristönsä siistinä sekä ylläpitää ja kehittää työympäristön toimivuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnittelemalla ja tekemällä ajankohtaisia kukkasidontatöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.9. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (400013)

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- tehdä laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset ja soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- tehdä havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen
- arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää
- arvioida oman alan matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tekee laskutoimituksia ja mittayksiköiden muunnokset sekä soveltaa talousmatematiikkaa oman alan ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee omaan alaan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut toteuttaa mittayksiköiden muunnokset tekee ohjeiden avulla yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa sujuvasti oman alan ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset, kuten peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut toteuttaa itsenäisesti mittayksiköiden muunnokset tekee yksinkertaisia arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia havaitsee ja tunnistaa suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa oman alan ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia, kuten peruslaskutoimituksia ja prosenttilaskuja, sekä arvioi tulosten tarkkuustasoa toteuttaa itsenäisesti ja sujuvasti mittayksiköiden muunnokset tekee arki- ja työelämään liittyviä talousmatematiikan laskelmia ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä ymmärtää suureiden välisen riippuvuuden ja verrannollisuuden.

Opiskelija tekee havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset ratkaisee käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset ratkaisee alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia ratkaisee oman alan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

Opiskelija käyttää loogista päättelykykyä, yhtälöitä ja tarvittavia teknisiä apuvälineitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä, keskeisiä matemaattisia ongelmia hyödyntäen peruslaskutoimituksia • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen tarvitin ajoittain ohjausta • käyttää laskinta ja muita teknisiä apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja tarvitin ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä yksinkertaisten matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä, kuten matemaattisia ohjelmistoja, ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita ja piirroksia työelämän tehtävien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa matemaattisia menetelmiä omaan alaan liittyvien ongelmien asetteluun ja ratkaisemiseen sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa • käyttää matemaattisia yhtälöitä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden, kuten matemaattisten ohjelmistojen, ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen • hyödyntää taulukoita, piirroksia ja muuta tilastollisesti tuotettua materiaalia työelämän matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen • käsittelee itsenäisesti ja sujuvasti tilastollisia aineistoja ja tulkitsee tunnuslukuja.

Opiskelija arvioi tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa sekä käytettyä ratkaisumenetelmää.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta tarviden ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja niiden suuruusluokan sekä tunnistaa mahdollisia virhelähteitä arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa tulosten oikeellisuuden ja suuruusluokan mahdolliset virhelähteet huomioiden arvioi johdonmukaisesti käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta ja arvioi mahdollisia muita ratkaisumenetelmiä tulosten aikaansaamiseksi.

Opiskelija arvioi oman alan matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset matemaattiset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ratkaista omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelöllä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla
- hankkia, ryhmitellä ja tulkita matemaattista tietoa
- tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkita graafisia esityksiä ja laskea todennäköisyyksiä
- arvioida matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa
- soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa
- arvioida matemaattista osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä tarviten ajoittain ohjausta • käyttää yksinkertaisia matemaattisia yhtälöitä omaan alaan liittyvien matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa • hyödyntää ohjeen mukaan taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • ratkaisee tavanomaisia arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee itsenäisesti ja johdonmukaisesti omaan alaan liittyviä matemaattisia ongelmia päättelemällä • mallintaa ja ratkaisee arkielämään ja omaan alaan liittyviä ongelmia matemaattisesti • hyödyntää yhtälöitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä arvioiden niiden käytettävyyttä.

Opiskelija hankkii, ryhmittelee ja tulkitsee matemaattista tietoa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omaan alaan liittyvää keskeistä matemaattista tietoa • kerää ja ryhmittelee graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja vertailee omaan alaan liittyvää matemaattista tietoa tarpeen mukaan käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä • kerää, ryhmittelee ja analysoi graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa, arvioi ja tekee johtopäätöksiä omaan alaan liittyvästä matemaattisesta tiedosta • kerää tietoa monipuolisesti soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.

Opiskelija tuottaa tilastoaineistosta informaatiota, tulkitsee graafisia esityksiä ja laskee todennäköisyyksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ohjattuna tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee yksinkertaisia todennäköisyyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee todennäköisyyksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa itsenäisesti alaan liittyvästä tilastoaineistosta keskeisimpiä tunnuslukuja • ymmärtää todennäköisyyslaskennan merkityksen työssään ja laskee itsenäisesti todennäköisyyksiä.

Opiskelija arvioi matemaattisten ratkaisujen oikeellisuutta ja tuloksen suuruusluokkaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa yksinkertaisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja hahmottaa tuloksen suuruusluokan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa monivaiheisten matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden ja päättelee tuloksen suuruusluokan.

Opiskelija soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta johtopäätöksiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee monivaiheisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä.

Opiskelija arvioi matemaattista osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa matemaattisessa osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan matemaattisessa osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja arvioi omaa matemaattista osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää matemaattisen osaamisen kehittämistapoja.

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä
- huomioida kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään
- arvioida oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa keskeiset fysiikan käsitteet ja soveltaa niitä arki- ja työelämässä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava tavanomaisia fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa tarviten ajoittain ohjausta käyttää fysiikan taitojaan työssään ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava ja perustelee fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää tavanomaiset, fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa käyttää fysiikan taitojaan työssään monipuolisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuvaava ja perustelee monipuolisesti fysiikan ilmiöitä keskeisillä käsitteillä yhdistää fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa soveltaa fysiikan taitojaan monipuolisesti työssään.

Opiskelija huomioi kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään.

Opiskelija huomioi kemialliset aineet ja niiden ominaisuudet työssään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa tavanomaisia kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja perustelee kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja perustelee monipuolisesti kemiallisia ilmiöitä keskeisillä käsitteillä • ottaa vastuullisesti huomioon työssään käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • käsittelee kemiallisia aineita niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta.

Opiskelija arvioi oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.

Opiskelija arvioi oman alan fysiikan ja kemian osaamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oman alan kannalta merkitykselliset vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikassa ja kemiassa perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan
- tehdä kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- käsitellä kokeellisia mittaustuloksia ja analysoida havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- arvioida fysiikan ja kemian osaamistaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kuvaa ja selittää ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja lainalaisuuksien avulla omalla alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää johdonmukaisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ja selittää itsenäisesti lämpöoppiin, mekaniikkaan, aalto-oppiin ja sähköoppiin liittyviä käsitteitä ja lainalaisuuksia työtehtävissään.

Opiskelija tekee kokeellisia mittauksia ja havaintoja omaan alaan liittyvistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä tarviton ajoittain ohjausta • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista tarviton ajoittain ohjausta • tekee mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa arkielämään ja omaan alaan liittyvistä kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista • tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laskee itsenäisesti pitoisuuksia ja aineiden määriä • hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista monipuolisia tietolähteitä hyödyntäen • suunnittelee ja tekee itsenäisesti mittauksia ja kokeellisia havaintoja alalle soveltuvia menetelmiä ja välineitä käyttäen.

Opiskelija käsittelee kokeellisia mittaustuloksia ja analysoi havaintoja oman alan fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta tarvitin ajoittain ohjausta • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella tarvitin ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • arvioi mittaustulosten luotettavuutta johdonmukaisesti • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen riittävällä tarkkuudella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää keskeiset tulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä havainnollisesti • arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja tekee niistä johtopäätöksiä • määrittelee mahdollisia virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.

Opiskelija arvioi fysiikan ja kemian osaamistaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omat vahvuudet ja kehittämiskohteet fysiikan ja matematiikan osaamisessaan perustellusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita fysiikan ja kemian osaamisessaan perustellusti ja johdonmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ja arvioi omaa fysiikan ja kemian osaamistaan perustellusti ja johdonmukaisesti sekä esittää osaamisen kehittämistapoja.

2.10. Puutarhakasvien tuottaminen, 60 osp (106011)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa puutarhatuotannon kasveja
- laatia kasvikohtaisia tuotantosuunnitelmia valitun tuotantotavan mukaisesti
- viljellä yleisimpiä puutarhakasveja kasvihuoneessa ja avomaalla valitun tuotantotavan mukaisesti
- valita eri tilanteisiin sopivat kasvinsuojelumenetelmät
- ottaa työssään huomioon toiminnan laadulle asetetut vaatimukset ja vastuullisuuden
- tehdä yleisimpien puutarhakasvien sadonkorjuu- ja jatkokäsittelytyötä
- käyttää yleisimpiä puutarhatuotannon työvälineitä, koneita ja laitteita
- seurata alan kehitystä
- palvella asiakkaita
- arvioida tuotannon kannattavuutta
- ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ylläpitää työkykyä

- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Puutarhakasvien tuotannon suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjatusti tuotantosuunnitelman valitulle kasville tuotantotavan mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tuotantosuunnitelman valitulle kasville tuotantotavan mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tuotantosuunnitelman valitulle kasville tuotantotavan mukaisesti huomioiden viljelyn eri vaiheet ja työmenetelmät

Viljelytöiden toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa ajoittain ohjattuna tuotantosuunnitelmaa ja työskentelee tavallisimmissa viljelytyöissä tuotantotavan mukaisesti • tunnistaa asiantuntijan avulla työtehtävissään taloudellisuuteen ja tuottavuuteen vaikuttavia tekijöitä • arvioi työnsä onnistumista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää. • toteuttaa tuotantosuunnitelmaa ohjeiden mukaan ja tekee viljelykasvien yleisimmät viljelytyöt tuotantotavan mukaisesti • tunnistaa työtehtävissään vaihteita, joilla voidaan vaikuttaa työn lopputuloksen tehokkuuteen, tuottavuuteen ja taloudellisuuteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa tuotantosuunnitelmaa tuotantotavan mukaisesti viljelykasvin kehitysasteen ja olosuhteet huomioiden • toimii tehokkaasti, tuottavasti ja taloudellisesti • tekee havaintoja kasvustoista sekä työn laadusta ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää.

Viljelykasvien tuottaminen kestäväällä tavalla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissä vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa viljelykasvien tuottamiseen ekologisesti lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovioita ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden noudattaa ohjeiden mukaan viljelykasvien ravinnesuosituksia.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissä vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa viljelykasvien tuottamiseen ekologisesti lajittelee ja kierrättää syntyviä orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovioita ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja taloudellisuuden noudattaa viljelykasvien ravinnesuosituksia.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksissa vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa viljelykasvien tuottamiseen ekologisesti lajittelee ja kierrättää syntyviä orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovioita ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja taloudellisuuden sekä kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan noudattaa ja toimii viljelykasvien ravinnesuosituksien mukaisesti sekä omaa valmiudet vertailujen tai kehittämisehdotuksien tekemiseen kestäväen kehityksen edistämiseksi.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Viljelysuunnitelman laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii ajoittain ohjattuna viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laatii viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti ohjeita käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laatii itsenäisesti tuotantotavan mukaisen viljelysuunnitelman

Kasvualustan viljelykunnan arvioiminen ja ylläpitäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet alkuohjauksen jälkeen viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee ohjattuna tai ryhmän mukana kasvualustan viljelykuntaa • tekee ajoittain ohjattuna tarvittavat kasvualustan viljelykuntaa ylläpitävät toimenpiteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet ohjeiden mukaan viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee kasvualustan viljelykuntaa • tekee ohjeiden mukaan tarvittavat kasvualustan viljelykuntaa ylläpitävät toimenpiteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee kasvualustan viljelykuntaa • tekee tarvittavat kasvualustan viljelykuntaa ylläpitävät toimenpiteet

**Lisäys-, istutus- ja hoito-, sadonkorjuu-, varastointi ja
jatkokäsittelytöiden sekä viljelymuistiinpanojen tekeminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee alkuohjauksen jälkeen tarvittavat viljelymuistiinpanot • tekee alkuohjauksen jälkeen lisäys-, istutus- ja hoitotöitä yleisimpiä materiaaleja ja välineitä käyttäen tuotantotavan mukaisesti • tekee ajoittain ohjattuna kasvinsuojelutöitä • tekee alkuohjauksen jälkeen kasvikohtaisia sadonkorjuu-, kauppakunnostus-, pakkaus- ja varastointitöitä voimassa olevia määräyksiä ja hygieniaa noudattaen • huolehtii alkuohjauksen jälkeen työkohteiden viimeistelystä ja työvälineiden ja koneiden puhdistamisesta päivittäin sekä varastotilojen siisteydestä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittavat viljelymuistiinpanot • tekee lisäys-, istutus- ja hoitotöitä oikea-aikaisesti sekä käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä, materiaaleja ja välineitä tuotantotavan mukaisesti • tekee ohjeiden perusteella kasvinsuojelutöitä ja arvioi työn onnistumista • tekee ohjeiden mukaan kasvikohtaisia sadonkorjuu-, kauppakunnostus-, pakkaus- ja varastointitöitä voimassa olevia määräyksiä ja hygieniaa noudattaen • huolehtii ohjeiden mukaan työkohteiden viimeistelystä ja työvälineiden ja koneiden puhdistamisesta päivittäin sekä varastotilojen siisteydestä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittavat viljelymuistiinpanot yrityksen ohjeita noudattaen • tekee lisäys-, istutus- ja hoitotyöt oikea-aikaisesti sekä käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä, materiaaleja ja välineitä ja arvioi työtänsä tuotantotavan mukaisesti • havaitsee kasvinsuojelutarpeen ja valitsee tilanteeseen tarkoituksenmukaisen torjuntamenetelmän • tekee itsenäisesti ohjeiden mukaan kasvikohtaisia sadonkorjuu-, kauppakunnostus-, pakkaus- ja varastointitöitä voimassa olevia määräyksiä ja hygieniaa noudattaen • huolehtii itsenäisesti työkohteiden viimeistelystä ja työvälineiden ja koneiden puhdistamisesta päivittäin sekä varastotilojen siisteydestä

Viljelykoneiden ja laitteiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa ajaa traktoria (T-kortti) turvallisesti käyttää ja huoltaa ajoittain ohjattuna kasvinviljelykoneita ja -laitteita turvallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> osaa ajaa traktoria (T-kortti) varmaotteisesti ja turvallisesti käyttää ja huoltaa kasvinviljelykoneita ja -laitteita ohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> osaa ajaa traktoria (T-kortti) turvallisesti ja riskit ennakoiden käyttää ja huoltaa itsenäisesti kasvinviljelykoneita ja -laitteita

Asiakkaiden palveleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin muulla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain muuta kieltä oman alan viestintätilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain muuta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen ja viljelytiedon hankkiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät viljelykasvit ja nimeää ne joko suomalaisella tai tieteellisellä nimellä sekä etsii lisätietoja niistä etsii lisätietoja alkuohjauksen jälkeen tuotantomenetelmistä, kauppakunnostamisesta ja jatkojalostamisesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimpiä viljelykasveja ja nimeää ne sekä suomalaisella että tieteellisellä nimellä ja etsii lisätietoja niistä etsii lisätietoja tuotannosta, kauppakunnostamisesta ja jatkojalostamisesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa harvinaisempiakin viljelykasveja ja nimeää ne sekä suomalaisella että tieteellisellä nimellä ja etsii itsenäisesti tietoja niistä etsii lisätietoja tuotannosta, kauppakunnostamisesta, jatkojalostamisesta ja soveltaa tietoa omaan työskentelyyn

Kasvinsuojelutarpeen tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimpiä rikkakasveja, kasvitauteja ja tuholaisia sekä tietää erilaisia torjuntamenetelmiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimpiä rikkakasveja, kasvitauteja ja tuholaisia sekä valitsee tilanteeseen tarkoituksenmukaisen torjuntamenetelmän
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät rikkakasvit, kasvitaudit ja tuholaiset sekä valitsee perustellusti tilanteeseen tarkoituksenmukaisen torjuntamenetelmän

Viljelykasvin tuottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet ja valitsee ohjauksen jälkeen soveltuvan viljelytekniikan soveltaa ohjauksen jälkeen kasvibiologian ja -fysiologian tietoja kasvun säätämisessä eri viljelyvaiheissa ja varastoinnissa tunnistuen ilmastolliset tekijät valitsee ohjauksen jälkeen viljelykasville soveltuvan kasvualustan kasvihuoneessa tai avomaalla käyttää ohjauksen jälkeen viljavuustutkimuksen tietoja kasvualustan kalkituksessa ja lannoituksessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet sekä vertailee ja valitsee soveltuvan viljelytekniikan soveltaa ohjeesta kasvibiologian ja -fysiologian tietoja kasvun säätämisessä eri viljelyvaiheissa ja varastoinnissa huomioiden ilmastolliset tekijät valitsee ohjeesta viljelykasville soveltuvan kasvualustan kasvihuoneessa tai avomaalla käyttää viljavuustutkimuksen tietoja hyväksi kasvualustan kalkituksessa ja lannoituksessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon viljelykasvin viljelyominaisuudet ja ymmärtää niiden vaikutuksen sadonmuodostukseen sekä valitsee soveltuvan viljelytekniikan soveltaa kasvibiologian ja -fysiologian tietoja kasvun säätämisessä eri viljelyvaiheissa ja varastoinnissa huomioiden ilmastolliset tekijät valitsee perustellusti viljelykasville soveltuvan kasvualustan kasvihuoneessa tai avomaalla käyttää perustellusti viljavuustutkimuksen tietoja kasvualustan kalkituksessa ja lannoituksessa

Viljelyn kannattavuuden arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja laskee keskeisiä tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää, laskee ja vertailee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä

Laatu- ja ympäristöjärjestelmien noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sääntöjä ja vaatimuksia ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sääntöjä ja vaatimuksia ohjeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii sääntöjen ja vaatimusten edellyttämällä tavalla.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua selviytyy muuttuvista valintatilanteista neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja toimii työyhteisön sääntöjen mukaan toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua arvioi toimintaansa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa keskustelee ja kuuntelee sekä omaksuu annetut ohjeet sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon toisten mielipiteet omissa ratkaisuisaan toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii avoimesti, rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä ja arvostaa omaa työtään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii avoimesti, rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä sekä viihtyy ja arvostaa omaa työtään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyvyn edistäminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti sekä kehittää omaa turvallista työskentelyään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä ajankohtaisia kasvukauteen liittyviä kasvinviljelytyöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.11. Puuvartisten kasvien hoitaminen, 10 osp (106012)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- määrittää puuvartisten kasvien kasvukunnon ja laatia niille hoito-ohjeita
- leikata puita ja pensaita
- istuttaa puuvartisia kasveja
- kaataa puun ja raivata kasvillisuutta
- käyttää työssä tarvittavia koneita ja laitteita (mm. moottori- ja raivaussaha, henkilönostin, oksasaha)
- lajitella jätteitä ja huolehtia kierrätyksestä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Puuvartisten kasvien hoitotarpeen määrittäminen ja hoitotyön suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii puiden ja pensaiden hoito-ohjeita alkuohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laatii puiden ja pensaiden hoito-ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laatii puiden ja pensaiden hoitosuunnitelman

Kasvien istutus- ja hoitotyön toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • istuttaa ja leikkaa puuvartisia kasveja annettujen työohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • istuttaa ja hoitaa puuvartisia kasveja annettujen työohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • istuttaa ja hoitaa puuvartisia kasveja niiden kasvupaikan ja lajille tyypillisen kasvutavan mukaan

Kestävällä tavalla toimiminen puuvartisten kasvien hoidossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • leikkaa ohjeiden mukaan puuvartisia kasveja sekä käyttää kasvien hoidossa koneita ja laitteita • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • leikkaa ohjeita soveltaen puuvartisia kasveja sekä käyttää kasvien hoidossa vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vaikuttaa kasvien elinkaaren tavoitteiden mukaisesti sekä käyttää kasvien hoidossa vähän ympäristöä kuormittavia koneita ja laitteita • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Puuvartisten kasvien istuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • istuttaa kasvit ja tekee niille alkuohjauksen jälkeen tarpeen mukaiset tuennat, leikkaukset, kastelun ja pinnanmuotoilun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • istuttaa kasvit ja tekee niille tarpeen mukaiset tuennat, leikkaukset, kastelun ja pinnanmuotoilun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • istuttaa kasvit ja tekee niille tarpeen mukaiset tuennat, leikkaukset, kastelun ja pinnanmuotoilun

Puuvartisten kasvien leikkaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> leikkaa puita ja pensaita, tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> leikkaa puita ja pensaita huomioiden osan niiden kehitykseen vaikuttavista tekijöistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> leikkaa puita ja pensaita huomioiden niiden fysiologian ja anatomian, kasvuvirheet ja taudit sekä kasvuympäristön

Koneiden ja laitteiden käyttö kasvien istutuksessa, hoidossa ja kaadossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää koneita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää koneita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet ja työvälineet ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Puuvartisten kasvien hoitoa ohjaavien määräysten ja ohjeiden noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii ohjattuna puuvartisten kasvien hoitoon ja kaatoon liittyvien määräysten ja ohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii keskeisten puuvartisten kasvien hoitoon ja kaatoon liittyvien määräysten ja ohjeiden mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii puuvartisten kasvien hoitoon ja kaatoon liittyvien määräysten ja ohjeiden mukaisesti

Puuvartisten kasvien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa viheralueiden yleisimmät puuvartiset kasvit kesäasuisena
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa viheralueiden yleisimmät puuvartiset kasvit kaikkina vuodenaikoina
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa viheralueiden puuvartiset kasvit kaikkina vuodenaikoina

Kasvituhoojien tunnistaminen ja hoitomenetelmän valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa joitain puuvartisten kasvien kasvintuhoojia ja valitsee hoitomenetelmän asiantuntijan avustamana.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa puuvartisten kasvien yleisimmät kasvintuhoojat ja valitsee hoitomenetelmän asiantuntijan avustamana.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa puuvartisten kasvien yleisimmät kasvintuhoojat ja valitsee tarkoituksenmukaisen hoitomenetelmän.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa apua sen ratkaisemiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja ratkaisee sen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo esille oman näkökantansa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden sekä tiedottaa havaitsemistaan vaaroista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä puuvartisten kasvien hoitoon liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.12. Somistaminen, tekstaaminen ja piirtäminen, 10 osp (106013)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- laittaa kukka- tai puutarhamyymälän tuotteita esille
- somistaa myymälätilan tai näyteikkunan
- toteuttaa työryhmän jäsenenä yrityksen liikeidean mukaisia teemasomistuksia
- piirtää luonnospiirustuksia ja tulkita mittakaavapiirroksia
- tekstata mainoksia ja kortteja
- nähdä oman työnsä merkityksen yrityksen julkisuuskuvan luomisessa ja arvioida omaa työtään
- noudattaa ympäristön ja työyhteisön kannalta eettisesti kestäväen toiminnan periaatteita
- ottaa huomioon työergonomian ja ylläpitää työkykyä.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Somistuksen suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ideoi ja suunnittelee alkuohjeiden jälkeen myymälätilan tai näyteikkunan somistuksen ja tuotteiden esille laittoa sekä toteuttaa työn myymälätilaan tai näyteikkunaan ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ideoi ja suunnittelee myymälätilan tai näyteikkunan somistuksen ja tuotteiden esille laittoa sekä toteuttaa työn suunnitelman mukaisesti myymälätilaan tai näyteikkunaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ideoi ja suunnittelee itsenäisesti myymälätilan tai näyteikkunan somistuksen ja tuotteiden esille laittoa sekä toteuttaa työn itsenäisesti suunnitelman mukaisesti myymälätilaan tai näyteikkunaan

Tuotteiden esille laittaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laittaa tuotteita esille alkuohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laittaa tuotteita esille myyvästi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ideoi ja laittaa tuotteita esille myyvästi

Oman työn arvioiminen ja kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi alkuohjauksen jälkeen työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä muuttaa tarvittaessa työskentelytapojaan saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä muuttaa työskentelytapojaan saamansa palautteen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä kehittää itsenäisesti työskentelytapojaan

Kestävällä tavalla toimiminen somistuksia toteutettaessa

Kestävällä tavalla toimiminen somistuksia toteutettaessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kustannustietoisesti ja kestävää toimintatapaa noudattaen • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kustannustietoisesti käytettävissä olevat resurssit huomioiden yrityksen liikeidean mukaisesti ja kestävää toimintatapaa noudattaen • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tehokkaasti ja kustannustietoisesti käytettävissä olevat resurssit huomioiden sekä toimii yrityksen liikeidean mukaisesti ja kestävää toimintatapaa noudattaen • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta**Luonnospirroksen tekeminen**

Luonnospirroksen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • alkuohjauksen jälkeen piirtää luonnoksen myymälän tai näyteikkunan somistuksesta teeman mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • piirtää luonnoksen myymälän tai näyteikkunan somistuksesta ohjeiden mukaan oikeassa mittakaavassa teeman mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • piirtää luonnoksen myymälän tai näyteikkunan somistuksesta oikeassa mittakaavassa teeman mukaisesti

Myyvälän tai näyteikkunan somistaminen

Myyvälän tai näyteikkunan somistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • somistaa myymälätilan tai näyteikkunan somittelun ja väriopin mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • somistaa myymälätilan tai näyteikkunan somittelun ja väriopin mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • somistaa itsenäisesti myymälätilan tai näyteikkunan somittelun ja väriopin mukaisesti

Tekstaaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekstaa käyttökelpoisen mainoksen, onnittelu- tai surukortin alkuohjauksen jälkeen • tietää erilaisia tekstausten menetelmiä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekstaa mainoksen, onnittelu- tai surukortin tekstausten sääntöjen mukaan • käyttää erilaisia tekstausten menetelmiä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekstaa laadukkaan mainoksen, onnittelu- tai surukortin tekstausten sääntöjen mukaan • käyttää erilaisia tekstausten menetelmiä ja valitsee niistä työhön tarkoituksen mukaisen.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Somistusmateriaalien käyttökelpoisuuden ja ominaisuuksien selvittäminen ja valinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää tavallisimpia somistusmateriaaleja, menetelmiä ja -välineitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää, vertailee ja valitsee tavallisimmat somistusmateriaalit, menetelmät ja -välineet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää, vertailee ja valitsee tavallisimmat somistusmateriaalit, menetelmät ja -välineet sekä osaa etsiä lisätietoja ja uusia ideoita

Sesonkien ja teemojen hyödyntäminen somistuksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ajankohtaisuuden merkityksen somistuksessa ja hyödyntää eri sesonkeja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ajankohtaisuuden merkityksen somistuksessa, hyödyntää eri sesonkeja ja suunnittelee niihin liittyviä somistuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ajankohtaisuuden merkityksen somistuksessa, hyödyntää eri sesonkeja ja ideoi sekä suunnittelee niihin liittyviä somistuksia

Sommittelu- ja väriopin hyödyntäminen somistuksessa

Sommittelu- ja väriopin hyödyntäminen somistuksessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää mittakaavaa alkuohjauksen jälkeen suunnittelussa • hyödyntää väri- ja sommitteluopin peruskäsitteitä ja osaa soveltaa niitä tarvittaessa apua kysyen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää mittakaavaa ohjeiden mukaan suunnittelussa • soveltaa töissään väri- ja sommitteluopin perusasioita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa mittakaavaa suunnittelussa • soveltaa töissään väri- ja sommitteluopin perusasioita monipuolisesti.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee usein toistuvat ongelmat somistukseen liittyvissä töissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee ongelmat somistukseen liittyvissä töissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee ongelmatilanteet somistukseen liittyvissä töissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä • toimii asiallisesti työryhmässä • työskentelee ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä sekä toimii työyhteisön jäsenenä • toimii aktiivisesti työryhmän jäsenenä • työskentelee vastuullisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä, salassapitomääräyksiä ja muita velvollisuuksia • toimii aktiivisesti ja omaaloitteisesti työryhmän jäsenenä ja toimii luotettavana kumppanina • toimii vastuullisesti ja ylläpitää yrityksen ulkoista kuvaa omalla käyttäytymisellään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa alkuohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja noudattaa ergonomisia työtapoja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työn edellyttämää suojavaatetusta ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja ja edistää työpaikan työturvallisuutta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä somistukseen liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.13. Taimitarhakasvien tuottaminen, 15 osp (106014)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa taimitarhatuotannon kasveja
- suunnitella taimitarhakasvien viljelyn lisäyksestä tuotteen myyntiin valittua tuotantotapaa noudattaen
- suunnitella työnsä
- tehdä taimitarhakasvien lisäys-, istutus- ja hoitotöitä valittua tuotantotapaa noudattaen
- tehdä nosto-, varastointi- sekä kauppakunnostustöitä
- käyttää taimitarhatuotannon työvälineitä, koneita ja laitteita
- tehdä muistiinpanot viljelytoimenpiteistä
- seurata alan kehitystä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Taimitarhatuotannon suunnitleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi viljelyä tuotantotavan mukaisesti tutuissa tilanteissa ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi viljelyä tuotantotavan mukaisesti ja selviytyy muuttuvissa tilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja arvioi viljelyä tuotantotavan mukaisesti sekä selviytyy muuttuvissa tilanteissa ja kehittää työtapojaan

Viljelytöiden toteuttaminen taimitarhakasvien tuotannossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa tuotantotavan mukaista tuotantosuunnitelmaa ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana työskentelee tavallisimmissa työtehtävissä tunnistaa asiantuntijan avulla työtehtävissään taloudellisuuteen ja tuottavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa tuotantotavan mukaista tuotantosuunnitelmaa ohjeiden mukaan tekee kasvien yleisimmät viljelytyöt huomioiden kehitysasteen ja olosuhteet tunnistaa työtehtävissään vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa työn lopputuloksen tehokkuuteen, tuottavuuteen ja taloudellisuuteen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee sujuvasti työvaiheesta toiseen tuotantosuunnitelman ja tuotantotavan mukaisesti tekee kasvien viljelytyöt huomioiden kehitysasteen ja olosuhteet viljelykokonaisuudessa toimii tehokkaasti, tuottavasti ja taloudellisesti yrityksen laatu- ja ympäristöjärjestelmien mukaisesti noudattaen voimassaolevia viranomaismääräyksiä

Taimistotuotteiden nostaminen, lajittelu, kauppakunnostaminen, pakkaaminen ja varastoiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee tuotteita asiantuntijan ohjeiden mukaan • noudattaa kauppakunnostusvaatimuksia alkuohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee tuotteita taimityypin edellyttämällä tavalla ja perustelee työmenetelmät • toimii kauppakunnostusohjeiden ja -vaatimusten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee tuotteita taimityypin edellyttämällä tavalla huomioiden niiden laadun • toimii kauppakunnostusohjeiden ja -vaatimusten mukaisesti ja merkitsee tuotteet laatuvaatimusten mukaisesti

Taimitarhakasvien tuottaminen kestävän kehityksen mukaisesti	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen ekologisesti kestäviä materiaaleja, tuotteita, välineitä ja menetelmiä • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm. orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovia ja pakkausmateriaaleja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ekologisesti kestäviä materiaaleja, tuotteita, välineitä ja menetelmiä • lajittelee ja kierrättää mm orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovia ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää ekologisesti kestäviä materiaaleja, tuotteita, välineitä ja menetelmiä • lajittelee ja kierrättää mm orgaanisia jätteitä, kemikaaleja, muovia ja pakkausmateriaaleja sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan

Työn tuloksellisuuden arvioiminen taimitarhakasvien tuotannossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee havaintoja kasvustoista sekä työn laadusta ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Viljelysuunnitelman laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ajoittain ohjattuna tai asiantuntijan avulla viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii viljelysuunnitelman tuotantotavan mukaisesti käyttäen ohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tuotantotavan mukaisen viljelysuunnitelman huomioiden laatuvaatimukset ja viranomaismääräykset

Kasvualustan viljelykunnan arvioiminen ja ylläpitäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet alkuohjauksen jälkeen viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee ohjattuna kasvualustan viljelykuntoa • tekee ajoittain ohjattuna tarvittavat kasvualustan viljelykuntoa ylläpitävät toimenpiteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet ohjeiden mukaan viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee kasvualustan viljelykuntoa • tekee ohjeiden mukaan tarvittavat kasvualustan viljelykuntoa ylläpitävät toimenpiteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet viljavuusanalyysiä varten • arvioi ja tulkitsee kasvualustan viljelykuntoa • tekee tarvittavat kasvualustan viljelykuntoa ylläpitävät toimenpiteet

Lisäys- (esim. siemen-, pistokas-, jakaminen, varttaminen), istutus-, hoito- ja nostotöiden sekä viljelymuistiinpanojen tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee alkuohjauksen jälkeen lisäys-, istutus-, hoito- ja nostotöitä yleisimpiä materiaaleja ja välineitä käyttäen tuotantotavan mukaisesti • tekee alkuohjauksen jälkeen tarvittavat viljelymuistiinpanot • tekee ohjattuna kasvatusmenetelmän mukaisia kasvunsaätötoimenpiteitä taimitarhatuotannon kasveille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee lisäys-, istutus-, hoito- ja nostotöitä oikea-aikaisesti sekä käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä, materiaaleja ja välineitä tuotantotavan mukaisesti • tekee tarvittavat viljelymuistiinpanot • tekee ohjeesta kasvatusmenetelmän mukaisia kasvunsaätötoimenpiteitä taimitarhatuotannon kasveille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee lisäys-, istutus-, hoito- ja nostotyöt oikea-aikaisesti sekä käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä, materiaaleja ja välineitä ja arvioi työtänsä tuotantotavan mukaisesti • tekee tarvittavat viljelymuistiinpanot yrityksen ohjeita noudattaen • tekee työssään kasvatusmenetelmän mukaisia kasvunsaätötoimenpiteitä taimitarhatuotannon kasveille

Varastointi- tai kauppakunnostustöiden tekeminen taimitarhatuotannossa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee työt ja merkitsee tuotteet sekä tekee kirjaukset
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee työvaiheet ja merkitsee tuotteet sekä tekee kirjaukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee työvaiheet ja merkitsee tuotteet sekä tekee kirjaukset oikein

Taimitarhatuotannon koneiden ja laitteiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää koneita, laitteita ja työvälineitä tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet, laitteet ja työvälineet sekä käyttää niitä tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet, laitteet ja työvälineet sekä käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa

Laatu- ja ympäristöjärjestelmien noudattaminen taimitarhatuotannossa

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sääntöjä ja vaatimuksia ohjeiden mukaan.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sääntöjä ja vaatimuksia ohjeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii sääntöjen ja vaatimusten edellyttämällä tavalla.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Kasvien tunnistaminen ja tiedon hankkiminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään taimitarhatuotannon kasveja sekä alkuohjauksen jälkeen tunnistaa kasveja eri kehitysvaiheissa etsii lisätietoja taimitarhakasvien viljelystä sekä kauppakunnostamisesta ajoittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään yleisimpiä taimitarhatuotannon kasveja eri kehitysvaiheissa ja osaa niiden tieteelliset nimet etsii lisätietoja taimitarhakasvien viljelystä sekä kauppakunnostamisesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työssään myös harvinaisempia taimitarhatuotannon kasveja eri kehitysvaiheissa ja osaa niiden tieteelliset nimet etsii itsenäisesti lisätietoja taimitarhakasvien viljelystä sekä kauppakunnostamisesta

Taimitarhakasvien tuottaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee yleisimmät kasvikohtaiset lisäys- ja kasvatusmenetelmät sekä tunnistaa taimityyppejä • soveltaa ohjauksen jälkeen kasvibiologian ja -fysiologian tietoja taimitarhakasvien kasvun säätämisessä eri viljelyvaiheissa ja varastoinnissa tunnistuen ilmastolliset tekijät • valitsee ohjauksen jälkeen taimitarhakasveille soveltuvat kasvualustat • käyttää ohjauksen jälkeen viljavuustutkimuksen tietoja kasvualustan kalkituksessa ja lannoituksessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee kasvikohtaiset lisäys- ja kasvatusmenetelmät sekä tunnistaa taimityypit • soveltaa ohjeesta kasvibiologian ja -fysiologian tietoja taimitarhakasvien kasvun säätämisessä eri viljelyvaiheissa ja varastoinnissa huomioiden ilmastolliset tekijät • valitsee taimitarhakasveille soveltuvat kasvualustat ja tuntee niiden ominaisuuksia • käyttää viljavuustutkimuksen tietoja hyväksi kasvualustan kalkituksessa ja lannoituksessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee muuttuvissa tilanteissa kasvikohtaiset lisäys- ja kasvatusmenetelmät sekä tunnistaa taimityypit • soveltaa kasvibiologian ja -fysiologian tietoja taimitarhakasvien kasvun säätämisessä eri viljelyvaiheissa ja varastoinnissa huomioiden ilmastolliset tekijät • valitsee taimitarhakasveille soveltuvat kasvualustat sekä tarvittaessa valmistaa oikeat kasvualustat niiden ominaisuuksien mukaan • käyttää perustellusti viljavuustutkimuksen tietoja kasvualustan kalkituksessa ja lannoituksessa

Kasvinsuojelutarpeen tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimpiä rikkakasveja, kasvitauteja ja tuholaisia sekä ohjattuna valitsee tarkoituksenmukaisen torjuntamenetelmän
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimpiä rikkakasveja, kasvitauteja ja tuholaisia sekä valitsee tilanteeseen tarkoituksenmukaisen torjuntamenetelmän
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät rikkakasvit, kasvitaudit ja tuholaiset sekä valitsee perustellusti tilanteeseen tarkoituksenmukaisen torjuntamenetelmän

Viljelyn kannattavuuden arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä asiantuntijan avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ja laskee keskeisiä tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää, laskee ja vertailee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa asiantuntijan apua selviytyy muuttuvista valintatilanteista neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työyhteisön sääntöjen mukaan • toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa • pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua • arvioi toimintaansa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee ja kuuntelee sekä omaksuu annetut ohjeet • sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa • toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä • keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee, kuuntelee ja ottaa huomioon toisten mielipiteet omissa ratkaisuissaan • toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet • tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän • keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä ja arvostaa omaa työtään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii avoimesti, rehellisesti, vastuuntuntoisesti ja sovittujen käytänteiden mukaisesti tehdessään annettuja työtehtäviä sekä viihtyy ja arvostaa omaa työtään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyvyn edistäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita ja työskentelee ergonomisesti sekä kehittää omaa turvallista työskentelyään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä suunnittelemalla omaa työtään ja tekemällä turvallisesti koneita, laitteita, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen ajankohtaisia taimitarhatuotannon lisäys-, hoito-, nosto-, kauppakunnostus- ja varastointitöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.14. Tilojen tai tapahtumien koristelu ja näyttelytoiminta, 10 osp (106015)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tehdä erilaisiin tilaisuuksiin ja tiloihin sopivia kukkasidontatöitä
- suunnitella ja rakentaa näyttely- tai messuosastoja
- asetella näyttelyn tai messujen tuotteet esille
- käyttää luonnonmateriaalia koristelutöissä
- hoitaa ja huoltaa koristelutöitä
- hinnoitella koristelun
- ottaa huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- edistää kestävän kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Näyttely- tai messuosaston suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi ja suunnittelee alkuohjeiden jälkeen työryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston rakennelmia ja tuotteiden esille laittoa • toteuttaa ryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston rakennelmia ja kysyy neuvoa ollessaan epävarma
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi ja suunnittelee työryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston rakennelmia ja tuotteiden esille laittoa • toteuttaa ryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston rakennelmia ja kysyy neuvoa uusissa tilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ideoi ja suunnittelee työryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston tai sen rakennelmia ja tuotteiden esille laittoa • toteuttaa ryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston ja toimii valtuuksiensa mukaisesti

Koristelutöiden suunnitleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja toteuttaa koristelutöitä ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ohjeiden mukaan ja toteuttaa koristelutöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee itsenäisesti ja toteuttaa koristelutöitä

Oman työn arvioiminen ja kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi alkuohjauksen jälkeen työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä muuttaa tarvittaessa työskentelytapojaan saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä muuttaa työskentelytapojaan saamansa palautteen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi työskentelyään ja työnsä tuloksia sekä kehittää itsenäisesti työskentelytapojaan

Kestävällä tavalla toimiminen tilaisuuksien tai tapahtumien koristelua toteutettaessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii alkuohjauksen jälkeen kustannustietoisesti ja kestävästi toimintatapaa noudattaen lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii kustannustietoisesti käytettävissä olevat resurssit huomioiden ja kestävästi toimintatapaa noudattaen lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tehokkaasti ja kustannustietoisesti käytettävissä olevat resurssit huomioiden ja kestävästi toimintatapaa noudattaen lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Näyttely- tai messuosaston rakentaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> rakentaa alkuohjeiden jälkeen, työryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston rakennelmia ja avustaa tuotteiden esille laittamisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> rakentaa työryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston rakennelmia ja laittaa tuotteita esille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> rakentaa työryhmän jäsenenä näyttely- tai messuosaston tai sen rakennelmia, laittaa esille tuotteita ja toimii joustavasti ja aktiivisesti

Koristelutöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoittain ohjattuna erilaisiin tilaisuuksiin sidontatöitä hyödyntäen myös luonnonmateriaalia hävikkiä välttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee erilaisiin tilaisuuksiin sidontatöitä hyödyntäen myös luonnonmateriaalia hävikkiä välttäen antaa asiakkaalle hinta-arvion
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti erilaisiin tilaisuuksiin sidontatöitä hyödyntäen myös luonnonmateriaalia hävikkiä välttäen antaa asiakkaalle hinta-arvion

Koristelutöiden huoltaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> huoltaa ja hoitaa koristelutöiden elävää materiaalia ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> valitsee töihin soveltuvaa materiaalia, huoltaa ja hoitaa koristelutöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> valitsee itsenäisesti töihin soveltuvaa materiaalia, huoltaa ja hoitaa koristelutöitä

Näyttely- ja messumateriaalin tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana näyttelyssä tarvittavia rakennelmia ja rekvisiittaa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee näyttelyssä tarvittavia rakennelmia ja rekvisiittaa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee itsenäisesti näyttelyssä tarvittavia rakennelmia ja rekvisiittaa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Näytteilleasettajana toimiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tehtyä näyttelysopimusta ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tehtyä näyttelysopimusta ajoittain ohjattuna
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tehtyä näyttelysopimusta

Sommitelu- ja väriopin soveltaminen koristelutöitä toteutettaessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> alkuohjauksen jälkeen soveltaa sommitelu- ja värioppia sidontatöissään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommitelu- ja värioppia sidontatöissään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa sommitelu- ja värioppia sidontatöissään monipuolisesti

Töiden hinnoitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjeiden mukaan koristelutöiden hinnat ja pyytää apua tarvittaessa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjeiden mukaan koristelutöiden hinnat.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee ohjeiden perusteella itsenäisesti koristelutöiden hinnat.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee usein toistuvat ongelmat projektiin liittyvissä töissä tai pyytää apua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee ongelmat projektiin liittyvissä töissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee ongelmatilanteet projektiin liittyvissä töissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä • toimii asiallisesti ryhmässä • noudattaa annettuja ohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön määräyksiä sekä toimii työyhteisön jäsenenä • toimii asiallisesti ryhmän jäsenenä tehden oman osansa • työskentelee vastuullisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä, salassapitomääräyksiä ja muita velvollisuuksia • toimii ryhmässä muut huomioon ottaen ja edistää työn sujumista • toimii vastuullisesti ja ylläpitää yrityksen ulkoista kuvaa omalla käyttäytymisellään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alkuohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa työturvallisuusohjeita, käyttää työn edellyttämää suojavaatetusta ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä koristeluun tai näyttely- ja messurakentamiseen liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.15. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (400011)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- perehtyä ammatillisen koulutuksen järjestämisuotoihin ja tutkintoihin
- toimia yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä
- ohjata muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa
- antaa palautetta osaamisen kehittymisestä.

Arviointi

Opiskelija perehtyy ammatillisen koulutuksen järjestämisuotoihin ja tutkintoihin.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää ammatillisen koulutuksen järjestämisen keskeisimpiä muotoja • tuntee oman alan ammatillisen koulutuksen tutkintoja • tutustuu ohjattuna oman alan tutkintojen perusteisiin • tunnistaa ohjattuna työpaikan työtehtävien yhteyden oman alan tutkintojen perusteisiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittää kattavasti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii johdonmukaisesti tietoa ammatillisen koulutuksen järjestämisessä mukana olevien tahojen toiminnasta • määrittää monipuolisesti koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välisen työnjaon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä • tiedottaa monipuolisesti työpaikalla ammatillisen koulutuksen järjestämisestä yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa.

Opiskelija toimii yhteyshenkilönä koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa ohjattuna mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee ohjattuna työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa vastuullisesti mahdollisuuksia toteuttaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ja näyttöjä • keskustelee itsenäisesti ja vastuullisesti työyhteisössä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen järjestämisestä toisen opiskelijan, työntekijöiden, työpaikkaohjaajan ja arvioijan kanssa • toimii joustavasti erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa.

Opiskelija ohjaa muita opiskelijoita työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy ohjattuna opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan • kertoo opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin liittyvistä keskeisistä asioista • ohjaa opiskelijaa osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • kannustaa opiskelijaa vuorovaikutteisesti osaamisen hankkimisen tavoitteiden saavuttamiseen • arvioi omaa ohjausosaamistaan ja määrittää kehittämistarpeensa saadun palautteen perusteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan ja muuhun osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin • perehdyttää opiskelijan kattavasti työturvallisuuteen ja työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin • edistää opiskelijaa saavuttamaan osaamisen hankkimiselle asetut tavoitteet • arvioi omaa ohjausosaamistaan monipuolisesti ja kehittää sitä saadun palautteen perusteella.

Opiskelija antaa palautetta osaamisen kehittymisestä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelee opiskelijan kanssa osaamisen kehittymisestä • vertaa ohjattuna opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä • huomioi palautteen antamisessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa • vertaa opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana • huomioi palautteen antamisessa vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy opiskelijan osaamisen hankkimisen tavoitteisiin ja sisältöihin työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja muussa osaamisen hankkimisessa • vertaa monipuolisesti opiskelijan hankkimaa osaamista asetettuihin tavoitteisiin • antaa opiskelijalle palautetta osaamisen kehittymisestä työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja muun osaamisen hankkimisen aikana • huomioi palautteen antamisessa vuorovaikutteisesti ja vastuuntuntoisesti erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä valmentautumalla perehdyttämis-, ohjaus- ja palautteenantotilanteisiin käytännön työtilanteissa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.16. Työskentely puutarha-alalla, 25 osp (106016)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa alan töissä puutarhakasveja (liite)
- lisätä ja istuttaa puutarhakasveja
- hoitaa tavanomaisia puutarhakasveja
- toimia asiakaspalvelutilanteessa puutarha-alan eri tehtävissä
- käyttää päivittäisissä ja kausittaisissa puutarhatöissä koneita, laitteita ja työkaluja kuten traktoria, jyräintä, ruohon- ja siimaleikkuria sekä pientyövälineitä
- huolehtia työtehtäviinsä kuuluvasta jätehuollosta
- tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden sekä lainsäädännön
  - opiskelijalla tai tutkinnon suorittajalla on ajantasaisen kasvinsuojelulainelainsäädännön mukainen tutkinto

- työturvallisuuskortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- omaa tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot
- ylläpitää työkykyä
- käyttää työtehtäväänsä kuuluvia suojaimia
- edistää kestäväen kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Oman työn suunnitteleminen ja töiden tekeminen puutarhaalalla	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee omaa työtään tutuissa työtilanteissa, tarvitsee ohjausta uusissa työtilanteissa • toimii tutuissa työtehtävissä ja työn lopputulos on hyväksyttävissä • tekee yksittäisiä työtehtäviä ja siirtyy ohjeiden mukaan työvaiheesta toiseen • osaa omatoimisesti hakea apua • noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä neuvottelee poikkeamista • käyttää työhön tarkoitettuja suojavarusteita • opiskelijalla tai tutkinnon suorittajalla on ajantasaisen kasvinsuojelulainelainsäädännön mukainen tutkinto • suhtautuu myönteisesti turvalliseen toimintaan puutarha-alalla sekä välttää riskejä työskentelyssään • arvioi oman työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee oman työnsä ja vastaa omasta työosuudestaan • tekee annetut työtehtävät alusta loppuun omatoimisesti edeten työtehtävästä toiseen ja työn lopputulos on ohjeiden mukainen • ottaa huomioon työskentelyssään työnsä kokonaisuuden • osaa omatoimisesti hakea apua • noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita sekä neuvottelee poikkeamista • käyttää asianmukaista suojavaatetusta ja työhön tarkoitettuja suojavarusteita • opiskelijalla tai tutkinnon suorittajalla on ajantasaisen kasvinsuojelulainelainsäädännön mukainen tutkinto • vastaa toimintansa turvallisuudesta • arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy uusista ja muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee itsenäisesti vastuullaan olevia tehtäviä • ottaa huomioon työskentelyssään työn kokonaisuuden edeten sujuvasti työtehtävästä toiseen ja työn lopputulos on tavoitteiden mukainen • ottaa huomioon toimintaympäristönsä ja oman työnsä osana sitä sekä tekee omalla vastuualueellaan omatoimisesti muitakin kuin annettuja työtehtäviä • osaa omatoimisesti hakea apua • noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita, neuvottelee poikkeamista • käyttää siistiä ja asianmukaista suojavaatetusta sekä työhön tarkoitettuja suojavarusteita • opiskelijalla tai tutkinnon suorittajalla on ajantasaisen kasvinsuojelulainelainsäädännön mukainen tutkinto • vastaa toimintansa turvallisuudesta • arvioi ja kehittää työskentelytapojaan ja työympäristöään

Kestävällä tavalla toimiminen puutarhatöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja kierrättää kemikaaleja, muovia ja orgaanisia jätteitä sekä käyttää ympäristöystävällisiä materiaaleja ja työmenetelmiä ajoittain ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja kierrättää kemikaaleja, muovia ja orgaanisia jätteitä sekä käyttää ympäristöystävällisiä materiaaleja ja työmenetelmiä ohjeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja kierrättää kemikaaleja, muovia ja orgaanisia jätteitä sekä valitsee ja käyttää ympäristöystävällisiä materiaaleja ja työmenetelmiä.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Traktorin, jyrsimen, ruohon- ja siimaleikkurin ja työkalujen turvallinen käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa käyttökuntoisuuden ja käyttää ajoittaisen ohjauksen jälkeen koneita, laitteita ja työkaluja toistuvissa työtilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa käyttökuntoisuuden ja käyttää ohjeiden mukaan koneita, laitteita ja työkaluja toistuvissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tarkistaa käyttökuntoisuuden ja käyttää koneita, laitteita ja työkaluja sujuvasti

Lisäys- ja hoitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kylvää ja istuttaa puutarhakasveja, tekee kasvien hoitotöitä toistuvissa työtilanteissa, huomioi laadun ja varastoi tuotteet ympäristöä kuormittamatta ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kylvää ja istuttaa puutarhakasveja, tekee kasvien hoitotöitä toistuvissa työtilanteissa, huomioi laadun ja varastoi tuotteet turvallisuutta noudattaen ympäristöä kuormittamatta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kylvää ja istuttaa puutarhakasveja, tekee kasvien hoitotöitä vaihtelevissa työtilanteissa, huomioi laadun, varastoi tuotteet turvallisuutta noudattaen ja ympäristöä kuormittamatta

Asiakkaiden palveleminen puutarha-alan eri tehtävissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • alkuohjauksen saatuaan palvelee asiakkaita ystävällisesti • tarvitsee ajoittaista ohjausta kassakoneen käytössä tutussa työympäristössä • alkuohjauksen saatuaan myy ja pakkaa tuotteen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee ystävällisesti asiakkaita • käyttää ohjeen mukaisesti kassakonetta tutussa työympäristössä • myy ja pakkaa tuotteita olosuhteiden (esim. sää) ja tuotteen edellyttämällä tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • palvelee omatoimisesti ja ystävällisesti asiakkaita • käyttää kassakonetta vaihtelevissa työtilanteissa • myy ja pakkaa omatoimisesti tuotteita olosuhteiden (esim. sää) ja tuotteen edellyttämällä tavalla

Kestävällä tavalla toimiminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee luontoa kunnioittaen sekä huolehtii työtehtäväänsä liittyvien jätteiden tarkoituksenmukaisesta jatkokäsittelystä ajoittain ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee luontoa kunnioittaen sekä huolehtii työtehtäväänsä liittyvien jätteiden tarkoituksenmukaisesta jatkokäsittelystä ohjeiden mukaan.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee luontoa kunnioittaen sekä huolehtii työtehtäväänsä liittyvien jätteiden tarkoituksenmukaisesta jatkokäsittelystä.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Puutarha-alan keskeisen työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön ja ohjeiden noudattaminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon velvollisuutensa työturvallisuudesta ja noudattaa puutarha-alan tärkeimpiä työturvallisuusmääräyksiä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon velvollisuutensa työturvallisuudesta ja noudattaa puutarha-alan tärkeimpiä työturvallisuusmääräyksiä sekä tunnistaa vaaratekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa itsenäisesti huomioon velvollisuutensa työturvallisuudesta ja noudattaa puutarha-alan tärkeimpiä työturvallisuusmääräyksiä sekä tunnistaa vaaratekijät

Puutarhakasvien tunnistaminen ja nimeäminen tieteellisin nimin	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeisimmät puutarhakasvit ja osaa niiden tieteelliset kasvisuvut
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alan töissä tarvittavia puutarhakasveja ja osaa niiden tieteelliset kasvisuvut ja tärkeimmät lajit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa alan töissä tarvittavia puutarhakasveja monipuolisesti ja osaa niiden tieteelliset kasvisuvut ja lajit

Ilmastollisten kasvutekijöiden, kasvifysiologian ja kasvibiologian huomioon ottaminen puutarhakasvien hoitotöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selvittää yleisimmät ilmastolliset kasvutekijät ja kasvien kehitysvaiheet sekä soveltaa alkuohjauksen jälkeen kasvibiologian tietoja puutarhakasvien hoitotöissä ja varastoinnissa vertaa ajoittain ohjattuna kasvualustojen soveltuvuutta puutarhakasveille ja arvioi ohjattuna happamuuden ja ravinteiden merkitystä kasvien kasvuun alkuohjauksen jälkeen havainnoi ja tunnistaa tavallisimmat kasvintuhoojat sekä rikkakasvit.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selvittää keskeisimmät ilmastolliset kasvutekijät ja kasvien kehitysvaiheet sekä soveltaa kasvibiologian tietoja puutarhakasvien hoitotöissä ja ohjeiden mukaan varastoinnissa vertaa kasvualustojen soveltuvuutta puutarhakasveille ja arvioi alkuohjauksen jälkeen happamuuden ja ravinteiden merkitystä kasvien kasvuun alkuohjauksen jälkeen havainnoi ja tunnistaa yleisimmät kasvintuhoojat sekä rikkakasvit ja valitsee keskeisimmät kasvinsuojelumenetelmät.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> selvittää ilmastolliset kasvutekijät, kasvien kehitysvaiheet ja soveltaa kasvibiologian tietoja puutarhakasvien hoitotöissä ja varastoinnissa vertaa kasvualustojen soveltuvuutta puutarhakasveille ja arvioi happamuuden ja ravinteiden merkitystä kasvien kasvuun havainnoi ja tunnistaa keskeiset kasvintuhoojat sekä rikkakasvit ja valitsee keskeisimmät kasvinsuojelumenetelmät.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suoriutuu tiedonhankinnassa ajoittain ohjattuna • korjaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa ohjeiden mukaan • ottaa vastaan palautetta ja toimii saamansa palautteen mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii oma-aloitteisesti tiedon hankkijana • kehittää omaa osaamistaan saamansa palautteen mukaisesti

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii annettujen ohjeiden mukaan ja hänellä on työturvallisuuskortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet • siistii jälkensä työtehtävän jälkeen • välttää tapaturmavaaroja ja käyttää EA1 tason ensiaputaitoja • hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä ja antaa tukea tarvittaessa • huomaa koneiden, laitteiden ja välineiden rikkoutumisen ja ilmoittaa vastuuhenkilölle.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii annettujen ohjeiden mukaan ja hänellä on työturvallisuuskortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet • ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä siistii jälkensä työtehtävän jälkeen • tunnistaa vaaratekijöitä, välttää tapaturmavaaroja ja käyttää EA1 tason ensiaputaitoja • toimii luontevasti vuorovaikutuksessa työyhteisön jäsenien kanssa • huomaa koneiden, laitteiden ja välineiden rikkoutumisen ja ilmoittaa vastuuhenkilölle.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii annettujen ohjeiden mukaan ja hänellä on työturvallisuuskortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet • ottaa huomioon siisteyden merkityksen työn viihtyvyyteen ja työturvallisuuteen sekä ylläpitää omatoimisesti työpaikan siisteyttä • ennakoi mahdollisen vaaran olemassaolon ja käyttää EA1 tason ensiaputaitoja • edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä • huomaa koneiden, laitteiden ja välineiden rikkoutumisen ja ilmoittaa vastuuhenkilölle.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä suunnitteleamalla omaa työtään ja tekemällä turvallisesti koneita, laitteita, välineitä ja materiaaleja hyödyntäen ajankohtaisia puutarha-alan lisäys-, hoito- ja asiakaspalvelutehtäviä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa

ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.17. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (400012)

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita • tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti • hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan • tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti • hyödyntää hankkimaansa tietoa • noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti • tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset • hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti • arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä • tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen • tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin • kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä saamen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia saamenkielisiä tekstejä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä
- tulkita erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomalaisella viittomakielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla • selviytyy tutuissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa • hyödyntää viittomakielen tulkkausta vuorovaikutustilanteissa • osallistuu yhteistyö- ja ryhmätilanteisiin ja ilmaisee asiallisesti mielipiteitään • esittelee omaan ammattialaansa liittyvän ilmiön tai asian • tiedostaa viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä alan viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • toimii ammatillisissa vaihtelevissa viestintäympäristöissä, esimerkiksi viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää viittomakielen tulkkausta tarkoituksenmukaisesti erilaisissa tilanteissa • vie viestintätilannetta tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä sekä toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja rekistereitä sujuvasti esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomalaista viittomakieltä aktiivisesti alan viestintätilanteissa ja on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • toimii joustavasti erilaisissa multimodaalisissa viestintäympäristöissä • käyttää viittomakielen tulkkausta sujuvasti erilaisissa tilanteissa • toimii ryhmässä aktiivisesti ja rakentavasti • edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta • perustelee näkemyksiään ja väitteitään monipuolisesti ja toimii vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla • suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti esitellessään alaansa liittyviä ilmiöitä yleiskielellä ja käyttää alan käsitteistöä ja rekistereitä joustavasti • arvioi viittomakielen ja vuorovaikutustaitojen merkitystä omalla alallaan ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia viitottuja tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee työelämän tekstilajeja hakee tietoa alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ymmärtää suomalaisella viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat tekee päätelmiä tekstien merkityksistä sekä eri tietolähteiden luotettavuudesta hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa viestinnässään noudattaa tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien tavoitteen ja tulkitsee tekstien merkityksiä hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ymmärtää alansa keskeisten viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa suhteuttaa niitä omiin kokemuksiinsa arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstin tulkitsemisen taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä kykenee arvioimaan tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ymmärtää alansa viestien pääsisällön suomalaisella viittomakielellä ja osaa tehdä niiden perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa viitottuja tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä suomalaisella viittomakielellä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti hyödyntää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja harjoittaa monilukutaitoaan tuntee viittomakielen eri tyylejä, esimerkiksi kerronnallinen, asia- ja uutistyyli, ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja viitottuna, esimerkiksi raportti, toimintaohje, CV ja muita ammatissa tarvittavia tyyppillisiä tekstejä tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita esitetyn, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja osaa arvioida eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta ja kehittää monilukutaitoaan hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa suomalaisella viittomakielellä hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin jaksottelun ja sidostaa tekstiä luontevasti laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja tuottaa tyyppillisiä tekstejä alansa käytänteiden mukaisesti tekee muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa arvioi viitotun tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa viitotuille teksteilleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta käyttää viitottuja tekstejä tuottaessaan tieto- ja viestintäteknologiaa ja medioita monipuolisesti ja edistää monilukutaitoaan viestii ammatillisesti suomalaisella viittomakielellä ja tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja tekstin rakentamisen muokkaa tuottamiensa viitottujen tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti alansa käytänteiden mukaisia viitottuja tekstejä laatii viitottuja asiakirjoja asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja luovasti kehittää viitottujen tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä

- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja suomalaisen viittomakielen ilmaisutapoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja vaikuttavasti perustellen ottaa vuorovaikutuksessa huomioon toisen näkemykset ymmärtää sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen vuorovaikutuksessa sekä niiden vaikutuksen sanoman vastaanottoon arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa kieliympäristöissä ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti ottaa huomioon sanattoman viestinnän ja eleiden merkityksen ja tiedostaa niiden vaikutuksia omassa ilmaisussaan arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ylläpitää viittoessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa soveltaa sanattoman viestinnän, eleiden ja ei-manuaalisuuden sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • saa esiintyessään kontaktin yleisönsä ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan viittomakielisessä viestintäympäristössä • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt huomioiden viittomakielen kulttuuriset piirteet • kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia viitottuja tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja sekä tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia käyttää mallin mukaan eri ammatillisia ilmaisutyylejä tuottaa tekstiä yksin ja yhdessä muiden kanssa arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa viitottuja tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee viitottujen kielten tyylejä ja eri tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja viitottujen kielten tyylejä ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia toimii joustavasti osana tuottamisprosessia tuottaessaan tekstiä yhdessä muiden kanssa kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee ja tunnistaa oman kielen sekä kulttuurisen moninaisuuden ja identiteettien merkityksen vuorovaikutuksessa tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin lukee fiktiivisiä tekstejä ja tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan tulkitsee ja arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidesityksiä sekä arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa monipuolisesti kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvää osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä sekä arvioi omaa monilukutaitoaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä omalla äidinkielellään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä • arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia äidinkielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omassa äidinkielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia äidinkiellisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä
- hankkia ja tulkita tietoa viestintänsä perusteeksi
- ilmaista käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tutuissa viestintäympäristöissä tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan tutuissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tiedostaa suomen kielen taidon merkityksen omalla alallaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa viestintätilanteissa vuorovaikutteisesti ja asiallisesti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan vaihtelevissa kieliympäristöissä, esimerkiksi kuulevien kanssa, ja osallistuu vuorovaikutustilanteisiin • ymmärtää suomen kielen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • on viestinnässään luontevasti vuorovaikutteinen ja vakuuttava • viestii ryhmätilanteissa aktiivisesti ja rakentavasti • käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu aktiivisesti erilaisiin multimodaalisiin vuorovaikutustilanteisiin • arvioi suomen kielen merkitystä omalla alalla ja laajemmin yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta.

Opiskelija hankkii ja tulkitsee tietoa viestintänsä perusteeksi.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yleisluontoisten ja alan keskeisten tekstien päätarkoituksen • hakee tietoa ammattialansa kannalta keskeisistä tietolähteistä suomen kielellä osittain itsenäisesti • tekee päätelmiä eri tietolähteiden luotettavuudesta • hyödyntää hankkimaansa tietoa viestinnässään noudattaen tekijänoikeuksia osittain itsenäisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää yleisluontoisten ja ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja vertailee kirjakielistä, yleiskielistä ja arkikielistä tekstiä • hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteiden luotettavuutta • hyödyntää hankkimaansa tietoa tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää sujuvasti sekä yleisluontoisia että alaan liittyviä tekstejä • hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä suomen kielellä • arvioi tiedon ja tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti • hyödyntää hankkimaansa tietoa sujuvasti tulkinnan ja oman ilmaisunsa apuna • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin.

Opiskelija ilmaisee käsitteitä, ajatuksia, tunteita, faktoja ja mielipiteitä suomen kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa viestinnälleen tavoitteita ja kykenee joiltakin osin suuntamaan viestintäänsä tavoitteiden mukaisesti • hyödyntää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • tuottaa mallin mukaisia asiakirjoja ja tuottaa ammatissa tarvittavia tavanomaisia tekstejä • arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kuvailee, miten voisi kehittää osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa viestinnälleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • käyttää viestinnässään erilaisia viestintävälineitä ja medioita, arvioi viestintävälineiden käytössä eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä suomen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • laatii asiakirjat asianmukaisesti ja tuottaa ammatin kannalta keskeisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti • arvioi suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa viestinnälleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta • käyttää viestinnässään eri viestintävälineitä ja medioita monipuolisesti edistäen viestinnällisiä tavoitteitaan • kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää suomen kielen yleiskieltä oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • laatii asiakirjat asianmukaisesti ja kykenee myös soveltamaan asiakirjamalleja • arvioi omaa suomen kielen ilmaisutaitoaan, kielenkäyttöään ja lukutaitoaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan • kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan
- arvioida kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailla eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää suomen kielen viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti tutuissa viestintätilanteissa tilanteeseen sopivalla tavalla • toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • saa viestiessään kontaktin yleisönsä ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti multimodaalisessa vuorovaikutusympäristössä (sekä kuulevien että kuurojen kanssa).

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät • arvioi lukemiaan kirjoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti ja selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä • hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä.

Opiskelija kehittää suomenkielisten ammatillisten tekstien tuottamistaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Opiskelija arvioi kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee eri modaliteettien, kuten viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää eri kielimodaliteettien keskeisiä piirteitä ja ominaisuuksia • arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastelee erilaisia viestinnän ja kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti • arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee ja tekee havaintoja eri kielten ja eri modaliteettien tyypillisistä rakenteista • vertailee monikielisuuden ja multimodaalisuuden merkitystä ja asemaa yhteiskunnassa sekä työelämässä ja yksilön näkökulmasta.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää jossain määrin oman alansa puhetilanteiden viestintää • pyrkii viestimään vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • pyrkii ilmaisemaan mielipiteitä • pyrkii käyttämään yleiskieltä esitellessään alaansa liittyvän ilmiön tai asian • tunnistaa kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää oman alansa tyypillisiin puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee mielipiteitään asiallisesti • käyttää yleiskieltä ja jossain määrin alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää monipuolisesti oman alansa puhetilanteisiin liittyvää viestintää • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa melko sujuvasti • ilmaisee näkemyksiään ja väitteitään ja pyrkii perustelemaan niitä • käyttää yleiskieltä sekä alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alalla ja yhteiskunnassa sekä yksilön että työelämän kannalta • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta pääosin itsenäisesti tekee joitakin muistiinpanoja ja pyrkii tiivistämään ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta hyödyntää monilukutaitoaan pääosin itsenäisesti ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääasialliset sisällöt hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa pääosin itsenäisesti noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeiset omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat hakee tietoa ammattialansa kannalta monipuolisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta hyödyntää monilukutaitoaan ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja tarkoituksen hyödyntää hankkimaansa tietoa tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alallaan ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat ja arvioi niiden käyttöä hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä ja arvioi tietolähteen luotettavuutta asiantuntevasti tekee itsenäisesti muistiinpanot ja tiivistää keskeiset ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta hyödyntää monilukutaitoaan monipuolisesti tulkitsee tekstien merkityksiä ja tavoitteita sekä arvioi tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti tekstien tulkinnassa noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa tekstejä eri muodoissaan ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pyrkii suuntamaan ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä pääosin itsenäisesti hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • tunnistaa kirjoitetun kielen käytänteitä • tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä • ilmaisee itseään ymmärrettävästi tavanomaisissa puhetilanteissa • arvioi tekstien tuottamisen taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja pääosin ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan • pyrkii käyttämään kirjoitetun kielen käytänteitä • laatii tyypillisiä tekstejä alansa tekstikäytänteiden mukaisesti • ilmaisee itseään ymmärrettävästi puhetilanteissa • arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja ilmaisee itseään tavoitteiden suuntaisesti • tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja pyrkii arvioimaan eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta • käyttää pääosin kirjoitetun kielen käytänteitä ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta • tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • käyttää puhekieltä vuorovaikutteisesti • kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä asiallisesti ja pyrkii perustelemaan ne • pyrkii ottamaan viestinnässään toisten näkemykset huomioon • havainnoi sanattoman viestinnän merkityksiä ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii asiallisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan ja tilanteen • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa loogisesti ja havainnollisesti • viestii toiset huomioiden myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • osaa tulkita sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • pyrkii kehittämään viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija kehittää omalla alallaan tarvittavaa kielitaitoaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laajentaa alansa käsitteistön hallintaa ja kielellisiä käytänteitä • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii pääosin itsenäisesti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti ja pyrkii käyttämään tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee alansa keskeisen käsitteistön ja kielelliset käytänteet • esittää valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • arvioi omaan alaansa liittyvää kielitaitoa realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti alansa käsitteistöä ja kielellisiä käytänteitä • esittää sekä spontaanin että valmistellun, havainnollisen esityksen omaan alaansa liittyvästä aiheesta • noudattaa sujuvasti työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä ja käyttää tilannesidonnaisia ilmauksia • kehittää alaansa liittyvää kielitaitoaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden vuorovaikutuksessa tunnistaa kielen keskeisiä rakenteita, rekistereitä ja tyylejä tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen omassa vuorovaikutuksessaan tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä lukee kirjallisuuden eri lajeja arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan vuorovaikutuksessa tunnistaa monipuolisesti kielen rakenteita, rekistereitä ja tyylejä ja ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen teksteihin lukee kirjallisuuden eri lajeja ja analysoi lukemaansa arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija osaa

- toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- tulkita erilaisia tekstejä sekä hankkia ja arvioida tietoja eri lähteistä
- tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaista tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vuorovaikutustilanteessa tilanteen mukaisella tavalla • ilmaisee asiallisesti mielipiteitään yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • käyttää tilanteen mukaan yleiskieltä esitellessään omaan alaansa liittyvän ilmiön tai asian • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii sujuvasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • vie keskustelua yhteistyö- ja ryhmätilanteissa tavoitteellisesti eteenpäin • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan ja työelämässä • arvioi vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii vakuuttavasti myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa • toimii rakentavasti ja edistää toiminnallaan ryhmän vuorovaikutusta yhteistyö- ja ryhmätyötilanteissa • perustelee mielipiteitään ja väitteitään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla • käyttää tilanteen mukaan luontevasti yleiskieltä, alan käsitteistöä ja tekstilajeja esitellessään omaan alaansa liittyviä ilmiöitä ja suuntaa viestinsä kohderyhmän mukaisesti • osoittaa toiminnallaan ymmärtävänsä kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen omalla alallaan, työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä sekä hankkii ja arvioi tietoja eri lähteistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita tekee päätelmiä tekstien merkityksistä pääosin itsenäisesti hakee tietoa oman alansa kannalta keskeisistä tietolähteistä ja yksinkertaisissa tiedonhankinnan tehtävissä hyödyntää monilukutaitoaan tekee joitakin muistiinpanoja ja tiivistää muutamia ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta pääosin itsenäisesti hyödyntää hankkimaansa tietoa noudattaa tekijänoikeuksia pääosin itsenäisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omalla alalla ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita monipuolisesti tulkitsee erilaisten tekstien keskeiset tavoitteet ja olennaiset merkitykset hakee tietoa oman alansa kannalta monipuolisista tietolähteistä monilukutaitoaan hyödyntäen tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa johdonmukaisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti arvioi tekstien tulkinnan taitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee omalla alalla ja työelämässä käytetyt tekstilajit ja mediat monipuolisesti ja arvioi niiden käyttöä tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita monipuolisesti ja arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisua hakee tietoa monipuolisista ja aiheen kannalta olennaisista tietolähteistä sujuvasti monilukutaitoaan hyödyntäen tekee itsenäisesti muistiinpanoja ja tiivistää ydinasiat kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta arvioi asiantuntevasti tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta hyödyntää hankkimaansa tietoa monipuolisesti ja sujuvasti noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa luontevasti käyttämiinsä lähteisiin kehittää tekstien tulkinnan taitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja ilmaisee tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja käsitteitä romanikielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja suuntaa ilmaisuaan tavoitteiden mukaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan hallitsee osittain kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa omalla alalla ja työelämässä tarvittavia tyypillisiä tekstejä tuottaa tilanteeseen sopivaa puhekieltä arvioi tekstien tuottamisen ja ilmaisun taitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita ja viestii tavoitteiden suuntaisesti tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee pääosin kirjoitetun kielen käytänteet tuottaa oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä kohdentaa puhutut tekstit kohderyhmän mukaisesti ja ilmaisee itseään selkeästi arvioi tekstin tuottamisen taitoaan realistisesti tunnistaen vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> asettaa ilmaisulleen tavoitteita, viestii tavoitteiden suuntaisesti ja arvioi viestintänsä vaikuttavuutta tuottaa puhuttuja, kirjoitettuja tai audiovisuaalisia tekstejä hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan ja arvioi eri vaihtoehtojen tarkoituksenmukaisuutta hallitsee sujuvasti kirjoitetun kielen käytänteet ja muokkaa tuottamiensa tekstien ilmaisua ja rakennetta tuottaa sujuvasti oman alan ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä käyttää tilanteen edellyttämää selkeää puhekieltä vuorovaikutteisesti ja taitaa huolitellun yleiskielen kehittää tekstien tuottamisen taitojaan palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä
- kehittää esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tulkita ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä
- tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielessä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisen näkemykset huomioon • osoittaa tuntevansa sanattoman viestinnän merkityksen ja sen vaikutuksia sanoman vastaanottoon • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan • arvioi viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan realistisesti tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset ja viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee kulttuurisia merkityksiä • kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteissa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä • arvioi esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan realistisesti siten, että tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen myös haasteellisissa tilanteissa, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt • arvioi ja kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan palautteen ja itsearvioinnin pohjalta.

Opiskelija tulkitsee ja tuottaa erilaisia romanikielisiä tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia tuottaa ja tulkitsee ohjatusti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa ja vastaanottaa ohjatusti rakentavaa palautetta tuotetuista teksteistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä saamansa palautteen pohjalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä arvioi taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä realistisesti tunnistamalla vahvuuksia ja kehittämiskohteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi tekstilajien ilmaisutapoja kriittisesti ja monipuolisesti tuottaa ja tulkitsee monipuolisesti tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa antaa rakentavaa ja monipuolista palautetta tuotetuista teksteistä ja vastaanottaa palautetta muokkaa tuottamiaan tekstejä ja kehittää kirjoitustaitoaan palautteen pohjalta kehittää taitoaan tulkita ja tuottaa tekstejä palautteen ja itsearviointin pohjalta.

Opiskelija tuntee kielen ja kirjallisuuden muotoja ja merkityksiä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisia tekstejä • tekee havaintoja omasta lukemisestaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden omassa vuorovaikutuksessaan • tutustuu monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin • lukee kaunokirjallisuutta sekä tulkitsee ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi omaa lukemistaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti kielelliseen, kulttuuriseen ja identiteettien moninaisuuteen liittyvää osaamistaan • osoittaa tuntevansa monipuolisesti kirjallisuuden eri lajeja ja muita taidemuotoja • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä analysoi ja arvioi kaunokirjallisuutta ja muita taideteoksia • arvioi ja kehittää omaa lukemistaan.

Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä työtehtävissään ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää suppeiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien tekstien ja viestien sisällön kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitssee työhön liittyviä suppeita tekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita, sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekuppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitssee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia viestii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että digitaalisesti ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyä arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä
- hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää toista kotimaista kieltä alaan liittyvissä vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti • käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja.

Opiskelija selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja saa selvää hitaahkosta puheesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista toisella kotimaisella kielellä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • viestii tilanteeseen sopivalla tavalla ja ottaa vastapuolen reaktion huomioon.

Opiskelija kirjoittaa työhönsä liittyviä suppeita tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisimpia kielelle ominaisia ilmauksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa.

Opiskelija hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää toisella kotimaisella kielellä tuotettuja tekstejä ja julkaisuja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen.

Opiskelija ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.

Det andra inhemska språket, finska

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Den studerande kan

- använda det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt
- förstå olika slags texter och skriva enklare texter på finska
- kan söka information från olika finskspråkiga källor och använda dem i sin kommunikation
- förstå betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande använder det finska språket i sin kommunikation på ett interaktivt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • förstår enkla instruktioner och tilltal på en arbetsplats • gör sig förstådd i interaktionen med kunder eller kollegor • deltar i vardagliga samtal i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • förstår tydliga instruktioner och samtal i normalt tempo på en arbetsplats • uttrycker sig tydligt och agerar ändamålsenligt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • förstår även i snabbt tempo olika slags instruktioner och diskussioner på en arbetsplats • uttrycker sig väluttryckt och agerar flexibelt i interaktionen med kunder och kollegor • deltar aktivt i olika slags diskussioner i en finskspråkig arbetsmiljö.

Den studerande förstår olika slags texter och skriver enklare texter på finska.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • förstår innebörden i olika slags texter • skriver korta texter och gör enkla dokument enligt mall
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • förstår innebörden och det centrala innehållet i olika slags texter • skriver texter och gör ändamålsenliga dokument
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • förstår genomgående innebörden och innehållet i olika slags texter • skriver och bearbetar texter enligt respons och gör självständigt ändamålsenliga dokument.

Den studerande söker information från olika finskspråkiga källor och använder dem i sin kommunikation.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från enklare källor och använder dem i sin kommunikation.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från olika källor och använder dem på ett mångsidigt sätt i sin kommunikation.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • söker information från olika källor, också svårare, och använder dem på ett flexibelt och kritiskt sätt i sitt arbete.

Den studerande förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och gör sig förstådd i en finskspråkig arbetsmiljö
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och arbetar väl i en finskspråkig arbetsmiljö
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> förstår betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och deltar aktivt i en finskspråkig arbetsmiljö.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Den studerande kan

- diskutera och argumentera på ett säkert och kreativt sätt
- förstå och skriva arbetslivsrelaterade texter
- känna till sina strategier för språkinläring.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Den studerande diskuterar och argumenterar på ett säkert och kreativt sätt.	
Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och motiverar sina åsikter och beaktar även andras åsikter i en diskussion presenterar muntligt ett bekant ämne på ett kreativt sätt
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och motiverar på ett övertygande sätt sina åsikter och beaktar även olika åsikter i en diskussion muntligt presentera ett ämne på ett förståeligt och kreativt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> uttrycker och analyserar på ett självkritiskt sätt sina åsikter och kommunicerar på ett konstruktivt sätt i en diskussion kan muntligt presentera även ett mer krävande ämne på ett logiskt och kreativt sätt.

Den studerande förstår och skriver arbetslivsrelaterade texter.

Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> förstår innebörden i en arbetslivsrelaterad text och kan kortfattat återge dess innehåll skriver korta och enkla yrkesinriktade texter
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> förstår innebörden och det centrala innehållet i en arbetslivsrelaterad text och anknyter informationen till egna erfarenheter skriver yrkesinriktade texter på ett tydligt sätt
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> förstår både innebörden och budskapet i en arbetslivsrelaterad text och analyserar textens innehåll skriver väl strukturerade yrkesinriktade texter.

Den studerande känner till sina strategier för språkinläring.

Den studerande	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> är medveten om sin personliga inlärningsstrategi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> känner till de svaga och starka sidorna i sin inlärningsstrategi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> prövar nya inlärningsstrategier och inlärningsstilar.

Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää vierasta kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä yksinkertaista, hidastempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa tilanteissa • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia lyhyitä viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein toimintaansa koskevaa tavallista sanastoa, viestejä ja ohjeita • pyrkii arvioimaan ja kehittämään kielitaitoaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy yleensä vuorovaikutustilanteissa kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo itsestään ja tehtävistään siten, että tulee ymmärretyksi, ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi • tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia viestejä ja tekstejä • tulkitsee oikein ja noudattaa toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä ja ohjeita sekä tekee tarkentavia kysymyksiä • arvioi ja kehittää kielitaitoaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen ja osoittaa ymmärtävänsä tavanomaista, normaalitempoista puhetta • kertoo tutuissa tilanteissa toiminnastaan ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä toimintaansa liittyviä lisäohjeita • tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää erilaisia asiakirjoja • tulkitsee oikein toimintaansa ja sen kohteita koskevia tekstejä, ohjeita ja saamaansa palautetta • arvioi ja kehittää kielitaitoaan monipuolisesti ja oma-aloitteisesti.

Opiskelija hakee tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee vieraskielistä tietoa ohjatusti toimintaansa liittyvistä materiaaleista ja ohjeista • arvioi ja valikoi tietoa ohjatusti tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti toiminnassaan tarpeellista vieraskielistä tietoa • arvioi ja valikoi tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti ja monipuolisesti toimintaansa liittyvää vieraskielistä tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee tiedon valikoimista ja soveltamista koskevat ratkaisunsa • arvioi ja valikoi monipuolisesti ja kriittisesti tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta.

Opiskelija toimii monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tietoisena opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä • pyrkii kohtaamaan ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohdekielellä monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä • kohtaa ihmiset tasavertaisesti ja positiivisella asenteella
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti • kohtaa ihmiset esimerkillisen tasavertaisesti ja positiivisella asenteella.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- viestiä vieraalla kielellä työelämän tilanteissa
- toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija viestii vieraalla kielellä työelämän tilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa hänelle esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin • selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla, mutta tarvitsee toisinaan ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita • selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista • ilmaisee itseään tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo työpaikastaan, työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaen lisäksi selvää muiden maiden vastaavista asioista • selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita • ilmaisee itseään joustavasti tilanteen vaatimalla tavalla.

Opiskelija toimii aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa eri medioita käyttäen toimii vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon keskeisimmät periaatteet ymmärtäen pyrkii ottamaan toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeisiä piirteitä niitä ymmärtäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen eri medioita käyttäen toimii johdonmukaisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet ymmärtäen ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet niitä ymmärtäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen argumentoivasti ja eri medioita luovasti käyttäen toimii johdonmukaisesti ja esimerkillisesti vieraskielisissä yhteyksissä sovellettavien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti työssä ja arkielämässä yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet laajasti ymmärtäen ottaa toiminnassaan monipuolisesti huomioon eri kulttuurit niitä ymmärtäen.

Toiminta digitaalisessa ympäristössä

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja
- käyttää digitaalisia palveluita ja sovelluksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknisiä laitteita ja tekee niihin liittyviä valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti osittain ohjatusti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet käyttökohteen mukaisesti • käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset laitteet eri käyttökohteiden mukaisesti • käyttää sujuvasti ja monipuolisesti yleisimpiä tieto- ja viestintäteknisiä laitteita kansalaistaitojen edellyttämällä tavalla.

Opiskelija käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista osittain ohjatusti • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään osittain ohjatusti • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia osittain ohjatusti • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään • käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii järjestelmällisesti tietoa tarkoituksenmukaisista digitaalisista palveluista ja sovelluksista • käyttää digitaalisia palveluja ja sovelluksia työtehtävissään sujuvasti ja monipuolisesti • käyttää ja jakaa monipuolisia digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia • noudattaa tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvää ohjeistusta järjestelmällisesti • ymmärtää oman verkkoidentiteetin muodostamisen ja suojaamisen periaatteet.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään
- tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija hyödyntää erilaisia digitaalisia ympäristöjä ja sovelluksia työtehtävissään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa osittain ohjatusti • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii digitaalisissa ympäristöissä ja verkostoissa • hyödyntää monipuolisesti sovelluksia ammatillisissa verkostoissa toimiessaan.

Opiskelija tuottaa ja jakaa digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa osittain ohjatusti • jakaa aineistoja työryhmän sisäisesti ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa tekijänoikeusohjeistusta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa monipuolista digitaalista aineistoa ammatillisissa verkostoissa • jakaa aineistoja ja noudattaa järjestelmällisesti tekijänoikeusohjeistusta.

Taide ja luova ilmaisu

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille
- ilmaista itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin
- ilmaista itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa kulttuurien ja taiteen merkityksen hyvinvoinnille.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuurien ja taiteen muotoja työssään tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta ohjatusti havainnoi taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää kulttuurien ja taiteen eri muotoja työssään tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta tunnistaa taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää monipuolisesti kulttuurin ja taiteen muotoja monipuolisesti työssään tunnistaa monipuolisia esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja eurooppalaisesta kulttuurista ja taiteesta tunnistaa monipuolisesti taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille.

Opiskelija ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa luovaa ilmaisuaan osittain ohjatusti ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa luovaa ilmaisuaan ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää tavoitteellisesti omaa luovaa ilmaisuaan ilmaisee itseään monipuolisesti taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa.

Opiskelija ilmaisee itseään luovasti kirjoittamalla ja hyödyntää kuvitteellisia tekstejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovaa kirjoittamista • hyödyntää kirjoittaessaan kuvitteellisia tekstejä • tunnistaa kaunokirjallisuudesta esimerkkejä työnsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovan kirjoittamisen erilaisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan erilaisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää kaunokirjallisuutta työnsä tukena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kokeilee luovan kirjoittamisen monipuolisia tapoja • hyödyntää kirjoittaessaan monipuolisia kuvitteellisia tekstejä • käyttää monipuolista kaunokirjallisuutta työnsä tukena.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- havainnoida ja kerätä tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä
- suunnitella ja kokeilla teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija havainnoi ja kerää tietoa kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi kulttuuriympäristöään yhdessä muiden kanssa • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä työskentelynsä tueksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta työskentelynsä tueksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • havainnoi monipuolisesti kulttuuriympäristöään • kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemistaan näkökulmista työskentelynsä tueksi.

Opiskelija suunnittelee ja kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee pienimuotoisen teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen monipuolisesti luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista monipuolisesti luovan ilmaisun keinoin.

2.18. Viheralan koneiden ja laitteiden käyttäminen, 10 osp (106017)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- käyttää ja huoltaa viherrakentamisen koneita ja laitteita (esim. traktori, kuormaaja, kaivukone, maantiivistäjä, tärymuokkain, kuormaajan ja traktorin lisälaitteet)
- käyttää ja huoltaa viheralueiden ylläpidon koneita ja laitteita (esim. kiinteistötraktori lisälaitteineen, ruohonleikkuri, siimaleikkuri, lehtipuhallin, raivaussaha, moottorisaha, pensasleikkuri)
- lajitella jätteitä ja huolehtia kierrätyksestä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestäväen kehityksen mukaisia työtapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Konetyön suunnittelu ja toteuttaminen viherrakentamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa viherrakentamiseen tai ylläpitoon liittyviä koneellisia työtehtäviä tarviton ajoittain ohjausta arvioi työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa viherrakentamiseen tai ylläpitoon liittyviä koneellisia työtehtäviä arvioi työnsä onnistumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja toteuttaa viherrakentamiseen tai ylläpitoon liittyviä koneellisia työtehtäviä arvioi työnsä onnistumista ja perustelee arviotaan

Koneiden huoltotöiden suunnittelu ja toteuttaminen viherrakentamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja tekee koneiden huoltotöitä tutuissa työtilanteissa tarviton ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja tekee koneiden huoltotöitä tutuissa tilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee ja tekee koneiden huoltotöitä vaihtelevissa tilanteissa

Kestävällä tavalla toimiminen käytettäessä viheralan koneita ja laitteita	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa kalustoa säännöllisesti • kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää säännöllisen huollon merkityksen kaluston elinkaaren pidentämisessä • suunnittelee koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää säännöllisen huollon merkityksen kaluston elinkaaren pidentämisessä ja valitsee kaluston suoritustehoon, kestävyteen ja korjattavuuteen perustuen • ajaa taloudellisesti välttämättä turhaa käyttöä ja mitoittaa laitteen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä vertailee vaihtoehtoja laitteen tehokkaalle käytölle • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Koneiden ja laitteiden käyttäminen viheralan töissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää koneita tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta • tekee työkohteen järjestely- ja viimeistelytöitä, tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää koneita tutuissa työtilanteissa • tekee työkohteen järjestely- ja viimeistelytöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa • tekee työkohteen järjestely- ja viimeistelytöitä vaihtelevissa tilanteissa

Viheralan työvälineiden ja materiaalien käyttö huoltotyössä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää perustyövälineitä huoltokohteissa tarvitien ajoittain ohjausta • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti tutuissa tilanteissa tarvitien ajoittain ohjausta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää perustyövälineitä huoltokohteissa • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti tutuissa tilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää perus- ja erikoistyövälineitä huoltokohteissa • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Käyttöohjekirjojen hyödyntäminen viheralan töissä**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii käyttöohjekirjojen ohjeiden mukaisesti tutuissa työtilanteissa tarvitien ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii käyttöohjekirjojen ohjeiden mukaisesti tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii käyttöohjekirjojen ohjeiden mukaisesti vaihtelevissa työtilanteissa

Huoltomateriaalien valinta viheralan koneita ja laitteita käytettäessä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osaa alkuohjauksen jälkeen hakea tietoa huoltotöissä käytettävistä materiaaleista ja osaa valita tutuissa työtilanteissa tarvitsemansa.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee yleisimmät huoltotöissä käytettävät materiaalit ja osaa valita tutuissa työtilanteissa tarvitsemansa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee huoltotöissä käytettävien materiaalien ja aineiden ominaisuudet ja osaa valita kuhunkin kohteeseen oikean materiaalin.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa apua sen ratkaisemiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja ratkaisee sen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo esille oman näkökantansa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojaohjeita ja omaa tulityötaidot.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojaohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden ja omaa tulityötaidot.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojaohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden sekä tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja omaa tulityötaidot.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä viherrakentamiseen tai viheralueiden ylläpitoon liittyviä konetöitä ja koneiden huoltotöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.19. Viheralueiden kivitöiden tekeminen, 15 osp (106018)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- rakentaa ulkoalueiden betoni- ja luonnonkivipäälysteitä
- rakentaa kivimuureja kivi- tai betonimateriaaleista
- rakentaa ulkoportaita kivi- tai betonimateriaaleista
- asentaa vesikouruja sekä reunatukia ja -kiviä
- työstää betoni- ja kivimateriaaleja

- lajitella jätteitä ja huolehtia kierrätyksestä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Kivi- ja betonipäälysteiden ja vesikourujen asentaminen sekä portaiden ja muurien rakentaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään ajoittain ohjattuna tutuissa tilanteissa • tekee ajoittain ohjattuna suunnitelmien mukaisia rakentamistöitä • arvioi työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään ja selviytyy muuttuvissa tilanteissa • tekee suunnitelmien mukaisia rakentamistöitä tutuissa työtilanteissa • arvioi työnsä onnistumista työn kuluessa ja selviytyy muuttuvista tilanteista oma-aloitteisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään, selviytyy muuttuvissa tilanteissa ja kehittää työtapojaan • tekee suunnitelmien mukaisia rakentamistöitä tehokkaasti ja järjestelmällisesti ja tekee myös muita kuin annettuja työtehtäviä • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee arviotaan

Kestävällä tavalla toimiminen viheralueiden kivitöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen ekologisesti kestäviä materiaaleja • lajittelee ja kierrättää ohjattuna syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ekologisesti kestäviä materiaaleja • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee eri materiaaleja ja suosii ekologisesti kestävien materiaalien käyttöä • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Koneiden ja työkalujen käyttäminen viheralueiden kivitöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ajoittain ohjattuna tai ryhmässä toimien yleisimpiä kivityökoneita ja -työkaluja tutuissa työtilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuohjauksen jälkeen kivityökoneita ja -työkaluja tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön soveltuvat kivityökoneet ja -työkalut ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa

Materiaalien käyttäminen ja työstäminen viheralueiden kivitöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja varastoi ajoittain ohjattuna tai ryhmässä toimien materiaaleja tutuissa työtilanteissa • työstää ajoittain ohjattuna betoni- ja luonnonkiviä turvallisesti tutuissa työtilanteissa • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja varastoi materiaaleja tutuissa työtilanteissa • työstää betoni- ja luonnonkiviä turvallisesti tutuissa työtilanteissa • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaiset materiaalit ja käyttää ja varastoi niitä vaihtelevissa olosuhteissa • työstää betoni- ja luonnonkiviä turvallisesti vaihtelevissa työtilanteissa • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti vaihtelevissa työtilanteissa

Mittaustöiden tekeminen viheralueiden kivitöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana tarvittavat mittaukset.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjeiden mukaan tarvittavat mittaukset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee tarvittavat mittaukset ja havaitsee suunnitelmissa mahdollisesti esiintyvät mittavirheet.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta**Viheralueiden kivitöiden suunnitelmien tulkinta**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee alkuohjauksen jälkeen tai ryhmän mukana tuttuihin työtilanteisiin liittyviä suunnitelmia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee suunnitelmia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee erilaisia suunnitelmia ja havaitsee niissä mahdollisesti esiintyvät virheet

Viheralueiden kivitöiden työselitysten lukeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu kivitöihin liittyviin työselityksiin alkuohjauksen jälkeen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lukee kivitöihin liittyvät työselitykset.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lukee kivitöihin liittyvät työselitykset ja osaa laatia niitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee usein toistuvat ongelmat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee tavanomaiset ongelmat töissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee yleisimmät ongelmatilanteet töissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo rakentavasti esille oman näkökantansa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja omaa tulityötaidoita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden ja omaa tulityötaidoita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työstä annettuja työsuojeluohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden sekä tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja omaa tulityötaidoita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä betoni- tai kivirakenteisiin liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.20. Viheralueiden puutöiden tekeminen, 10 osp (106019)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- rakentaa ja asentaa viheralueiden puurakenteita (esim. aidat, pergolat, portit, leikkivälit)
- käyttää työssä tarvittavia koneita ja laitteita
- tulkita työhön liittyviä suunnitelmia ja piirustuksia
- lajitella jätteitä ja huolehtia kierrätyksestä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävästä kehityksestä toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Puurakenteiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään tutuissa tilanteissa • tekee suunnitelmien mukaisia puurakenteita tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta • arvioi työnsä onnistumista • noudattaa työaikoja ja työohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään ja selviytyy muuttuvista tilanteista • tekee suunnitelmien mukaisia puurakenteita tutuissa työtilanteissa • arvioi työnsä onnistumista myös työn kuluessa • noudattaa työaikoja ja työohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee työtään, selviytyy muuttuvissa tilanteissa ja kehittää työtapojaan • tekee suunnitelmien mukaisia puurakenteita vaihtelevissa työtilanteissa tarkasti ja tehokkaasti • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee arviotaan • noudattaa työaikoja ja työohjeita

Kestävällä tavalla toimiminen viheralueiden puurakenteita rakennettaessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee alkuohjauksen jälkeen kestävät ja ympäristöystävälliset materiaalit sekä käyttää koneita ja laitteita ympäristöä säästäen • pitää työympäristönsä järjestyksessä, huoltaa työvälineensä ja alkuohjauksen jälkeen säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee kestävät ja ympäristöystävälliset materiaalit sekä käyttää koneita ja laitteita energiatehokkaasti ympäristöä säästäen • pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä, huoltaa työvälineensä ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti tarkoituksen mukaiset, kestävät ja ympäristöystävälliset materiaalit sekä käyttää koneita ja laitteita energiatehokkaasti ympäristöä säästäen • pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä, huoltaa itsenäisesti työvälineensä ja säilyttää ongelma- ja muut jätteet säädetyllä tavalla • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Koneiden ja työkalujen käyttäminen viheralueiden puutöissä ja rakenteiden asentamisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yleisimpiä puutyökoneita ja -työkaluja tutuissa työtilanteissa tarviton ajoittain ohjausta • käyttää puurakenteiden asennuksessa yleisimpiä koneita ja laitteita tutuissa työtilanteissa ajoittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää puutyökoneita ja -työkaluja tutuissa työtilanteissa • käyttää koneita ja -työkaluja tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön soveltuvat puutyökoneet ja -työkalut ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa • valitsee asennustyöhön soveltuvat koneet ja -työkalut ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa

Materiaalien käyttäminen ja työstäminen viheralueiden puutöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja työstää materiaaleja tutuissa työtilanteissa ajoittain ohjattuna • käsittelee jätemateriaaleja ohjeiden mukaisesti tutuissa työtilanteissa tarviton ajoittain ohjausta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja työstää materiaaleja tutuissa työtilanteissa • käsittelee jätemateriaaleja ohjeiden mukaisesti tutuissa työtilanteissa.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työhön tarkoituksenmukaiset materiaalit ja käyttää ja työstää niitä vaihtelevissa olosuhteissa • käsittelee jätemateriaaleja ohjeiden mukaisesti vaihtelevissa työtilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Viheralueiden puutöiden suunnitelmien tulkinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee tuttuihin työtilanteisiin liittyviä suunnitelmia asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee tuttuihin työtilanteisiin liittyviä suunnitelmia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee suunnitelmia ja havaitsee niissä mahdollisesti esiintyvät virheet

Materiaalien valitseminen viheralueiden puutöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät rakennusmateriaalit ja valitsee ne ohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja valitsee yleisimmät rakennusmateriaalit ja pintakäsittelyn vaihtoehdot
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja valitsee erilaiset rakennusmateriaalit ja niiden pintakäsittelyn vaihtoehdot

Viheralueiden rakentamista ohjaavien määräysten noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu viheralueiden ja pihojen puurakenteita ohjaaviin määräyksiin ja ohjeisiin asiantuntijan avustuksella.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa viheralueiden ja pihojen puurakenteita ohjaavia määräyksiä ja ohjeita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa viheralueiden ja pihojen puurakenteita ohjaavia määräyksiä ja ohjeita sekä seuraa omatoimisesti määräysten muutoksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee usein toistuvat ongelmat puurakentamiseen liittyvissä töissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee usein toistuvat ongelmat puurakentamiseen liittyvissä töissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee ongelmatilanteet puurakentamiseen liittyvissä töissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo esille oman näkökantansa

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa annettuja turvallisuusohjeita eikä aiheuta vaaraa itselleen tai muille.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa annettuja työturvallisuusohjeita ja huomioi työympäristön turvallisuuden.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä viheralueiden puurakentamiseen liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.21. Viheralueiden rakentaminen ja ylläpitötöiden tekeminen, 60 osp (106020)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa viheralan kasveja ja niiden kasvupaikkavaatimuksia
- suunnitella oman työnsä ohjeet, suunnitelmat ja sääolosuhteet huomioon ottaen
- tehdä materiaali- ja työmenekkilaskelmia
- tehdä viherrakentamiseen liittyviä mittauksia perusmittavälineillä
- tehdä maanrakennustöitä ja toimia töiden ohjaajana sekä asentaa maanalaisia rakenteita
- rakentaa erilaisia päällysteitä
- rakentaa kasvillisuusalueita ja antaa kasvien tarvitseman alkuhoidon
- laatia rakennettujen viheralueiden ylläpitosuunnitelmia
- ylläpitää rakennettuja viheralueita
- käyttää ja huoltaa yleisimpiä viheralan koneita ja laitteita
- toimia muuttuvissa olosuhteissa
- seurata alan kehitystä
- palvella asiakkaita
- verkostoitua alan muiden toimijoiden kanssa
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden

- tilityökortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- noudattaa kestävä kehityksen periaatteita.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Viheralueiden rakentamis- ja ylläpitotöiden suunnitteleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii työsuunnitelman ajoittain ohjattuna tai yhdessä ryhmän kanssa • toteuttaa ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana tavallisimmat viherrakentamis- ja ylläpitotyöt työsuunnitelman mukaisesti turvallisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii työsuunnitelman • toteuttaa alkuohjauksen jälkeen viherrakentamis- ja ylläpitotöitä työsuunnitelman mukaisesti ja työskentelee turvallisesti ja huolellisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti työsuunnitelman • toteuttaa viherrakentamis- ja ylläpitotyöt työsuunnitelman mukaisesti ja työskentelee turvallisesti, joutuisasti ja huolellisesti kehittäen työtään

Työn tuloksellisuuden arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi työnsä onnistumista ja työn laatua sekä perustelee kulloinkin käytettyä työmenetelmää

Kestävällä tavalla toimiminen viheralueiden rakentamisessa ja ylläpitotöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa asiantuntijan avulla yksittäisissä työtehtävissä vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa viheralueiden rakentamiseen ja ylläpitoon kestäväällä tavalla tunnistaa ajoittain ohjattuna ympäristönäkökohdat polttoaineen valinnassa kiinnittää huomiota energiatehokkaaseen koneen ajotapaan lajittelee, kompostoi ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävissä vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa viheralueiden rakentamiseen ja ylläpitoon kestäväällä tavalla käyttää vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita suunnittelee koneen käyttöä suhteessa ajotapaan sekä mitoittaa koneen suhteessa tarvittavaan työtehtävään lajittelee, kompostoi ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja elinkaaren.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työkokonaisuuksia ja vaiheita, joilla voidaan vaikuttaa kestäväällä tavalla laatu ja taloudellisuus huomioiden vertailee ja käyttää vähäpäästöisiä poltto- ja voiteluaineita ajaa taloudellisesti välttämättä turhaa käyttöä ja mitoittaa koneen suhteessa tarvittavaan työtehtävään sekä vertailee vaihtoehtoja koneen tehokkaalle käytölle lajittelee, kompostoi ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, koneiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja elinkaaren sekä kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta**Materiaali- ja työmenekin laskeminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi asiantuntijan avustuksella maalajien maanrakennusominaisuudet ja tekee massojenvaihtolaskelmat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee alkuohjauksen jälkeen vaadittavat rakennekerrokset tai massanvaihtojen tarpeet ja rakennusmateriaalin sekä työn menekin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee maastokäynnin yhteydessä tehdyn maalajitunnistuksen ja/tai kantavuuden perusteella taulukoita hyväksikäyttäen rakennekerrosten ja massanvaihtojen tarpeen ja määrät sekä rakennusmateriaalien ja työn menekit

Tiedon hakeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ongelmatilanteissa tiedot osoitetusta tietolähteestä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ongelmatilanteissa tietoja tutuista tietolähteistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ongelmatilanteissa tehokkaasti hyväkseen luotettavia tietolähteitä

Mittaustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ammattihenkilön avustamana mittaustöiden eri työvaiheita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää alkuopastuksen jälkeen optisia ja lasermittalaitteita suunnitelman toimeenpanossa maastoon ja tekee alkuohjauksen jälkeen suunnitelmissa olevien korkeuksien ja mittakaavan mukaiset mittaukset perusmittavälineillä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarvittavia mittalaitteita suunnitelman toimeenpanossa maastoon ja tekee suunnitelmissa olevien korkeuksien ja mittakaavan mukaiset mittaukset perusmittavälineillä

Maarakennustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ammattihenkilön avustamana maarakennustöiden eri työvaiheita • avustaa putkien ja maakaapelien asennuksessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • osoittaa rakennuskohteessa paikat läjitys- ja varastointipaikoiksi • toteuttaa alkuohjauksen jälkeen maarakennustöitä niin, että ne vastaavat tehtyjä mittauksia ja suunnitelmia (esim. rakennekerrokset oikeisiin korkeuksiin tiivistettyinä) • asentaa putket, viemärit, kaivot ja maakaapelit alkuohjauksen jälkeen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • osoittaa rakennuskohteessa paikat läjitys- ja varastointipaikoiksi • ohjaa sekä toteuttaa maarakennustöitä niin, että ne vastaavat tehtyjä mittauksia ja suunnitelmia (esim. rakennekerrokset oikeisiin korkeuksiin tiivistettyinä) • asentaa putket, viemärit, kaivot ja maakaapelit valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti

Päällysteiden rakentaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoittain ohjattuna tai ryhmän mukana päällystetöiden eri työvaiheita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii alkuohjauksen jälkeen suunnitelman päällystetyön toteuttamisesta ja mitoittaa tarvikkeiden ja ajankäytön menekin • toteuttaa työn eri vaiheet loogisessa järjestyksessä teknisesti oikein
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee itsenäisesti päällystetöiden toteutuksen eri vaiheineen ja mitoittaa tarkasti tarvikkeiden ja ajankäytön menekin • työskentelee suunnitelman mukaisesti oikeassa järjestyksessä ja työ on valmistuttuaan laatuvaatimukset täyttävä ja sellaisenaan luovutettavissa

Kasvualusta- ja istutustöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet alkuohjauksen jälkeen viljavuusanalyysiä varten • tekee ajoittain ohjattuna tai ryhmän jäsenenä kasvualustatöiden eri työvaiheita • tekee ajoittain ohjattuna taimien vastaanottotarkastuksia • tekee ajoittain ohjattuna tai ryhmän jäsenenä istutustöiden eri työvaiheita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet ohjeiden mukaan viljavuusanalyysiä varten • annostelee happamuuteen ja ravinnetasoon vaikuttavat maanparannusaineet istutuksille kasvi- / kasviryhmäkohtaisesti ja valmistaa kasvualustat • varmistaa, että taimet täyttävät laatuvaatimukset • tekee istutustyöt, tuennat ja kasvien alkuhoidot sekä perustaa nurmikon joko kylvönä tai siirtonurmikkona kaikkine työvaiheineen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa näytteet viljavuusanalyysiä varten • annostelee happamuuteen ja ravinnetasoon vaikuttavat maanparannusaineet istutuksille kasvi- / kasviryhmäkohtaisesti ja valmistaa kasvualustat • tunnistaa työkohteeseen tulevat taimet ja varmistaa, että ne täyttävät laatuvaatimukset • tekee istutustyöt, tuennat ja kasvien alkuhoidot sekä perustaa nurmikon joko kylvönä tai siirtonurmikkona kaikkine työvaiheineen omatoimisesti

Ylläpitosuunnitelman laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ajoittain ohjattuna tai ryhmän jäsenenä viheralueen ylläpitosuunnitelman • laatii ajoittain ohjattuna tai ryhmän jäsenenä viheralueen ylläpidon kustannuslaskelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeiden mukaisesti ylläpitosuunnitelman ja hahmottaa viheralueen yhtenä työkokonaisuutena • laatii ylläpidon kustannuslaskelman
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti ylläpitosuunnitelman niin, että alueella työskentelevä pystyy sen perusteella tekemään hoitotason vaatimat toimenpiteet • laskee laatimansa suunnitelman pohjalta hoidosta aiheutuvat kustannukset tavoitteena ylläpidon kokonaistaloudellisuus

Ylläpitotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoittain ohjattuna tai ryhmän jäsenenä ylläpitotöiden eri työvaiheita • arvioi omaa työtään työvaiheittain
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee alkuohjauksen jälkeen työvaiheet laatimaansa suunnitelmaa hyväksikäyttäen oikeassa järjestyksessä • arvioi omaa työtään ja vertaa tehtyyn ylläpitosuunnitelmaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee hänelle osoitettua viheraluetta yhtenä kokonaisuutena ja toteuttaa työvaiheet oikeassa järjestyksessä ja oikeana ajankohtana • arvioi omaa työtään ja vertaa tehtyyn ylläpitosuunnitelmaan ja osaa kehittää työtään

Asiakkaiden palveleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti selviytyy auttavasti myös toisella kotimaisella kielellä tai jollakin muulla kielellä oman alan yksinkertaisissa viestintätilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa käyttää myös toista kotimaista kieltä tai jotain muuta kieltä oman alan viestintätilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa käyttää sujuvasti myös toista kotimaista kieltä tai jotain muuta kieltä oman alan erilaisissa viestintätilanteissa

Koneiden ja laitteiden käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa ajaa traktoria (T-kortti) turvallisesti käyttää alkuohjauksen jälkeen koneita tutuissa työtilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> osaa ajaa traktoria (T-kortti) varmaotteisesti ja turvallisesti käyttää koneita tavanomaisissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> osaa ajaa traktoria (T-kortti) turvallisesti ja riskit ennakoiden valitsee työhön tarkoituksenmukaiset koneet ja käyttää niitä vaihtelevissa työtilanteissa

Viimeistelytyöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tekee ajoittain ohjattuna työkohteen järjestely- ja viimeistelytyöitä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tekee ohjeiden mukaan työkohteen järjestely- ja viimeistelytyöitä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tekee työkohteen järjestely- ja viimeistelytyöitä vaihtelevissa tilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa viheralan yleisimmät kasvit ja nimeää ne joko suomalaisella tai tieteellisellä nimellä selvittää tunnistettavien kasvien tavanomaisia kasvupaikkavaatimuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa viheralan yleisimmät kasvit ja nimeää ne sekä suomalaisella että tieteellisellä nimellä selvittää tunnistettavien kasvien kasvupaikkavaatimuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa viheralan harvinaisempiakin kasveja ja nimeää ne sekä suomalaisella että tieteellisellä nimellä selvittää ja vertailee tunnistettavien kasvien kasvupaikkavaatimuksia

Maalajien tunnistaminen ja viljavuusominaisuuksien tunteminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät maalajit ja ajoittain ohjattuna hyödyntää niiden geoteknisiä ja viljavuusominaisuuksia viherrakentamisessa ja ylläpidossa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät maalajit ja hyödyntää niiden geoteknisiä ja viljavuusominaisuuksia viherrakentamisessa ja ylläpidossa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa maalajit ja hyödyntää niiden geoteknisiä ja viljavuusominaisuuksia viherrakentamisessa ja ylläpidossa

Kasvualustan valmistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valitsee valmiita kasvualustoja niiden ominaisuuksien perusteella soveltaa ajoittain ohjattuna tietoa kantavien kasvualustojen rakentamisesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ohjeesta tietoa kasvualustojen ominaisuuksista ja maanparannuksesta soveltaa ohjeesta tietoa kantavien kasvualustojen rakentamisesta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa tietoa kasvualustojen ominaisuuksista sekä viljavuustietoja maan parantamisessa kasvikohtaisesti soveltaa tietoa kantavien kasvualustojen rakentamisesta

Materiaalien käyttäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät materiaalit ja ajoittain ohjausta saaden hyödyntää niiden ominaisuuksia viherrakentamisessa ja ylläpidossa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yleisimmät materiaalit ja hyödyntää niiden ominaisuuksia viherrakentamisessa ja ylläpidossa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa materiaalit ja hyödyntää niiden ominaisuuksia viherrakentamisessa ja ylläpidossa

Suunnitelmien tulkinta	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsi tuttuihin työtilanteisiin liittyviä suunnitelmia ryhmän mukana
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsi suunnitelmia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tulkitsi suunnitelmia ja havaitsi niissä mahdollisesti esiintyvät virheet

Työselitysten tuntemus	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tutustuu töihin liittyviin työselityksiin asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa työt työselitysten mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa työt työselitysten mukaisena ja osaa laatia niitä

Viheralueiden jätehuolto	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja kierrättää jätteet ajoittain ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja kierrättää jätteet ohjeen mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> lajittelee ja kierrättää jätteet sekä tunnistaa asiantuntijan avulla viheralan ympäristövaikutuksia.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmaratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy tutuista tilanteista työtehtävissään tunnistaa työssään tietopohjaan perustuvia ratkaisuja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> selviytyy muuttuvista ja valintatilanteista (esim. sääolosuhteet) neuvoteltuaan työyhteisön muiden jäsenten kanssa soveltaa asiantuntijan avulla työssään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja soveltaa työssään laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan tietopohjaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työyhteisön jäsenenä tutuissa vuorovaikutustilanteissa toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja pyytää tarvittaessa apua
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> sopeutuu hyvin työyhteisön jäseneksi, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa tarvittaessa toimintaansa toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä keskustelee oma-aloitteisesti toiminnastaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tasavertaisena jäsenenä työyhteisössä ottaen huomioon muiden mielipiteet tukee ja auttaa muita sekä ottaa työskentelyssään huomioon seuraavan työvaiheen ja työntekijän keskustelee oma-aloitteisesti ja luontevasti toiminnastaan, sekä haluaa kehittää yhteistyötaitojaan

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja omaa tulityökortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita, työskentelee ergonomisesti sekä omaa tulityökortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita, käyttää työkohtaisia suojavarusteita, työskentelee ergonomisesti ja kehittää omaa turvallista työskentelyään sekä omaa tulityökortin suorittamiseen vaadittavat valmiudet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä viherrakentamisen ja viheralueiden ylläpidon töitä rakennustyömaalla ja ylläpitokohteessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.22. Viherrakentamisen kasvien käyttäminen pihasuunnittelussa, 10 osp (106021)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa ja nimetä viheralueilla käytettäviä kasveja
- etsiä tietoa kasveista ja niiden ominaisuuksista ja lajikohtaisesta hoidosta
- suunnitella pienpihan tilanjaon, maastonmuotoilun, rakenteet, kasvillisuuden ja pintamateriaalit
- valita pihan kasvit niiden ominaisuuksien ja kasvupaikkavaatimusten mukaan
- laatia yleis- ja istutussuunnitelman sekä työselityksen
- laatia suunnitelman kustannusarvion
- neuvoa asiakasta kasvivalinnoissa ja kasvien hoidossa
- noudattaa kestävä kehityksen periaatteita.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Suunnitelman laatiminen viheralueelle	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ajoittain ohjattuna istutussuunnitelman • laatii ajoittain ohjattuna työselityksen ja kustannusarvion • huomioi joitakin asiakkaan toiveita piharakentamisen vihersuunnittelussa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii alkuohjauksen jälkeen yleis- ja istutussuunnitelman • laatii työselityksen ja kustannusarvion • huomioi asiakkaan toiveita piharakentamisen vihersuunnittelussa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii yleis- ja istutussuunnitelman • laatii työselityksen ja kustannusarvion • huomioi asiakkaan toiveita piharakentamisen vihersuunnittelussa ja esittää rakentavia ehdotuksia

Kestävän kehityksen mukainen pihasuunnitelman laatiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ajoittain ohjattuna ekologisesti kestävän pienpihan sekä suosittelee asiakkaalle pienemmän ympäristökuorman aiheuttavia tuotteita ja menetelmiä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee alkuohjauksen jälkeen ekologisesti kestävän pienpihan sekä suosittelee asiakkaalle pienemmän ympäristökuorman aiheuttavia tuotteita ja menetelmiä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ekologisesti kestävän pienpihan sekä suosittelee asiakkaalle pienemmän ympäristökuorman aiheuttavia tuotteita ja menetelmiä.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Pienpihan toimintojen suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • mitoittaa ja sijoittaa pihan toiminnot ajoittain ohjattuna • tekee alkuohjauksen jälkeen pihan yleissuunnitelman piirtämällä manuaalisesti • laatii alkuohjauksen jälkeen suunnitelma-asiakirjoja tietotekniikkaa hyödyntäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • mitoittaa ja sijoittaa pihan toiminnot pääosin itsenäisesti • tekee pihan yleis- ja istutussuunnitelman ohjeiden mukaan piirtämällä manuaalisesti ja tietokoneavusteisesti • laatii suunnitelma-asiakirjoja tietotekniikkaa hyödyntäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • mitoittaa ja sijoittaa pihan toiminnot itsenäisesti • tekee pihan yleis- ja istutussuunnitelman piirtämällä manuaalisesti ja tietokoneavusteisesti • laatii suunnitelma-asiakirjoja tietotekniikkaa hyödyntäen

Asiakkaan neuvominen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • neuvoo asiakasta kasvien ja materiaalien valinnassa ja niiden hoidossa lähdemateriaalin ja ajoittaisen ohjauksen avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvoo asiakasta kasvien ja materiaalien valinnassa ja niiden hoidossa lähdemateriaaliin tukeutuen.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • neuvoo asiakasta kasvien ja materiaalien valinnassa ja niiden hoidossa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Kasvien tunnistaminen viheralueen yleis- tai istutussuunnitelman toteuttamista varten	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimmät viheralueiden kasvit, nimeää ne suomalaisella ja tieteellisellä nimellä sekä etsii lisätietoja niistä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yleisimpiä viheralueiden kasveja ja viheralueilla käytettäviä luonnonkasveja, nimeää ne suomalaisella ja tieteellisellä nimellä sekä etsii lisätietoja niistä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa viheralueiden harvinaisempiakin kasveja sekä viheralueilla käytettäviä luonnonkasveja, nimeää ne suomalaisella ja tieteellisellä nimellä sekä etsii itsenäisesti lisätietoja niistä

Materiaalien käyttäminen viheralueella	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää suunnitelmassa yleisimpiä viheralueilla käytettäviä materiaaleja
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää suunnitelmassa viheralueilla käytettäviä materiaaleja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää suunnitelmassa monipuolisesti viheralueilla käytettäviä materiaaleja

Viheralueen yleis- tai istutussuunnitelman piirtäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa alkuohjauksen jälkeen pihasuunnitelmien laadintaohjeita ja käyttää oikeita merkintöjä (symboleja) käyttää mittakaavaa alkuohjauksen jälkeen suunnittelussa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa pihasuunnitelmien laadintaohjeita ja käyttää oikeita merkintöjä (symboleja) käyttää mittakaavaa ohjeiden mukaan suunnittelussa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa pihasuunnitelmien laadintaohjeita ja käyttää oikeita merkintöjä (symboleja) soveltaa mittakaavaa suunnittelussa

Kasvien ominaisuuksien huomioon ottaminen hoitotyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee yleisimpien kasvien ominaisuudet ja niiden lajinmukaisen hoidon lähdemateriaaliin tukeutuen.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee yleisimpien viheralueiden kasvien ominaisuudet ja niiden lajinmukaisen hoidon.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee viheralueiden kasvien ominaisuudet ja niiden lajinmukaisen hoidon.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa apua sen ratkaisemiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja ratkaisee sen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa annettujen ohjeiden mukaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla ja tuo esille oman näkökantansa

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja aikatauluja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja aikatauluja.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa sovittuja aikatauluja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä omakoti- tai rivitalopihan yleis- tai istutussuunnitelman ja siihen liittyvät työselitykset ja kustannusarvion. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.23. Vihersisustuskasvien istutus- ja huoltotyöt, 10 osp (106022)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa keskeisimmät vihersisustuskasvit ja niiden kasvupaikkavaatimukset
- suunnitella viherkasvi-istutuksia

- istuttaa ja huoltaa vihersisustuksessa käytettäviä kasveja
- tunnistaa viherkasvien tuholaiset ja osaa torjua niitä
- toimia asiakaspalvelutilanteissa
- noudattaa kestävän kehityksen periaatteita
- ottaa huomioon työskentelyn turvallisuuden ja vastuullisuuden.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Vihersisustusistutuksen ja huoltotöiden suunnitleminen ja toteuttaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • sijoittaa alkuohjauksen jälkeen yleisimpiä vihersisustamisessa käytettäviä kasveja tilaan kasvupaikkavaatimusten mukaisesti • toteuttaa alkuohjauksen jälkeen vihersisustusistutuksen suunnitelman mukaisesti turvallisesti • arvioi omaa työtään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • sijoittaa yleisimpiä vihersisustamisessa käytettäviä kasveja tilaan kasvupaikkavaatimusten mukaisesti • toteuttaa vihersisustusistutuksen suunnitelman mukaisesti ja työskentelee turvallisesti ja huolellisesti • arvioi omaa työtään ja ottaa vastaan palautetta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • sijoittaa yleisimpiä vihersisustamisessa käytettäviä kasveja tilaan kasvupaikkavaatimusten ja sommittelun sääntöjen mukaisesti • toteuttaa vihersisustusistutuksia suunnitelman mukaisesti ja työskentelee turvallisesti, joutuisasti ja huolellisesti kehittäen työtään • arvioi omaa työtään ja osaa muuttaa toimintatapojaan saamansa palautteen perusteella

Kestävällä tavalla toimiminen vihersisustustöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alkuohjauksen jälkeen vihersisustustöissä vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja • lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa vihersisustustöissä vaadittavia kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suosittelee asiakkaalle pienemmän ympäristökuorman aiheuttavia tuotteita • lajittelee ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan materiaalien, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyden ja kehittää toimintaa kestävämpään suuntaan.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta**Vihersisustussuunnitelman laatiminen**

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii alkuohjauksen jälkeen vihersisustussuunnitelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii vihersisustussuunnitelman ohjeita käyttäen
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti vihersisustussuunnitelman asiakkaan toiveen mukaisesti

Vihersisustusistutusten tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee alkuohjauksen jälkeen ruukut tai istutusaltaat • valitsee alkuohjauksen jälkeen tarkoituksenmukaisen kasvualustan • istuttaa alkuohjauksen jälkeen vihersisustuskasveja istutusaltaaseen tai ruukkuun
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeiden mukaan ruukut tai istutusaltaat • valitsee ohjeiden mukaan tarkoituksenmukaisen kasvualustan • istuttaa vihersisustuskasveja istutusaltaaseen tai ruukkuun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee suunnitelman mukaiset ruukut tai istutusaltaat • valitsee itsenäisesti kasvualustat huomioiden kasvit ja ruukut tai istutusaltaat • istuttaa itsenäisesti vihersisustuskasveja istutusaltaaseen tai ruukkuun sommittelun sääntöjen mukaan

Vihersisustuskasvien huoltotöiden tekeminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kastelee, lannoittaa, siistii, tukee, multaa ja tekee kasvinsuojelutöitä alkuohjauksen jälkeen • huomioi alkuohjauksen jälkeen asiakastilan vaatimukset ja siivoaa jälkensä sekä lajittelee jätteet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kastelee, lannoittaa, siistii, tukee, multaa ja tekee kasvinsuojelutöitä • huomioi asiakastilan vaatimukset ja siivoaa jälkensä sekä lajittelee jätteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti vihersisustuskasvi-istutuksen keskeiset huoltotyöt • huomioi asiakastilan vaatimukset ja siivoaa jälkensä sekä lajittelee jätteet

Asiakkaiden palveleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee vastuuntuntoisesti yrityksen tavoitteiden mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee sitoutuneesti, on ystävällinen asiakaspalvelutilanteissa ja tukee toiminnallaan yrityksen toimintaa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yrittäjämäisesti ja huomioi toiminnassaan asiakkaan tarpeet ja toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa

Hinnoitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee alkuohjauksen jälkeen vihersisustuksen ja huoltotyön arvonlisäverollisen hinnan noudattaen annettuja hinnoitteluperiaatteita.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> laskee vihersisustuksen ja huoltotyön arvonlisäverollisen hinnan noudattaen annettuja hinnoitteluperiaatteita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> laskee vihersisustuksen ja huoltotyön arvonlisäverollisen hinnan noudattaen annettuja hinnoitteluperiaatteita.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Vihersisustuskasvien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeisimmät vihersisustuskasvit ja etsii lisätietoja kirjallisuutta apuna käyttäen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeisimmät vihersisustuskasvit, niiden tieteelliset nimet ja tuntee niiden kasvupaikkavaatimukset
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa keskeisimmät vihersisustuskasvit, niiden tieteelliset nimet ja tuntee niiden kasvupaikkavaatimukset sekä etsii tietoja alan uutuuksista

Vihersisustuskasvien viljelymenetelmien valitseminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää multa-, vesi- ja puolihydroviljelyn menetelmiä ja osaa alkuohjauksen jälkeen valita soveliaat kasvualustat, lannoitteet ja ruukut
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää multa-, vesi- ja puolihydroviljelyn menetelmiä ja valitsee soveliaat kasvualustat, lannoitteet ja ruukut
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää multa-, vesi- ja puolihydroviljelyn menetelmiä ja valitsee soveliaat kasvualustat, lannoitteet ja ruukut

Vihersisustuskasvien kasvintuhoojien tunnistaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat vihersisustuskasvien kasvintuhoojat kirjallisuuden avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat vihersisustuskasvien kasvintuhoojat ja osaa etsiä tietoa niiden torjunnasta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa tavallisimmat vihersisustuskasvien kasvintuhoojat ja osaa torjua niitä.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee usein toistuvat ongelmat viherkasvien huoltoon liittyvissä töissä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee tavanomaiset ongelmat viherkasvien huoltoon liittyvissä töissä ja arvioi ongelmiin liittyviä syitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee yleisimmät ongelmatilanteet viherkasvien huoltoon liittyvissä töissä ja välttää ongelmien toistumisen muuttamalla toimintatapaa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä toimii asiakkaat huomioiden vihersisustuskohteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä sekä toimii työyhteisön jäsenenä työskentelee vastuullisesti ja huomioi asiakkaat vihersisustuskohteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja muita työyhteisön sääntöjä sekä toimii aktiivisena työyhteisön jäsenenä toimii vastuullisesti ja asiakkaat huomioiden sekä ylläpitää yrityksen ulkoista kuvaa omalla käyttäytymisellään

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa alkuohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita sekä työskentelee ergonomisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjeistettuna työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita sekä työskentelee ergonomisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työturvallisuusohjeita, käyttää työn edellyttämää suojavaatetusta ja noudattaa työssään ergonomisia työtapoja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä vihersisustukseen ja -huoltoon liittyviä töitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.24. Viljelytekniikan hyödyntäminen, 10 osp (106023)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella käyttö-, huolto- ja korjaustehtäviä
- käyttää koneita ja laitteita puutarhatuotannon viljelytöissä tuotannon aloittain (esim. traktori, viljely- ja sadonkorjuukoneet, kauppakunnostuskoneet ja -laitteet, varasto- ja kasvunsäätöautomaattikka)
- tehdä huolto- ja pienimuotoisia korjaustöitä koneille ja laitteille
- seurata alansa kehitystä
- ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden
- käyttää henkilökohtaisia suojaimia ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Kone- ja laitetyön suunnitleminen ja toteuttaminen puutarhatuotannon viljelytöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ajoittain ohjattuna ja toteuttaa alkuohjauksen jälkeen puutarhatuotantoon liittyvän kone- ja laitetyötehtävän • arvioi työnsä onnistumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee alkuohjauksen jälkeen ja toteuttaa puutarhatuotantoon liittyvän kone- ja laitetyötehtävän • arvioi työnsä onnistumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa puutarhatuotantoon liittyvän kone- ja laitetyötehtävän ja kehittää työskentelytapojaan • arvioi työnsä onnistumista ja perustelee arviotaan

Koneiden ja laitteiden huolto- ja korjaustöiden suunnitleminen ja toteuttaminen puutarhatuotannon viljelytöissä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ajoittain ohjattuna ja tekee koneiden huoltoja korjaustöitä tutuissa työtilanteissa tarviten ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja tekee koneiden huolto- ja korjaustöitä tutuissa tilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja tekee koneiden huolto- ja korjaustöitä vaihtelevissa tilanteissa

Kestävän kehityksen mukainen toiminta viljelykoneiden ja laitteiden huoltamisessa, käyttämisessä ja korjaamisessa

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja korjaa koneita ja laitteita ajoittain ohjattuna käyttäen taloudellisesti ympäristöä säästäviä ratkaisuja • valitsee ja käyttää alkuohjauksen jälkeen koneita tehokkaasti työkohteessa • pitää työympäristönsä järjestyksessä ja käsittelee jätemateriaaleja määräysten mukaisesti ajoittain ohjattuna.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja korjaa koneita ja laitteita käyttäen taloudellisesti ympäristöä säästäviä ratkaisuja • valitsee ja käyttää koneita sekä laitteita mitoittaen käytön työkohteen mukaisesti • pitää työympäristönsä järjestyksessä ja käsittelee jätemateriaaleja määräysten mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • huoltaa ja korjaa koneita ja laitteita käyttäen taloudellisesti ympäristöä säästäviä ratkaisuja toimintaa kehittäen • valitsee, vertaa ja käyttää koneita sekä laitteita mitoittaen käytön työkohteen mukaisesti taloudellisesti sekä tehokkaasti energiaa säästäen • pitää työympäristönsä hyvässä järjestyksessä sekä käsittelee jätemateriaaleja määräysten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Koneiden ja laitteiden käyttäminen puutarhatuotannon viljelytöissä

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tuotantotoimintaan tarkoituksenmukaiset koneet ja laitteet sekä käyttää niitä turvallisesti tutuissa työtilanteissa alkuohjauksen jälkeen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tuotantotoimintaan tarkoituksenmukaiset koneet ja laitteet sekä käyttää niitä turvallisesti tutuissa työtilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tuotantotoimintaan tarkoituksenmukaiset koneet ja laitteet sekä käyttää niitä turvallisesti vaihtelevissa työtilanteissa

Työvälineiden ja materiaalien käyttäminen puutarhatuotannon huolto- ja korjaustyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää perus- ja erikoistyövälineitä huolto- ja korjauskohteessa ajoittain ohjattuna • valitsee huoltokohteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit ja aineet ajoittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ja käyttää perus- ja erikoistyövälineitä huolto- ja korjauskohteessa • valitsee huoltokohteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit ja aineet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti ja käyttää perus- ja erikoistyövälineitä huolto- ja korjauskohteessa • vertailee ja valitsee huoltokohteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit ja aineet

Koneiden ja laitteiden huoltaminen ja korjaaminen puutarhatuotannon viljelytyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ajoittain ohjattuna huolto-ohjeita noudattaen huolto- ja korjaustöitä huomioiden turvallisuusmääräykset sekä kirjaa tarvittavat huoltotiedot • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee huolto-ohjeita noudattaen huolto- ja korjaustöitä huomioiden turvallisuusmääräykset sekä kirjaa tarvittavat huoltotiedot • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee omatoimisesti huolto-ohjeita noudattaen huolto- ja korjaustöitä huomioiden turvallisuusmääräykset sekä kirjaa tarvittavat huoltotiedot • käsittelee jättemateriaaleja ohjeiden mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Käyttö- ja huolto-ohjekirjojen käyttäminen puutarhatuotannon viljelytyössä	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • etsii tietoa puutarhatuotannon koneiden huoltamisesta ja toimii ajoittain ohjattuna käyttö- ja huolto-ohjekirjojen mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • etsii tietoa puutarhatuotannon koneiden huoltamisesta ja toimii käyttö- ja huolto-ohjekirjojen mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • etsii sujuvasti tietoa puutarhatuotannon koneiden huoltamisesta ja toimii käyttö- ja huolto-ohjekirjojen mukaisesti

Huoltomateriaalien ominaisuuksien selvittäminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osaa alkuohjauksen jälkeen hakea tietoa huoltotöissä käytettävistä materiaaleista ja aineista.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa ja vertailee yleisimpiä huoltotöissä käytettäviä materiaaleja ja aineita.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa huoltotöissä käytettävien materiaalien ja aineiden ominaisuudet sekä valitsee niistä tarkoituksenmukaiset.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja pyytää tarvittaessa apua sen ratkaisemiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtilanteeseen liittyvän ongelman ja ratkaisee sen

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii vastuullisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä

Ammattietiikka

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa työaikoja ja työohjeita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyvyn kehittäminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa ohjauksen jälkeen työturvallisuusohjeita ja omaa tulityötaidot.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita ja käyttää työkohtaisia suojavarusteita, työskentelee ergonomisesti sekä omaa tulityötaidot.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa määräysten mukaisia työturvallisuusohjeita, käyttää työkohtaisia suojavarusteita, työskentelee ergonomisesti ja kehittää omaa turvallista työskentelyään sekä omaa tulityötaidot.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä puutarhatuotannon viljelytoita viljelyteknologiaa hyödyntäen ja viljelykoneiden ja -laitteiden huolto- ja korjaustöitä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.25. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (400014)

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- toimia osana suomalaista yhteiskuntaa
- toimia yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana
- suunnitella omaa talouttaan ja arvioida siihen liittyviä riskejä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii osana suomalaista yhteiskuntaa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita tuntee kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia selvittää joitain yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet tuntee erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistäen tuntee hyvin kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet tuntee monipuolisesti erilaisia yhteiskunnallisen vaikuttamisen tapoja ja toimii aktiivisena kansalaisena.

Opiskelija toimii yhteiskunnan palveluiden käyttäjänä ja kuluttajana.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutena kuluttajana hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa osittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnallisia palveluja tarkoituksenmukaisesti toimii vastuullisesti tiedostaen oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii tiedostavana yhteiskunnallisten palveluiden käyttäjänä toimii vastuullisesti tiedostaen hyvin oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana hankkii aktiivisesti tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa.

Opiskelija suunnittelee omaa talouttaan ja arvioi siihen liittyviä riskejä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yhteiskuntaan ja omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaan taloudelliseen tilanteeseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa tunnistuen eri tilanteiden riskitekijöitä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> arvioi ja ennakoi omaan taloudelliseen tilanteeseensa vaikuttavia tekijöitä seuraa tulojaan ja menojaan suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti suunnittelee hankintoja ja vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja järjestelmällisesti ja monipuolisesti asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita, seuraa niiden toteutumista ja tarvittaessa tarkentaa tavoitteitaan ennakoi talouttaan erilaisissa elämäntilanteissa, toimii suunnitelmallisesti tavoitteiden saavuttamiseksi ja ottaa huomioon eri tilanteiden riskitekijöitä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- arvioida alansa merkitystä yhteiskunnassa
- tulkita kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa joistakin yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tähtäävään toimintaan tavoitteellisesti.

Opiskelija arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja arvioi alan yhteiskunnallista keskustelua • arvioi toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa ja arvioi alansa yhteiskunnallista keskustelua osallistuen siihen jollakin tavalla • arvioi ja seuraa monipuolisesti toimialansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä.

Opiskelija tulkitsee kansantalouden peruskäsitteitä ja tunnistaa keskeiset toimijat.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa taloutta koskevaa uutisointia • selvittää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen • kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin, työllisyyteen ja tulevaisuuteen • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja tunnistaa keskeiset toimijat
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa aktiivisesti taloutta koskevaa uutisointia ja ymmärtää talouden merkityksen yhteiskunnassa • ymmärtää yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen ja pohtii monipuolisesti teemaa • tuntee kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat ja arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.

Työelämässä toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita
- solmia työsopimuksen työnantajan kanssa
- toimia osana työyhteisöä.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta ja alan osaamistarpeita.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta osittain ohjatusti • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeisiä periaatteita • tietää esimerkkejä alansa ammatillisista verkostoista • tunnistaa alansa työtehtävissä tarvittavaa osaamista osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot • tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti alan työmarkkinoiden tilannetta • tuntee ja ymmärtää työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet • tietää alansa ammatilliset verkostot ja osallistuu niiden toimintaan • tunnistaa monipuolisesti eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

Opiskelija osaa solmia työsopimuksen työnantajan kanssa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön osittain ohjattuna • tarkistaa työsopimuksen sisällön yhteistyössä asiantuntijan kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön käyttäen tarvittaessa asiantuntija-apua
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy kattavasti oman alan työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön • tarkistaa työsopimuksen sisällön itsenäisesti ja keskustelee työehdoista työnantajan kanssa.

Opiskelija toimii osana työyhteisöä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita osittain ohjatusti • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja sekä toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita • käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa ja muuttuvissa tilanteissa • noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita ottaen huomioon myös erityistilanteet • käyttää ja huolehtii työssään tarkoituksenmukaisesta suojavaatetuksesta ja noudattaa työturvallisuusohjeita • työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja -kulttuurista työyhteisöä edistäen yhteisön hyvinvointia.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- toimia työyhteisön jäsenenä
- toimia erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii työyhteisön jäsenenä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä osittain ohjattuna työskentelee pääsääntöisesti työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti noudattaa sovittuja toimintatapoja ja tunnistaa omien toimintatapojensa kehittämiskohteita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman ja muiden roolit työyhteisön jäsenenä työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti arvioiden sitä ja esittäen kehittämisisideoita noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää aktiivisesti omia toimintatapojaan.

Opiskelija toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti osittain ohjattuna toimii ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii rakentavasti ja joustavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa ottaen muut huomioon kehittää aktiivisesti vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti toimii luontevasti erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävän ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Opiskelija selvittää oman alansa työtehtäviä kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla osittain ohjatusti löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta osittain ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii itsenäisesti ja monipuolisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta.

Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan
- tehdä tutkintoaan ja uraansa koskevia valintoja
- hankkia tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta
- valmistautua tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla tarviton rohkaisua • seuraa satunnaisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa itsenäisesti kiinnostuksensa kohteita ja omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • seuraa oma-aloitteisesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan säännöllisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja tunnistaa itsenäisesti omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja arvioi realistisesti omia mahdollisuuksiaan ammattialalla • ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja sen edistämisestä • seuraa sitoutuneesti oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista dokumentoimalla ja tunnistuen mahdollisen tuen tarpeen • arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan itsenäisesti sekä tekee tarvittavia muutoksia.

Opiskelija tekee tutkintoon ja uraansa koskevia valintoja.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy itselleen sopiviin uravaihtoehtoihin hyödyntäen tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • perehtyy oman tutkinnon muodostumiseen, tutkinnossa vaadittaviin suorituksiin ja valinnan mahdollisuuksiin, jotka edistävät omaa työelämään sijoittumista • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä ohjatusti • tunnistaa ja kokeilee erilaisia oppimisympäristöjä osaamisen hankkimisessa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää itselleen sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi käyttäen erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet, jotka edistävät työelämään sijoittumista ja omaa urasuunnitelmaa • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä oma-aloitteisesti • käyttää erilaisia oppimisympäristöjä osaamisensa hankkimisessa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa pohjalta käyttäen aktiivisesti erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja • tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet tehden itsenäisesti uraansa edistäviä valintoja ja päätöksiä • seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä aktiivisesti ja sitoutuneesti • käyttää ja valitsee omaa ammatillista kehittymistään tukevia oppimisympäristöjä.

Opiskelija hankkii tutkinnon suorittamisen aikana tietoa erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää jatkokoulutukseen liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista ja suunnittelee omaa urasuunnitelmaansa • perehtyy jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sujuvasti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii monipuolisesti tietoa itselleen sopivista erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja tekee urasuunnitelman • perehtyy monipuolisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä • hankkii aktiivisesti tietoa erilaisista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja hyödyntää tietoa omassa urasuunnitelmassaan • perehtyy aktiivisesti ja oma-aloitteisesti jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin.

Opiskelija valmistautuu tutkinnon suorittamisen aikana työnhakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja uravaihtoehtoihin • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja harjoittelee osaamisensa esittelyä • hakee työpaikkoja tarviton ajoittain ohjausta hakujärjestelmien ja -menetelmien käytössä • päivittää urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy monipuolisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin ja kartoittaa itselleen sopivia uravaihtoehtoja • tekee omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan kattavasti • hakee työpaikkoja ja käyttää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä sujuvasti • päivittää omatoimisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä varten
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää systemaattisesti erilaisten työpaikkojen tarjoamat mahdollisuudet, niiden työympäristöt ja realistiset uravaihtoehdot oman suunnitelman pohjalta • tekee persoonallisen ja myyvän omaa osaamistaan esittelevän tuotoksen työnhakua varten ja esittelee osaamistaan innostavasti ja kattavasti • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja hyödyntää erilaisia hakujärjestelmiä ja -menetelmiä monipuolisesti ja sujuvasti • päivittää aktiivisesti ja itsenäisesti urasuunnitelmaansa työllistymistä edistäen.

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia yrityksen tavoitteita edistäen
- ideoida liikeidean ja arvioida sen toteuttamismahdollisuuksia.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija toimii yrityksen tavoitteita edistäen.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa kuvaa organisaation liiketoimintamallin osittain ohjatusti toimii taloudellisesti tunnistaen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kuvaa yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa kuvaa organisaation liiketoimintamallin toimii tehtävissään taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistaen toimintansa merkityksen osana työyhteisöä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kuvaa alansa yritystoiminnan merkitystä yhteiskunnassa ja ennakoii alan tulevia kehitysnäkymiä kuvaa organisaation liiketoimintamallin itsenäisesti toimii tehtävissään oma-aloitteisesti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti tunnistaen työnsä vaikutukset organisaation tulokseen.

Opiskelija ideoi liikeidean ja arvioi sen toteuttamismahdollisuuksia.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean osittain ohjatusti löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä selvittää liikeidean edellyttämiä taloudellisia resursseja kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet arvioi liikeidean edellyttämiä taloudellisia ja toiminnallisia resursseja kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja arvioi valmiuksiaan toimia yrittäjänä ja tunnistaa yritystoiminnan riskejä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ideoi liikeidean asiakaslähtöisesti ja arvioi sen toimivuutta löytää yrityksen perustamista tukevia palveluita ja tietolähteitä hyödyntäen eri kanavia arvioi liikeidean edellyttämien taloudellisten ja toiminnallisten resurssien saatavuuden kuvaa liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja ja arvioi yhteistyömahdollisuuksia arvioi realistisesti valmiuksiaan toimia yrittäjänä tiedostaen yritystoiminnan riskit.

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija osaa

- huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään
- arvioida toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä
- edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan
- ehkäistä tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija huolehtii terveydestään ja toimintakyvystään.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii osittain ohjattuna tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen toteuttamiskelpoisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon mm. liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen päivittäisissä toiminnoissa edistää osittain ohjattuna terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi tavoitteidensa toteutumista
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> etsii tietoa ikäluokkansa terveydestä ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen yksilöllisen suunnitelman oman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä monipuolisesti huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden sekä ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi edistää terveyttään ja hyvinvointiaan suunnitelman mukaisesti ja arvioi realistisesti oman toimintansa vaikutuksia ja tavoitteidensa toteutumista
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi laatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, tupakoimattomuuden (sis. kaikki nikotiiniuotteet) ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi edistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta saamaansa palautetta.

Opiskelija arvioi toimintaympäristönsä ja toimintansa turvallisuutta ja terveellisyttä.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, yhteistyössä muiden kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työkyvyn kehittämisen merkityksen tarvitin ajoittain ohjausta • selvittää ohjattuna ergonomian vaikutukset työkykyyn
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa • ottaa työssään huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita • ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään • selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelija edistää liikunnan avulla opiskelu- ja työkykyään sekä hyvinvointiaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen tavallisimmista hyödyistä ja vaatimuksista opiskelu- ja työkyvyille sekä ottaa tiedot joiltain osin huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • harjoittaa joiltakin osin opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvyille ja ottaa tiedot huomioon terveyttä ja hyvinvointia edistävässä suunnitelmassaan • kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti erilaisissa liikuntatilanteissa ylläpitäen opiskelu- ja työkykyään
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvyille ja ottaa tiedot huomioon fyysisistä toimintakykyä edistävässä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon • kehittää oma-aloitteisesti ja monipuolisesti opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan • liikkuu monipuolisesti ja parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Opiskelija ehkäisee tapaturmien syntymistä ja antaa ensiapua.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa • antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa, tunnistaa osaamisensa rajat ja hakee lisäapua nopeasti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee tilanteen niin vaatiessa lisäapua nopeasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii huolellisesti ja ehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä • antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua • estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla
- edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija ylläpitää ja edistää työkykyään ja hyvinvointiaan liikunnan avulla.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • seuraa itsenäisesti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista • soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja • arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä.

Opiskelija edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii opiskelijaryhmän jäsenenä osallisuutta edistävästi ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi.

Kestävän kehityksen edistäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija osaa

- toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet
- pohtia ratkaisuja eettisistä näkökulmista.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen käyttäen apuna asiantuntijoita
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön tuoden esille esimerkkejä näistä tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden keskeiset tavoitteet ja näiden vaikutuksen toisiinsa kokonaisvaltaisesti ymmärtää luonnonvarojen rajallisuuden ja kestävän käytön merkityksen kansallisesti suhteessa globaaliin toimintaympäristöön esittäen soveltamiskohteita tunnistaa keskeiset toimintatavat kestävän kehityksen edistämiseen itsenäisesti ja eri ulottuvuuksien näkökulmasta.

Opiskelija ottaa huomioon elinkaariajattelun periaatteet.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen tunnistaa tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden määrittää jonkin tuotteen elinkaaren yleisellä tasolla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen ja arvioi sen merkitystä arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden määrittää jonkin tuotteen elinkaaren itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kiertotalouden periaatteen, arvioi sen merkitystä ja esittää kehittämismahdollisuuksia arvioi tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalihokkuuden esittäen tarvittavia uudistamistarpeita määrittää jonkin tuotteen elinkaaren ymmärtäen kokonaisvaikutukset.

Opiskelija pohtii ratkaisuja eettisistä näkökulmista.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhön liittyviä joitakin vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii omien ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta yhdessä muiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta eettisestä näkökulmasta itsenäisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa monipuolisesti työhön liittyviä vaiheita ja tilanteita, joihin sisältyy eettisiä valintoja pohtii ja analysoi omien ja muiden ratkaisujen vaikutusta erilaisten eettisten näkökulmien mukaisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija osaa

- arvioida kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan
- suunnitella kestävä kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja
- toimia kestävä kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan
- arvioida kestävä kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.

Arviointi

Arvioinnin kohteet

Opiskelija arvioi kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen jostakin näkökulmasta (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen tai kulttuurinen) työyhteisön jäsenten kanssa yhdessä • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät ohjeiden mukaisesti • valitsee yhdessä työyhteisön jäsenten kanssa, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) itsenäisesti • arvioi keskeiset työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät • valitsee, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää tehden joitakin aloitteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan siten, että osaa arvioida sitä kestäväen kehityksen eri näkökulmista (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) kattavasti • arvioi työpaikan tai alan kestävään kehityksen vaikuttavat tekijät kokonaisvaltaisesti • valitsee, mitä kestäväen kehityksen näkökulmaa erityisesti tulisi kehittää perustellen ratkaisunsa ja tehden tarvittavia aloitteita.

Opiskelija suunnittelee kestävän kehityksen edistämiseen liittyviä toimintatapoja.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat ohjeiden mukaisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit yhteistyössä muiden kanssa • osallistuu tarvittavan yhteistyön määrittämiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen itsenäisesti • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit • suunnittelee tarvittavan yhteistyön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee selkeät ja konkreettiset tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen • valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat realistisesti • aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit realistisesti • suunnittelee yhteistyön muodot ja osallistamistavat.

Opiskelija toimii kestävän kehityksen edistäjänä työssään tai alallaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa työyhteisön jäsenten kanssa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen • osallistuu yhteistyöhön muiden kanssa pyrkien muiden motivoimiseen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen välittäen muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan ennalta määritellyllä menetelmällä
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa suunnitelmaa tehden siihen tarvittavat muutokset tilanteen edellyttäessä • toimii itse kestävän kehityksen periaatteita noudattaen, välittää muille tietoa toimintatapojen muutostarpeista ja esittää aktiivisesti muutosehdotuksia • kannustaa ja motivoi muita osallistumaan tilanteeseen sopivia menetelmiä käyttäen.

Opiskelija arvioi kestävän kehityksen edistämisen onnistumista työssään tai alallaan.	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana käyttäen apuna tarvittavaa tukea • esittää kehittämistarpeita ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen • esittää selkeät kehittämistarpeet ja jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi, miten toimintatavat tai tuotokset ovat muuttuneet prosessin aikana, ja vertaa niitä entiseen ja arvioi prosessin onnistumista • esittää selkeät ja kehittämistarpeet ja perustellun jatkosuunnitelman kestävän kehityksen edistämiseksi.

2.26. Yrittäminen puutarha-alalla, 20 osp (106024)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvostaa ammattiaan ja ottaa huomioon toiminnan vastuullisuuden tuottaessaan tuotteita elintarvikkeiksi tai tarjotessaan puutarha-alan palveluja
- hakea tietoa alalta ja elinkeinoaan koskevista määräyksistä ja lainsäädännöstä
- kehittää itsensä työllistämiseen tähtääviä asiakaslähtöisiä yritysideoita
- kilpailuttaa ja laatia tarjouksia
- perustaa yrityksen
- suunnitella tuotannon ja toiminnan kannattavuutta
- laatia yrityksen veroilmoituksen asiantuntijan avulla
- laatia yritykselleen ympäristöä säästävän toimintasuunnitelman
- markkinoida ja hinnoitella tuotteita ja palveluja
- ottaa huomioon yrittämiseen liittyviä riskejä
- toimia työntekijänä tai työnantajana
- käyttää työterveyshuollon palveluja
- seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
- toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Arviointi

1. Työprosessin hallinta

Puutarha-alan yrityksen toiminnan suunnitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee puutarha-alan yrityksen toimintaa ohjatusti ja osaa hakea asiantuntija-apua • arvioi opastettuna oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja kehittämistarpeita • hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa ja tuottamisessa sekä käyttää keskeisempiä ohjelmia ja sovellutuksia asiantuntijan avulla
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee puutarha-alan yrityksen toimintaa ohjeiden mukaan ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua toiminnan kehittämiseen • arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksia toimia puutarha-alan yrittäjänä • hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa ja tuottamisessa sekä käyttää ohjeiden mukaan keskeisempiä ohjelmia ja sovellutuksia suunnittelun tukena
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee puutarha-alan yrityksen toimintaa itsenäisesti ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua toiminnan kehittämiseen • arvioi oman toiminnan ja työn tekemisen vahvuuksia ja mahdollisuuksiaan toimia ammattialallaan sekä asettaa yrittäjyysosaamiselleen tavoitteita • hyödyntää tietotekniikkaa tiedon haussa ja tuottamisessa sekä käyttää itsenäisesti keskeisempiä ohjelmia ja sovellutuksia suunnittelun tukena

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta puutarhaalan yrityksen toiminnan suunnittelemisessa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi opastettuna kestävä kehityksen mukaisia ympäristöratkaisuja puutarha-alan yrityksen kilpailutekijänä.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia taloudellisia ympäristöratkaisuja puutarha-alan yrityksen kilpailutekijänä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää työtään koskevat laatuvaatimukset ja asettaa neuvottelemalla työyhteisön kanssa työlleen laatuvaatimukset ja toimii niiden mukaisesti sekä arvioi kestävä kehityksen mukaisia sosiaalisia, taloudellisia ympäristöratkaisuja puutarha-alan yrityksen kilpailutekijänä.

2. Työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta

Yrityksen perustaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan sekä kehittää ohjatusti puutarhaalan yrityksen liikeideoita osaa asiantuntijan avulla perustaa yrityksen
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa omat vahvuudet ja heikkoudet sekä kehittää liikeideoita puutarha-alan yritykselle ja suunnittelee ohjatusti yrityksen toimintaa liikeidean pohjalta osaa ohjeiden avulla perustaa yrityksen ja vertailla yritysmuotoja
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tuntee ja ottaa huomioon omat vahvuutensa ja heikkoutensa sekä kehittää toimivia liikeideoita puutarha-alalle ja suunnittelee yrityksen toimintaa liikeidean pohjalta osaa perustaa yrityksen ja vertailla yritysmuotoja ja valita itselleen sopivimman sekä osaa asiantuntijan avulla lopettaa yritystoiminnan

Tuotannon suunnitteleminen ja kustannustehokkaan toiminnan arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja ohjatusti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kartoittaa eri rahoitusvaihtoehtoja ohjeiden mukaan
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> vertailee investointien kannattavuutta itsenäisesti sekä kartoittaa ja vertailee eri rahoitusvaihtoehtoja

Tuotteen tai palvelun hinnoitteleminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tietää tuotteen ja palvelun hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja osaa alkuohjauksen jälkeen hinnoitella tuotteen laatii kustannusarvion, tarjouspyynnön, tarjouksen, tilauksen, laskun ja kuitin ajoittain ohjattuna
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> tietää hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä ja osaa hinnoitella tuotteen tai palvelun laatii kustannusarvion, tarjouspyynnön, tarjouksen, tilauksen, laskun ja kuitin
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> tietää hinnoitteluun vaikuttavat tekijät ja osaa hinnoitella tuotteen tai palvelun laatii kustannusarvion, tarjouspyynnön, tarjouksen, tilauksen, laskun ja kuitin sekä soveltaa tietotekniikkaa niiden laadinnassa

Yrityksen tuotteiden ja palveluiden markkinoinnin suunnittelu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii asiantuntijan avulla markkinointisuunnitelman yritykselle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjeiden mukaan markkinointisuunnitelman yritykselle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • laatii markkinointisuunnitelman yritykselle

Yrityksen toiminnan riskien arvioiminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä asiantuntijan avulla.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja tekee sen perusteella riskianalyysin.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yrityksen henkilöihin, omaisuuteen, toimintaan ja ympäristöön liittyviä riskejä ja tekee sen perusteella riskianalyysin • tekee riskianalyysin pohjalta ehdotuksia toiminnan muuttamiseksi.

3. Työn perustana olevan tiedon hallinta

Lakien ja ohjeiden noudattaminen puutarha-alan yrityksen toiminnan ja verotuksen suunnittelussa	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • huolehtii asiantuntijan avulla kirjanpidon sekä henkilö- ja yritysverotuksen pääperiaatteiden noudattamisesta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeiden avulla kirjanpidon ja henkilö- ja yritysverotuksen periaatteita
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjeiden avulla kirjanpidon henkilö- ja yritysverotuksen periaatteita ja omaa valmiudet vaikuttaa maksettavan veron määrään ottamalla huomioon pitkän aikavälin verosuunnittelun vaikutuksen yrityksen kannattavuuteen

Kustannus- ja kannattavuuslaskennan hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää asiantuntijan avulla tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kustannus- ja kannattavuuslaskennan perusteet ja havaitsee kannattavuuden parantamiseen vaikuttavia tekijöitä • tuntee tuotantotukijärjestelmää ja tietää mistä saa apua tuotantotukien hakuun
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kustannus- ja kannattavuuslaskennan perusteet ja havaitsee kannattavuuden parantamiseen vaikuttavia tekijöitä • tuntee tuotantotukijärjestelmän pääperiaatteet ja osaa hakea tarvittaessa apua

Työnantajan ja työntekijän velvollisuuksia käsittelevän lainsäädännön noudattaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän keskeisimmät velvollisuudet
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän velvollisuudet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja laskee työntekijän palkan ohjeiden mukaan

Markkinointi ja markkinaosaaminen

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon markkinoinnin merkityksen yrityksen toiminnalle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon markkinoinnin periaatteita ja sen merkityksen yrityksen toiminnalle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon markkinoinnin periaatteet ja ymmärtää markkinoinnin merkityksen osana kannattavan yrityksen toimintaa

Puutarha-alan keskeisen työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön ja ohjeiden noudattaminen	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon velvollisuutensa työturvallisuudessa ja käyttää työterveyshuollon palveluja.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon työsuojeluvastuun puutarhayrityksessä ja määräykset sekä hyödyntää työterveyshuollon palveluja myös työssäjaksamisen näkökulmasta.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työskentelyssään huomioon työnantajatyösuojeluvastuun puutarhayrityksessä, toimii omassa tehtävässään määräysten mukaisesti ja perustelee toimintaansa sekä hyödyntää työterveyshuollon palveluja toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa ja edistymistään seuraa toimintaympäristön muutoksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa, oppii toisilta ja osaa hakea asiantuntijan apua omaa valmiudet reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön ja seuraa muutoksia jatkuvasti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan itsearvioinnin, vertaisoppimisen ja asiantuntijoiden myötävaikutuksella tunnistaa muuttuvan toimintaympäristön vaikutuksia sekä seuraa muutoksia aktiivisesti ja osaa reagoida muutokseen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kertoo omista onnistumisistaan ja kuuntelee ryhmän muiden jäsenten kokemuksia
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> kertoo myönteiset ja kielteiset kokemukset yritystoiminnassa sekä huomii muiden kokemukset ongelmanratkaisutilanteissa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> on aktiivinen osallistuja kokemusten vaihdossa ja ratkaisujen löytämisessä ja yritystoiminnan ideoiden kehittämisessä

Ammattietiikka	
Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ei vahingoita toiminnallaan luontoa • toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan puutarhatuotteita tai palveluja • toimii työssään suvaitsevasti • arvostaa ammattiaan • suhtautuu puutarhakulttuuriin myönteisesti.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa luonnon kunnioittamiseen • toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tuottaessaan puutarhatuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia • toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan • kokee puutarhakulttuurin positiivisena voimavarana.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä • perustaa toimintansa avoimuuteen, rehellisyyteen, vastuuseen tuottaessaan puutarhatuotteita tai palveluja sekä ymmärtää vaihtoluovollisuuden työssään • kunnioittaa kanssaihminen (esim. työyhteisön ja naapuruston) arvoja ja oikeuksia sekä pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja tasapuolisuuden periaatteita • toimii sitoutuneesti ja arvostaa ammattiaan paikalliskulttuurin edistäjänä • ottaa työssään huomioon paikallisen puutarhakulttuurin edistämisen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä puutarhayrityksen liiketoimintasuunnitelman. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.27. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (400009)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- suunnitella yrityksen liiketoimintaa
- rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja
- harjoittaa yritystoimintaa
- arvioida ja kehittää yrityksen toimintaa.

Arviointi

Opiskelija suunnittelee yrityksen liiketoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yrityksen liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hyödyntää tietoa yritystoimintaa tukevista palveluista • asettaa yritykselle strategisia tavoitteita • tunnistaa yritystoimintaan liittyviä riskejä
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen toimenpidesuunnitelman • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa yritystoimintaan liittyvät keskeiset riskit
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää ennakoivasti ja perustellen yritykselle strategiset tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman ja toteuttaa suunnitelmaa tavoitteiden saavuttamiseksi • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän aseman • tunnistaa ja arvioi yritystoimintaan liittyvät riskit.

Opiskelija rakentaa liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • täsmentää toiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita • suunnittelee yhteistyötä keskeisten kumppaneiden kanssa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä keskeisen yhteistyökumppanin • sopii yhteistyön muodosta hankkimansa yhteistyökumppanin kanssa • solmii tarvittaessa yhteistyösopimuksen vastuut ja velvollisuudet huomioiden
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yksin tai ryhmän jäsenenä yhteistyökumppaneita ja sopii yhteistyön muodoista • solmii yhteistyösopimuksia vastuut ja velvollisuudet huomioiden.

Opiskelija harjoittaa yritystoimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita, mutta tarvitsee jonkin verran tukea • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti sovittua liiketoiminnan osa-aluetta • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • harjoittaa yritystoimintaa yksin tai osana yhteisöä • hoitaa itsenäisesti eri liiketoiminnan osa-alueita osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita varmistaen asiakastyytyväisyyden • toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti.

Opiskelija arvioi ja kehittää yrityksen toimintaa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa toimintaansa yrityksessä osana kokonaisuutta • arvioi yksin tai ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi toimintaansa ja asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti • tekee yksin tai ryhmän jäsenenä ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi huomioiden asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset sekä laatu- ja kustannustavoitteet
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi toimintaansa yrityksessä suhteessa yrityksen strategiaan tavoitteisiin • tekee aktiivisesti perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yritystoiminnan kehittämiseksi strategisten tavoitteiden suuntaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä harjoittamalla yritystoimintaa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.28. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (400008)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan
- etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia
- kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman
- verkostoitua sidosryhmien kanssa
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Arviointi

Opiskelija arvioi omia vahvuuksiaan ja osaamistaan.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omia vahvuuksiaan toimia yrittäjänä • tuo esiin oman osaamisensa
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omat vahvuutensa toimia yrittäjänä • esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tuo esiin omat vahvuutensa ja niiden hyödyntämismahdollisuudet yrittäjänä toimittaessa • arvioi omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan.

Opiskelija etsii ja etsii liiketoimintamahdollisuuksia.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa omien vahvuksiensa pohjalta, millaisia liiketoimintamahdollisuuksia on löydettävissä • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarvitun ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta liiketoimintamahdollisuuksia
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti, millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • esittelee yhden tai useamman yritysideoita tai liiketoimintamahdollisuuden.

Opiskelija kehittää liikeidean ja laatii sille liiketoimintasuunnitelman.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • kehittää toteuttamiskelpoisen liikeidean • esittää suunnitelman yrityksen toiminnoista, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta • selvittää yritystoiminnan käynnistämisen vaatimaa rahantarvetta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja ennakoii markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laskee yritystoimintaan liittyviä kustannuksia ja suunnittelee rahoitusta • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoii ja analysoi markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää liikeidean pohjalta realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman • ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön.

Opiskelija verkostoituu sidosryhmien kanssa.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa yritystoimintaansa liittyviä sidosryhmiä • esittelee yrityksen toimintamallin jollekin sidosryhmälle
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee oman toimintansa kannalta keskeisiä sidosryhmiä • esittelee havainnollisesti ja myyvästi yrityksen toimintamallin jollekin keskeiselle sidosryhmälle
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • tekee aloitteellista yhteistyötä valittujen sidosryhmien kanssa • esittää havainnollisesti ja perustellen yrityksen toimintamallin valituille sidosryhmille.

Opiskelija laatii yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Opiskelija	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna yritykselle yritysmuodon • laatii ohjattuna yrityksen perustamisasiakirjat
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee sopivan yritysmuodon • selvittää yrityksen keskeiset perustamisasiakirjat ja laatii ne
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti ja perustellen yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat ja muut tarvittavat sopimusasiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

3. Arviointiasteikko

T2 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi T1-tason, mutta ei yllä H3-tasolle.

H4 = Opiskelijan osaamisen taso ylittää selkeästi H3-tason, mutta ei yllä K5-tasolle.